

Partidistriktsmotion A101

Arbetsmarknadspolitik för ökad jämlikhet

Arbete ger människor tillhörighet, gemenskap och utveckling samtidigt som den egna försörjningen ger självständighet, trygghet och frihet att forma sitt liv och sin framtid. Arbetslöshet är ett slöseri med mänskliga resurser och hindrar samhällets utveckling. Full sysselsättning stärker löntagarna som kollektiv och stärker arbetarnas maktställning på arbetsmarknaden. Med full sysselsättning kan vi gemensamt finansiera den välfärd som skapar den trygghet som är en förutsättning för alla människors frihet. Därför är full sysselsättning en viktig grund för socialdemokratins idé om det goda samhället.

Idag är arbetstiden många gånger dåligt fördelad över arbetslivet. Många som är nytillträdda på arbetsmarknaden arbetar mindre än de vill göra, andra tvingas bort från arbetslivet i förtid. Samtidigt upplever många heltidsarbetande att det är svårt att få tiden att räcka till för familj, rekreation och annat som är viktigt. Lönernas andel av BNP har succesivt sjunkit de senaste decennierna medan bolagens vinstuttag har ökat och det är uppenbart att arbetsmarknadens parter inte har lyckats fördela produktionsökningarna rättvist. I takt med att samhällets samlade resurser ökar och produktivitetens utveckling i näringslivet växer anser vi att frågan om kortare arbetstid ska aktualiseras och arbetarrörelsen ska ta ett samlat grepp om frågan **med målsättningen om att sänka veckoarbetstiden till 35 timmar**. Det är inte självklart att ökat välstånd ska tas ut helt och hållet som lön.

En aktiv statlig arbetsmarknadspolitik

Vi vill att alla som kan arbeta få möjlighet att göra det, det är grunden för att skapa ett jämlikt samhälle och bryta segregationen. Samhället ska sträva efter att alla ska ha en egen försörjning. Dagens arbetsmarknad är kunskapsintensiv och ställer höga krav på utbildningsnivån hos de arbetssökande. Tröskeln för att få ett arbete som utbildad är hög. Därför är det viktigt bedriva en aktiv arbetsmarknadspolitik som möjliggör för fler att arbeta. I grunden ligger tryggheten i individens anställningsbarhet. Ju mer etablerad man är på arbetsmarknaden, desto mer benägen är man att byta jobb, uttrycka kritik och organisera sig. För den enskilda arbetstagaren är möjligheterna till omställning, kompetensutveckling och omskolning viktiga för möjligheterna att styra sitt yrkesliv. Det påverkar även förutsättningarna till trygga villkor.

Långtidsarbetslösa, de med nedsatt arbetsförmåga och nyanlända har svårare att komma in på arbetsmarknaden utan stöd eller insatser från Arbetsförmedlingen. Kvinnor utgör hälften av de arbetslösa, men utgör endast en femtedel av alla arbetssökande som deltar i arbetsmarknadsutbildning. Det beror bland annat på att utbildningarna riktas mot mansdominerade yrken och att Arbetsförmedlingen har lagt ned vårdutbildningar. Därtill lades nära hälften av alla Arbetsförmedlingens kontor ned i samband med att M och KD-budgeten gick igenom riksdagen 2018. För att bryta arbetslösheten och stärka jämställdheten ska arbetsmarknadsutbildningarna breddas och Arbetsförmedlingens lokala närvaro utökas.

Flera kommuner har som policy att inte tillsvidareanställa utbildad personal. Som ett led i att stärka kompetensförsörjningen och ta vara på tidsbegränsat anställda som långsiktiga resurser i välfärden har bland andra Kommunal och SKR tecknat ett gemensamt omställningsavtal som syftar till att anställda som saknar rätt kompetens ska ha rätt till kompetensutveckling efter en viss tid i arbetet. Omställningsavtal är en del av kollektivavtalen och förekommer inom många branscher. Men det finns de som inte täcks av avtalen – de som är helt arbetslösa, med svag eller ingen etablering på arbetsmarknaden. Här behövs en förstärkt arbetsmarknads- och utbildningspolitik. Ingen kommun eller arbetsgivare kan ersätta den roll som staten har när det gäller helhetsperspektiv på sysselsättningen. Den aktiva arbetsmarknadspolitikerna är en del av den svenska modellen och det socialdemokratiska välfärdsbygget.

Kompetensutveckling för att möta framtiden

Goda möjligheter till kompetensutveckling är avgörande för samhällets förmåga att möta digitalisering, globalisering och klimatomställning utan att dessa leder till ökade klyftor och ojämlikhet. Kompetensutveckling är viktigt för att ha fast förankring på arbetsmarknaden och för att kunna utvecklas på sina arbetsplatser. Idag är det alltför få arbetsgivare som investerar i personalens kompetensutveckling

samtidigt som den är ojämnt fördelad. Män, tjänstemän, heltidsanställda och tillsvidareanställda får i högre utsträckning kompetensutveckling av arbetsgivaren. Förutsättningarna att få kompetensutveckling är särskilt dåliga på arbetsplatser med låg grundbemanning och hög andel otrygga anställningar. Förstärkt rätt till kompetensutveckling är därför en fråga om ökad jämlikhet och jämställdhet. Därför behöver vi arbeta fram en strategi med reformer för arbetstagares rätt till kompetensutveckling. Det rör såväl kompetensutveckling på arbetsplatsen, ett offentligt utbildningssystem som är bättre anpassat för studier mitt i arbetslivet och utvecklat stöd från parternas omställningsorganisationer.

På arbetsplatsen måste arbetstagare ges möjlighet att utveckla sin kompetens i takt med verksamhetens behov. Både genom ett systematiskt informellt lärande på arbetsplatsen och genom regelbunden formell kompetensutveckling i form av till exempel kurser och utbildningar. Behoven avgörs lokalt, men för att möta upp dem behövs gemensamma strategier och systemlösningar.

Det offentliga utbildningssystemet är idag ofta otillgängliga för förvärvsarbetare på grund av svårigheter att ta sig till studieorten eller att försörja sig under utbildningstiden. Det saknas en funktion med objektiv och branschövergripande kvalificerad yrkesvägledning för personer mitt i yrkeslivet. För att öka möjligheten för yrkesaktiva att utveckla sin kompetens behöver utbildningssystemet anpassas, både gällande utbud och tillträde. Flexibiliteten när det gäller studieort och studietakt måste också öka för att människor ska kunna vidareutbilda sig parallellt med arbetet.

Arbetstagare bör också få känna sig trygga när de prövar ett nytt jobb på samma sätt som de kan känna sig trygga när de studerar. Så kan vi öka rörligheten på arbetsmarknaden utan att minska tryggheten. Därför bör alla som arbetar ha rätt till tjänstledighet för att testa ett nytt jobb.

Ett hållbart arbetsliv genom bättre arbetsmiljö och arbetsvillkor

Arbetsmarknaden i Sverige är könsuppdelad. I tjugosex av de trettio största yrkena råder en ojämn könsfördelning. Vård, skola och omsorg är branscher där kvinnor är i majoritet. Den könsuppdelade arbetsmarknaden gör att kvinnor och män utsätts för olika risker. Kvinnor blir oftare sjuka av sitt arbete, medan män råkar ut för fler olyckor på arbetsplatsen. Fler kvinnor än män tvingas också lämna sina jobb i förtid på grund av hälsoskäl. Det får allvarliga konsekvenser för kvinnors ekonomi på både kort och lång sikt. En bra arbetsmiljö är en förutsättning för att fler människor ska få möjlighet att kunna arbeta längre och utan risker för ohälsa.

Få arbetsplatser är idag förskonade från stress och hög arbetsbelastning. Psykisk ohälsa är idag den snabbast växande orsaken bakom långtidssjukskrivningar och ofta handlar det om stressrelaterade symptom. Effektiviseringar och hårdnande konkurrens har ett högt pris. Ett pris som anställda ofta får betala och som kan bli kostsamt, inte bara för dem som drabbas. En utarbetad medarbetare som tvingas till en långvarig sjukskriven blir en stor kostnad för arbetsgivaren. Stress beror uteslutande på brister i organisationen eller de sociala faktorerna på arbetsplatsen. Det är därmed av största vikt att det systematiska hälso- och arbetsmiljöarbetet är organiserat så att det hela tiden förbättrar arbetsmiljön. Alla arbetsgivare har en skyldighet att förebygga risker för arbetsrelaterad stress hos personalen på samma sätt som med andra risker för ohälsa och olycksfall på arbetsplatsen. Arbetsorganisation, arbetsförhållanden och arbetstid ska så långt som möjligt anpassas till medarbetarens förutsättningar och bidra till bästa möjliga hälsa och välbefinnande.

Socialdemokraterna ska verka för att förbättra arbetsvillkoren och sänka ohälsotalet och sjukskrivningarna i landet. Stress och psykisk ohälsa är en stor samhällsekonomisk fråga och en fråga om jämställd hälsa. Förändring nås bäst genom utbildning, handlingsplaner och sanktioner för arbetsgivare som inte sköter sig. Samt genom att vården ges fler resurser för att upptäcka och behandla stressrelaterade fall.

För att skapa en god arbetsmiljö behöver även arbetstidslagen ändras. År 2011, under de borgerliga regeringsåren, ändrades lagstiftningen och arbetsgivarna gavs ett alltför stort utrymme att ta ut övertid än vad som anges som allmän övertid. Innan förändringarna var arbetsgivarna tvungna att teckna kollektivavtal om ett högre uttag av övertid. Efter regelförändringen har övertiden skjutit i höjden i de offentliga verksamheterna. I stället för att anställa människor tvingas de som finns på arbetsplatserna att arbeta till

bristningsgräns. Medarbetare har ofta svårt att säga nej till att arbeta övertid, både av lojalitet mot arbetskamrater och patienter men framför allt att man behöver pengar. Då är det lätt att den egna hälsan glöms bort eller att man ska driva på att man ska bli flera på arbetsplatsen. Därför är det viktigt att Socialdemokraterna arbetar för förändring i regelverket och ser till att arbetsgivare som vill ta ut mer än 200 timmar per år ska teckna kollektivavtal med de fackliga organisationerna.

Ett demokratiskt arbetsliv förutsätter trygga arbetstagare och att lagar och regler efterlevs. Det senaste decenniet har ansvariga myndigheters tillsynskapacitet kraftigt försvagats. Detta gäller inte minst Arbetsmiljöverket. Ökad myndighetskontroll skulle motverka brott i arbetslivet och minska den osunda konkurrensen på arbetsmarknaden. Anslagen till Arbetsmiljöverket ska höjas för att arbetsmiljöarbetet ska stärkas. Socialdemokraterna ska också driva att ett arbetslivsinstitut inrättas för att bedriva forskning inom arbetsorganisation och hälsoeffekter.

Trygga arbetsvillkor även för de som arbetar i någons hem

För arbetare vars arbetsplats är någon annans hem gäller inte normal arbetsrätt. På de jobben hamnar den anställdes rätt i kollision med den enskildes rätt. Det handlar främst om avsteg från rätten till en säker arbetsmiljö och en rimlig arbetstid. Historiskt har det främst gällt de som städar eller passar barn och gamla i borgerliga hem. Idag kallas tjänsterna hushållsnära och utförs ofta med RUT-bidrag. Sedan LSS-reformen 1994 har en annan grupp vuxit fram, personliga assistenter som domineras av kvinnor och unga personer. För de här två grupperna är det inte lagen om anställningsskydd, arbetstidslagen eller arbetsmiljölagen som ligger till grund för deras arbetsvillkor. För dem gäller istället Lagen om husligt arbete som innehåller en rad tveksamheter jämfört med villkoren på resten av arbetsmarknaden. Flera avsteg från arbetstidslagen görs, till exempel kan ordinarie övertid uppgå till 300 timmar per år istället för 200 timmar. Vid uppsägning gäller inte saklig grund utan arbetsgivaren kan avsluta anställningen enligt eget tycke. En de har haft så kort uppsägningstid som med endast 14 dagar.

Regeringen tillsatt 2018 en utredning med syfte att göra en översyn av yrket personlig assistent. Utredningen *Översyn av yrket personlig assistent (SOU 2020:01)* är klar och har identifierat ett antal områden som behövs för att säkerställa goda arbetsförhållanden för personliga assistenter och samtidigt trygga assistansanvändarnas självbestämmande. Det handlar om att ge tryggare anställningsvillkor, utveckla arbetsmiljöarbetet och minska osäkerheten om arbetsuppgifter. Socialdemokraterna bör verka för att förslagen i utredningen genomförs.

2018 ratificerade Sverige Internationella arbetsorganisationens, ILO, konvention om anständiga arbetsvillkor för hushållsarbetare. Något som alliansregeringen innan sa nej till. Men samtidigt gjordes bara en mindre förändring i lagen om hushållsnära tjänster. Numera har de som arbetar enligt lagen rätt till anställningsavtal. Däremot ligger avstegen från arbetstidslagen kvar liksom att saklig grund-begreppet saknas och de har heller inget skydd mot låga löner. Det är ovärdigt att de som jobbar i andras hem ska ha det sämre än andra på arbetsmarknaden. Det är dags att avskaffa undantagen en gång för alla.

Arbetslivsforskning för bättre arbetsliv

Visionen om det goda arbetet behöver återupprättas. Vi ser hur en del har "gränslösa" arbeten men ändå hårt styrda av resultatkrav och en del tvingas till gig-jobb. Alltför vittnar om stress, osäkerhet och utslagning. Samtidigt som skärpta krav och sämre ersättningar i a-kassa och sjukförsäkring försvagar de anställdas individuella och kollektiva styrka.

Här har politiken och fackliga organisationer en viktig roll, liksom forsknings- och utvecklingsprojekt om arbetsorganisation och arbetsmiljö. Dagens forskning är i hög grad inriktad på individ och på ledarskap. Medan handelshögskolor, industriell ekonomi och den så kallade industriforskningen har stärkts har arbetslivsforskningen kraftigt dragits ner sedan stängningen av Arbetslivsinstitutet och nedläggningen av Rådet för arbetslivsforskning. Med fokus på effekter på individnivå blir forskningen reaktiv och inte förebyggande, som till exempel arbetsmiljölagen förutsätter. För mångfald och balans behövs nya organ för finansiering samt bedrivande av flervetenskaplig arbetslivsforskning. Ett statligt forskningsråd som

finansierar undersökningar och utveckling av arbetsliv, organisationer och företag utifrån perspektivet olycksminimering på arbetsplatser, goda arbeten, kvalifikationer, inflytande, facklig organisering, makt och demokrati behövs. Det är nödvändigt för att komplettera de idag dominerande ämnena företagsekonomi och industriell ekonomi och få till stånd en större mångfald i kunskapssökandet om arbete och organisation.

Stärk arbetsrätten

Till följd av Januariavtalet tillsatte regeringen en utredning för att reformera Lagen om anställningsskydd. Uppdraget var bland annat att arbetsrätten skulle ”moderniseras och anpassas efter dagens arbetsmarknad samtidigt som en grundläggande balans mellan arbetsmarknadens parter upprätthålls”. Tyvärr mötte förslagen i utredningen *En moderniserad arbetsrätt* inte uppdraget. Istället föreslog utredningen att balansen skulle tippas åt arbetsgivarnas fördel. LO förkastade förslagen med all rätta.

Las-överenskommelsen som Svenskt Näringsliv, PTK och två LO-förbund står bakom har lett till att regeringen har tillsatt tre nya utredningar. Utredningarna ska komma med lagförslag kring; anställningsskydd och tillhörande a-kassefrågor, en ny offentlig omställningsorganisation som ska erbjuda och finansiera grundläggande omställnings- och kompetensstöd samt ett nytt och parallellt offentligt studiestöd. Det är viktigt att utredningarna bidrar till att stärka arbetsrätten och säkra tryggheten för arbetstagarna.

Hyvlingar, timanställningar och SMS-anställningar är exempel som visar att förbättringar - inte försämringar, behövs inom arbetsrätten. Tillsvidareanställning på heltid ska vara norm på hela arbetsmarknaden. Problemen med allmän visstid måste lösas. Det ska finnas objektiva skäl för tidsbegränsade anställningar. Ytterligare områden som behöver regleras och förbättras är vid tvister om felaktig uppsägning. Många månader hinner passera innan en tvist om anställning har varit upp i lokal och central förhandling och ibland ända upp till arbetsdomstolen. För den som har blivit felaktigt uppsagd och inte har fått ett nytt arbete under tiden som tvisten pågår är det lång tid som den förväntas leva utan sin lön. Därför föreslår vi att mer ska göras. Vi vill att lön ska utbetalas under tvist och Arbetsdomstolen ska förstärkas för att handläggningstider ska kortas.

Forskning visar att arbete inom gig-ekonomin är sammankopplat med flera risker för den

Under Fredrik Reinfeldts Alliansregering togs kravet om minst två uppdragsgivare bort för att en egenföretagare skulle tilldelas F-skattsedel. Att återställa denna lagstiftning till att återigen kräva minst två uppdragsgivare löser inte alla problem men försvårar för arbetsgivare att nyttja egenföretagare kryphålet.

Dags för ordning och reda – reglera arbetskraftsinvandringen

För oss socialdemokrater är det självklart att alla som jobbar i Sverige ska ha ett tryggt jobb med god arbetsmiljö där man inte blir utnyttjad eller utsliten. Den som kommer till Sverige från tredje land för att arbeta ska självklart kunna lita på att lönen i anställningsavtalet gäller. Inget företag ska bli utkonkurrerat av att andra har dåliga villkor för sina anställda. Det ska vara ordning och reda på den svenska arbetsmarknaden. Alla som jobbar i Sverige ska ha goda villkor och en lön som de kan leva på. I de fall arbetstagaren inte får den lön eller de villkor som angetts i anställningserbjudandet, och som ligger till grund för arbetstillstånd i Sverige, ska arbetsgivaren hållas ansvarig för detta. Sverige bör inspireras av England som har infört höga böter på företag om man hittar personer som arbetar utan tillstånd. Det är arbetsgivarens ansvar att alla som arbetar på en arbetsplats har rätt paper och rätt tillstånd.

Under våren 2020 blev det tydligt att dagens regelverk inte funkar. Trots att många var i behov av arbete samtidigt som sommarsäsongbaserade branschen inom jordbruk och bärplockning skrek efter folk skedde ingen matchning. I arbetet med att få fram ett nytt regelverk för arbetskraftsinvandring bör man även utreda hur arbetsökandena som bor i Sverige ska matchas bättre till de arbetstillfällena som finns inom bland annat jordbruk, skogsbruk, bärplockning, trädgårdsodling och miljövard. Vi måste verka för en sund arbetsmarknad, sätta stopp för oseriösa företag och för att löner dumpas. Samt för att arbetslösheten drivs

upp. Arbetskraft från utanför EU ska tillåtas i de yrken där det finns en objektiv bedömning från parterna att det råder brister på arbetskraft.

Jämställt arbetsliv – lika lön för lika arbete

Socialdemokraterna är ett feministiskt parti. Principen om lika lön för lika arbete har länge varit en grundsten inom vårt parti och för arbetarrörelsen. Trots detta ser vi idag att personer fortfarande behandlas olika på arbetsmarknaden på grund av kön och att löneskillnader mellan kön fortfarande existerar. Flera fackförbund vittnar om att arbetet är svårt. Vi vet vart vi vill, men det finns mycket kvar att göra om vi ska nå målet om att kvinnor och män ska ha samma möjligheter och rättigheter på alla livets områden.

Industrimärket har skapat reallöneökningar över tid och bidragit till bättre levnadsstandard för svensk arbetarklass. Det är dock inte ett helt oproblematiskt riktmärke för lönebildningen då det bidrar till att upprätthålla löneskillnader mellan yrkesgrupper. De grupper som framförallt hålls tillbaka är kvinnodominerade låglöne grupper som skulle behöva större procentuella lönelöft än andra grupper för att öka jämställdheten. Politiken ska inte sätta löner men Medlingsinstitutet bör ges ett nytt mål som möjliggör att de lägger medlingsförslag som spräcker industrimärket om det ökar jämställdheten.

Arbetsgivare med minst 10 anställda är skyldiga att varje år analysera löneskillnader och eventuella samband med kön. De kan bli förpliktade att lämna DO (Diskrimineringsombudsmannen) uppgifter om detta och de kan behöva betala viten om de inte gör det. Men skyldigheten att dela informationen med DO – och därmed DO:s möjlighet att granska om analyserna gjorts och huruvida arbetsgivarens lönesättningar är jämställda – aktualiseras först om DO riktar en begäran om sådana uppgifter till den berörda arbetsgivaren. Men DO har begränsade resurser och flera andra angelägna områden utöver jämställda löner att bevaka. En tillsynsordning som är beroende av huruvida myndigheten själv väljer att granska en viss arbetsgivare är otillräcklig för att påverka de systematiska löneskillnader som fortfarande präglar arbetsmarknaden. Därför måste DO ges förutsättningar att öka tillsynen av lönesättningarna.

Sommarjobb ger unga möjligheten att få en egen lön, arbetslivserfarenhet, nya kunskaper och kontakter. Vilket i sin tur förbättrar utsikterna för ungdomars framtida etablering på arbetsmarknaden. Sommarjobb kan även bidra till minskad kriminalitet bland unga. Flera studier visar att sommarjobben har brottsförebyggande inverkan. Sommarjobb är viktigt för alla unga, men bör ses som särskilt viktigt för ungdomar som lever i bostadsområden med högre arbetslöshet, sämre skolresultat och högre kriminalitet än i samhället i övrigt.

Regeringen har under de senaste åren genomfört statliga satsningar på sommarjobb. Satsningarna har varit bra, men mer behöver göras för att fler unga ska få jobb. För det är många fler unga som söker än som får sommarjobb. Därför behövs det en sommarjobbssatsning från staten och kommuner för att utöka antal jobb. Med ett årligt statligt stöd och kommunernas egna anslag skapas en god grund för att både underlätta för ungas framtida etablering på arbetsmarknaden och minska risken för att unga hamnar i kriminalitet.

Socialdemokraterna i Stockholm yrkar att

1. Socialdemokraternas mål är att stärka löntagarnas ställning på arbetsmarknaden
2. Socialdemokraterna initierar ett samtal med LO-förbunden hur en arbetstidsförkortning skulle kunna genomföras så att värdet av arbetet fördelas mer jämlikt
3. **Socialdemokraterna har en målsättning om en generell sänkning av normalarbetstiden till 35 timmars arbetsvecka**
4. Socialdemokraterna verkar för att arbetsmarknadspolitiken ska ses som en statlig angelägenhet, som varken ska privatiseras enligt LOV eller nedrustas och Arbetsförmedlingens ska ha en lokal närvaro i hela landet
5. Socialdemokraterna verkar för att vårdbiträdesutbildningarna i arbetsmarknadsutbildningen återinförs
6. Socialdemokraterna verkar för att subventionerade anställningar alltid ska ha kollektivavtalsenliga villkor för att inte tränga undan ordinarie anställningar och bidra till villkorsdumpning

7. Socialdemokraterna verkar för att personer som anställs tidsbegränsat utan rätt utbildning ska ges möjlighet att utbilda sig eller validera sin kompetens och anställas tillsvidare
8. Socialdemokraterna arbetar fram en strategi med reformer och åtgärdsförslag för arbetstagares rätt till kompetensutveckling, genom systemlösningar för yrkesverksammas livslånga lärande
9. Socialdemokraterna verkar för att det svenska utbildningssystemet anpassas för att i högre grad rikta sig till redan yrkesverksamma
10. Socialdemokraterna verkar för en ändring i lagstiftning så att arbetstagare ha rätt att vara tjänstlediga för att testa annat arbete
11. Socialdemokraterna arbetar för att stärka det systematiska arbetsmiljöarbetet med bland annat genom högre sanktionsavgifter
12. Socialdemokraterna ska arbeta för att Arbetsmiljöverket prioriterar arbetsmiljöarbetet. Myndigheten ska tillföras de ekonomiska och personella resurser som krävs för en höjd ambitionsnivå, förbättrad tillsynskapacitet och arbetsmiljöinspektioner på arbetsplatser
13. Socialdemokraterna initierar så att ändring görs i Arbetsbrottslagen till den skrivning som fanns innan ändringen 2011
14. Socialdemokraterna ska verka för att det inrättas ett nytt Arbetslivsinstitut för forskning om arbetslivsrelaterade frågor
15. Socialdemokraterna verkar för att lagen om husligt arbete avskaffas
16. Socialdemokraterna verkar för att förslagen i den statliga utredningen *Översyn av yrket personlig assistent (SOU 2020:01)* genomförs.
17. Socialdemokraterna ska verka för att staten inrättar ett forskningsråd för arbetslivsforskning och för att resurser tillförs för arbetslivsforskning vid universitet och högskolor
18. Socialdemokraterna ska verka för att Lagen om anställningsskydd skärps i syfte att stoppa möjligheten för hyvling av anställningsgrad
19. Socialdemokraterna ska verka för att avskaffa undantagen vid turordning
20. Socialdemokraterna ska verka för tillsvidareanställning på heltid ska vara norm på hela arbetsmarknaden
21. Socialdemokraterna ska verka för att problemen med allmän visstid löses. Det ska finnas objektiva skäl för tidsbegränsade anställningar
22. Socialdemokraterna driver frågan om att en person som arbetar minst 40 timmar per vecka åt samma uppdragsgivare, över en period av sex månader, ska ha rätt till heltidsanställning
23. Socialdemokraterna driver frågan att egenföretagare måste uppvisa minst två uppdragsgivare för att tilldelas F-skattsedel
24. Socialdemokraterna verkar för att stärka arbetares rättigheter under tvist med sin arbetsgivare.
25. Socialdemokraterna ska verka för en lagstiftning som möjliggör att arbetsgivare som inte har sett till att arbetstagare har korrekt arbetstillstånd kan bötfällas
26. Böterna som arbetsgivare ska betala för varje person som arbetar utan arbetstillstånd på ett företag ska vara höga
27. Anställningserbjudandet vid anställandet av migrerad arbetskraft från utanför EU ska vara bindande miniminivå, fusk ska stävjas och arbetsgivaren ska bestraffas, inte arbetstagaren
28. Ekobrottsmyndigheten ska ges utökade resurser för att kunna arbeta mot arbetslivskriminalitet
29. Socialdemokraterna arbetar för att en arbetsmarknadsprövning införs och att direktiven för Arbetsförmedlingen ändras i så att arbetslösa personer i Sverige anvisas i första hand till de lediga arbetsplatser som uppstår säsongsmässigt och långsiktigt innan tillstånd ges för arbetskraftsinvandring från länder utanför EU
30. Socialdemokraterna ska verka för skärpt tillsyn över arbetsgivares efterlevnad av principen om lika lön för lika arbete oavsett kön
31. Medlingsinstitutet ges ett jämlikhetsmål att verka för och som överordnas målet att hålla industrimärket
32. Staten och kommunerna ska årligen avsätta medel för att unga ska ges möjlighet att sommarjobba. Socialdemokraterna går till val på att verka för att alla unga ska få sommarjobb i samverkan med näringslivet och civilsamhället i de kommuner man kommer få vara med och styra i.

Partidistriktsmotion B101

En ekonomisk politik för jämlikhet

Jämlikhet är det politiska mål som genomsyrar socialdemokratisk politik på alla områden. Det handlar om att var och en ska ha goda villkor på jobbet, en bra skola och att få god sjukvård efter behov. Det handlar om att medellivslängden inte ska skilja sig nämnvärt beroende på om du bor i en stad eller en annan, en stadsdel eller en annan. Det handlar om barns möjlighet till en aktiv fritid. Det handlar om tryggheten i ditt bostadsområde. Det handlar om hela vårt samhälle.

Ojämligheten har ökad, vi ser det bara vi reser från en stadsdel till en annan eller när vi tittar på skolresultaten. Revorna i välfärden har, inte minst under coronakrisen, synliggjort behovet av att satsa mer på vård och omsorg. Vi ser behoven av en ekonomisk politik som rustar välfärden och utjämnar skillnader. Vi ser ett behov av att sätta ett politiskt mål för jämlikhet, för att öka fokuset på att minska klyftorna och öka människors livschanser.

En skattereform för ökad välfärd och minskade klyftor

Under coronapandemin har decennier av nedskärningar i välfärden gjort sig påmind. Även om vården på många sätt har hanterat krisen väl, är det tydligt att inte minst äldreomsorgen hade varit bättre förberett för pandemin om man haft mer resurser, fler undersköterskor, sjuksköterskor och bättre tillgång till läkare. Att välfärden i kommunerna och regionerna är i akut behov av ökade resurser är däremot ingen nyhet. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) bedömde redan innan coronakrisen att det fattades 43 miljarder kronor fram till 2023 bara för att kunna bibehålla dagens nivå på välfärden. En nivå som på många sätt är otillräcklig.

Välfärdens underfinansiering är till stor del en konsekvens av de stora skattesänkningar som genomförts de senaste decennierna. Från början av 90-talet har den totala skattekvoten (skatteintäkternas andel av BNP) minskat från cirka 50 procent av BNP till cirka 44 procent idag. Det innebär att vi år 2019 hade haft ytterligare 240 miljarder till investeringar i välfärden om vi hade haft en skattenivå som på 90-talet. Skillnaderna mellan rik och fattig har även ökat mer i Sverige än i något annat OECD-land de senaste decennierna. Att skattesystemets omfördelande effekt har minskat över tid är en viktig förklaring till detta. I Sverige har flera kapitalskatter slopats såsom arvs- och gåvoskatten, förmögenhetsskatten och fastighetsskatten. Detta har gjort de redan rika rikare och bidragit till ökade klyftor. Vi menar att Sverige behöver ett nytt skattesystem som möjliggör en välutbyggd och ambitiös välfärd i hela landet och som förmår minska de växande ekonomiska klyftorna. Detta kräver ett utökat skatteintag och att de redan rika bidrar mer till vårt gemensamma.

Inför en progressiv fastighetsskatt

År 2008 ersatte den borgerliga regeringen den dåvarande fastighetsskatten med en kommunal fastighetsavgift. Den stora skillnaden mot den tidigare fastighetsskatten var att ett max-tak sattes för hur hög skatten kan bli: 1 429 kr per år för bostadsrätter respektive 8 349 kr per år för småhus år 2020. Detta gör den nuvarande skatten kraftigt regressiv: det skiljer endast några hundralappar mellan årsavgiften för ett hus värt lite över en miljon kronor i Hällefors och en villa värd 25 miljoner kronor på Djursholm. Genom att återinföra en progressiv fastighetsskatt kan beskattningen av fastigheter bli mer rättvis och skattens omfördelande effekt öka. En progressiv fastighetsskatt kan även bidra till ökade intäkter till staten och möjliggöra välbehövliga satsningar på välfärden i hela landet. En annan fördel med fastighetsskatten är att fastigheter utgör en fast skattebas som inte, till skillnad från människor och kapital, kan flyttas till skatteparadis. Detta minimerar risken för skatteflykt och gör skatten till en säker intäktskälla för staten.

Inför en progressiv kapitalskatt

En djup orättvisa i det svenska skattesystemet är att kapitalinkomster beskattas lägre än arbetsinkomster. Samtidigt vet vi att inkomster från kapital är extremt ojämnt fördelade i befolkningen. Detta kan göra att vanliga löntagare i förekommande fall betalar en högre andel av sin inkomst i skatt än miljardärer vars inkomst till stor del kan utgöras av kapitalinkomster. Den låga beskattningen av kapital har därför bidragit

till de ökade ekonomiska klyftorna då den ekonomiska eliten dragit ifrån resten. Normalskatten på kapital ligger idag på 30 procent men en rad undantag och särlösningar gör att skatten ofta blir betydligt lägre än så. Exempelvis kan företagare enligt de så kallade 3:12-reglerna plocka ut sin inkomst i form av kapitalvinst med en skattesats på så lite som 20 procent. Skatten på kapital är dessutom platt, det gör att stora kapitalvinster beskattas på liknande sätt som små kapitalinkomster. Detta gynnar givetvis de allra rikaste med stora kapitalinkomster. Genom en höjd och progressiv kapitalbeskattning skulle skattesystemet bli betydligt mer omfördelande och rättvist. En sådan reform skulle även vara viktig för att minska de växande ekonomiska klyftorna samt bidra med viktiga resurser till välfärden.

Slopa straffskatten för pensionärer, arbetslösa och sjuka

Samtidigt som de allra rikaste har dragit ifrån i inkomstutvecklingen har klyftorna mellan de som arbetar och de som inte arbetar, såsom arbetslösa och sjuka, ökat. Detta beror till stor del på urholkade transfereringssystem men utvecklingen har även förstärks av det nuvarande skattesystemet som beskattar a-kassa, sjukersättning och andra ersättningar inom försäkringssystemen högre än arbetsinkomster. Dessutom gör den så kallade pensionärsskatten att pensioner beskattas högre än arbete. Det är hög tid att avskaffa den orättvisa beskattningen av pensioner, arbetslöshetsersättning och övriga ersättningar inom försäkringssystemen genom att likställa beskattningen av dessa inkomster med skatten på arbetsinkomster. Pensionärer ska inte beskattas högre efter att ha arbetat ett helt liv och den som drabbas av arbetslöshet eller sjukdom ska inte straffas genom en högre beskattning.

Avskaffa RUT-avdraget

Rutavdraget är ett avdrag på skatten för den som köper hushållsnära tjänster såsom exempelvis städning. År 2019 gjordes rutavdrag för 5,7 miljarder kronor. Rutavdraget är extremt ojämnt fördelat då hela 40 procent av de totala rutavdragen görs av den tiondelen av befolkningen med högst inkomster. Exempelvis gjorde en genomsnittlig invånare i Danderyds kommun år 2019 rutavdrag för ett värde av 2 720 kr, motsvarande siffra för en genomsnittlig invånare i Dorotea kommun var 49 kr. Samtidigt visar granskningar från Riksrevisionen och Myndigheten för tillväxtpolitiska utvärderingar och analyser (Tillväxtanalys) att rutavdraget inte är träffsäker som arbetsmarknadspolitisk åtgärd samt att reformen är långt ifrån självfinansierad. Enligt Tillväxtanalys kostar varje skapat arbetstillfälle inom rut-sektorn 1,5 miljoner kronor för staten, det motsvarar ungefär kostnaden för tre anställda inom hemtjänsten. Det är inte försvarbart att staten varje år spenderar miljarder på att subventionera hushållsnära tjänster för höginkomsttagare samtidigt som personalen i skola, vård och omsorg går på knäna. Vi menar att dessa resurser hade gjort betydligt större nytta i form av exempelvis fler anställda inom hemtjänsten. En sådan satsning skulle dessutom vara mycket mer fördelningspolitiskt träffsäker då stödet skulle gå till de med störst behov.

Ett nytt finanspolitiskt ramverk för en starkare välfärd, ekonomi och grön omställning

Sverige står inför en rad stora utmaningar de närmaste åren. Välfärden lider av en kronisk underfinansiering, ekonomin behöver återstartas efter coronapandemin och en offensiv grön omställning måste genomföras nu om vi ska klara av klimatkrisen. Ska dessa ödesmättade utmaningar kunna mötas behövs omfattande satsningar på välfärden och stora investeringar i infrastruktur, bostäder, grön teknik och ekonomiska stimulanser för minskad arbetslöshet. Detta kräver i sin tur en ny ekonomisk politik och ett finanspolitiskt ramverk som möjliggör storskaliga investeringar. **Under Coronakrisen har Sveriges ekonomi med nödvändighet gått med underskott för att finansiera de stora Coronaåtgärderna, detta hade inte varit möjligt om vi inte tidigare fört en ansvarsfull ekonomisk politik. Vi ser framför oss att vi kommer ha en relativt lång period med underskott framför oss.**

Sverige har idag ett mycket restriktivt finanspolitiskt ramverk som omöjliggör de nödvändiga satsningar och investeringar som krävs för att rädda både välfärden, klimatet och ekonomin. Staten har idag ett överskottsmål som innebär att den offentliga sektorn måste gå med överskott under en konjunkturcykel. Detta gör att staten tvingas till stora finansiella besparingar och har bidragit till att staten varje år betalar av på en redan rekordlåg statsskuld. Till detta kommer att staten sällan lånefinansierar samhällsekonomiskt lönsamma investeringar. Detta har lett till en underinvestering i exempelvis infrastruktur och att nödvändiga

satsningar på vård, skola och omsorg ställs mot viktiga långsiktiga investeringar i exempelvis järnvägar och bostäder.

Ska samhället lyckas möta vår tids stora utmaningar finns lösningarna i den ekonomiska politiken. Vi behöver helt enkelt ett nytt och modernt finanspolitiskt ramverk som säkrar statsfinansernas långsiktiga hållbarhet samtidigt som vi möjliggör för att nå de socialdemokratiska målen om en stärkt välfärd, ett jämlikt samhälle och en grön omställning. Ramverket bör innehålla följande:

Överge överskottsmålet – inför ett balansmål

Överskottsmålet för statens offentliga finanser infördes i kölvattnet av 90-talskrisen för att minska den då stora statsskulden. När överskottsmålet infördes hade Sverige en statsskuld på cirka 70 procent av BNP. Sedan dess har stora avbetalningar på statsskulden gjorts och Sveriges statsskuld låg därför innan coronakrisen på cirka 35 procent av BNP, något som gjorde att vi hade bland de lägsta statsskulderna i Europa. Samtidigt som statsskulden är rekordlåg går däremot välfärden i kommunerna och regionerna på knäna. Enligt Sveriges kommuner och regioner (SKR) väntas regionerna göra ett underskott med 6 miljarder år 2020.

Överskottsmålet innebär att staten ska göra ett överskott under en konjunkturcykel. Det nuvarande överskottsmålet ligger på 0,33 procent av BNP. Socialdemokraterna har sedan tidigare ett kongressbeslut på att det nuvarande överskottsmålet ska slopas och ersättas av ett balansmål. Ett balansmål skulle innebära att staten skulle ha som mål att budgeten ska gå med balans över en konjunkturcykel. En sådan reform skulle frigöra uppskattningsvis 17 miljarder kronor varje år. Resurser som skulle kunna gå till ett välbehövligt tillskott för Sveriges kommuner och regioner för en upprustning av vård, skola och omsorg.

Inrätta en statlig investeringsbank

Klimatpolitiska rådet är tydliga med att investeringstakten behöver öka om vi ska nå de klimatpolitiska målen. Ska vi lyckas med den gröna omställningen av samhället behöver därför såväl de offentliga som de privata investeringarna öka.

Trots att många av de investeringar som krävs för en grön omställning är samhällsekonomiskt lönsamma på sikt, förblir investeringstakten för låg då den företagsekonomiska risken ofta överstiger nyttan. Genom införandet av en statlig investeringsbank kan privat kapital frigöras och företag och andra aktörer tillgodoses med långsiktigt och billigt kapital för klimatsmarta investeringar. Investeringsbanken kan få kapital från staten som sedan kan användas som säkerhet för upplåning på den internationella kapitalmarknaden. EU har redan infört den europeiska investeringsbanken (EIB) för att erbjuda förmånliga lån till projekt som stödjer EU:s klimatmål. Investeringarna från EIB räcker däremot inte om vi Sverige ska kunna nå klimatmålen. Därför bör även Sverige, i linje med rekommendationer från EU och OECD, införa en statlig investeringsbank för att möjliggöra storskaliga gröna investeringar i exempelvis bostäder, infrastruktur och en grön industriell omvandling.

Stopp för vinstjakten i välfärden

När välfärden öppnades upp för privata aktörer på 90-talet menade förespråkarna att detta skulle leda till högre kvalitet och till ökad mångfald och valfrihet. Resultatet 30 år senare är istället försämrad kvalitet, ökad ojämlikhet och att miljarder av skattebetalarnas pengar varje år går till privata vinster. Istället för mångfald i form av småskaliga kooperativ och idéburna aktörer har vi fått en välfärdsmarknad som domineras av ett fåtal vinstdrivande koncerner.

En tydlig effekt av privatiseringen av välfärden är att pengar avsedda för vård, skola och omsorg går till privata vinster i välfärdsföretagen. I en granskning från Dagens Nyheters "Fakta i frågan" framgår att en lönsam välfärdsmarknad har vuxit fram. Medan den ordinarie tjänstesektorn har en genomsnittlig avkastning på eget kapital på omkring 13 procent, visar granskningen att motsvarande avkastning är 44 procent för företagen inom grundskolan, 34 procent för företagen inom sjukvården och 29 procent för de företag som

bedriver äldreomsorg. Lönsamheten syns även genom stora vinstutdelningar. Exempelvis gjorde de två största friskolekoncernerna, Academedia och Internationella engelska skolan, vinster på över en halv miljard kronor under räkenskapsåret 2018 till 2019. Detta är pengar som skulle kunna ha gått till fler lärare och bättre undervisning för eleverna.

Men vinsten som drivkraft inom välfärden leder inte endast till att skattepengar går till privata vinster. Vinstincitamentet påverkar på ett mycket mer grundläggande plan hela välfärdens fokus, kvalitet och funktionssätt. Inom skolan har vi exempelvis sett en tilltagande skolsegregation när friskolekoncerner riktat in sig mot resursstarka elever. Inom äldreomsorgen har vi sett hur privata företag pressat kostnaderna genom lägre löner och sämre arbetsvillkor för personalen. Inom sjukvården har vårdbolag i högre utsträckning valt att etablera sig i välmående områden och riktat in sig mot friskare patienter samt patienter med privat sjukvårdsförsäkring.

Efter att Chile infört ett vinstförbud inom skolan är Sverige idag det enda land som tillåter obegränsade vinster inom den offentligt finansierade skolan. Det finns även ett starkt stöd till förslag om att begränsa vinster i välfärden. Enligt SOM-institutet tycker 6 av 10 svenskar att det är ett bra förslag att förbjuda vinstutdelning inom skattefinansierad vård, skola och omsorg. Det är hög tid att vi lyssnar till befolkningen.

Genom att reglera så att alla vinster som görs inom vård, skola och omsorg, återinvesteras i verksamheten, kan vi skapa en bättre och mer jämlik välfärd samtidigt som vi ser till att skattemedel används effektivt. På så vis kan vi även gynna de seriösa aktörer, så väl offentliga, idéburna och privata, som vill bidra till vår gemensamma välfärd.

Pröva idén om en statlig investeringsbudget

För att tydliggöra behovet av framtida investeringar menar vi att idén om en investeringsbudget bör prövas. Detta innebär främst en redovisningsteknisk förändring. Trots att exempelvis Stockholms läns landsting redovisar enligt med denna princip är Sjukvården i Stockholm underinvesterad. Samtidigt som försvaret som använder motsatt redovisningsprincip, kraftigt har ökat sina investeringar. Det är alltså den politiska viljan till välfärdsinvesteringar som ytterst avgör riktningen framåt, inte redovisningsprincipen. Men i den speciella situation vi nu befinner oss i med att under en period ha behovet av kraftigt ökade investeringar, menar vi att det ändå kan vara motiverat att pröva idén om en separat investeringsbudget.

Socialdemokraterna i Stockholm yrkar att

1. Socialdemokraterna verkar för att ett politiskt jämlikhetsmål införs.
2. Socialdemokraterna verkar för en skattereform som möjliggör stora välfärdssatsningar.
3. Socialdemokraterna verkar för en skattereform som bidrar till minskade ekonomiska klyftor.
4. Socialdemokraterna verkar för införandet av en progressiv fastighetsskatt.
5. Socialdemokraterna verkar för införandet av en progressiv kapitalbeskattning.
6. Socialdemokraterna verkar för att pensioner, arbetslöshetsersättning, sjukersättning och andra ersättningar inom försäkringssystemen inte ska beskattas hårdare än arbetsinkomster.
7. Socialdemokraterna verkar för att avskaffa RUT-avdraget.
8. Socialdemokraterna verkar för att ett balansmål införs.
9. Socialdemokraterna verkar för inrättandet av en statlig investeringsbank för finansiering av investeringar i bostäder, infrastruktur och en grön omställning av industrin.
10. Socialdemokraterna verkar för en reglering som tydliggör att alla vinster inom den offentligt finansierade vården, skolan och omsorgen, ska återinvesteras i verksamheten.
11. Socialdemokratin verkar för att en särskild investeringsbudget redovisas.
12. Socialdemokraterna verkar för att stoppa marknadifiering av välfärden.
13. Socialdemokraterna verka för att offentligt finansierad verksamhet ska bedrivas i egen regi eller av aktörer utan vinstintresse.

Partidistriktmotion C101

För jämlikhet – rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Den nuvarande politiken om funktionshinder har sina rötter i utvecklingen av välfärdsbygget från 60-talet. För svensk socialdemokrati var det viktigt att inkludera alla grupper i välfärden. Ett mål i partiogrammet 1960 var att ”handikappade beredes en levnadsnivå jämförlig med övriga medborgares”. Åren därefter tog partiet initiativ till en rad reformer för att göra verklighet av den ambitionen. Framstegen väckte intresse i andra länder och bidrog till att Förenta nationerna kunde utarbeta en bindande konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

Sverige var också en av de första staterna att ratificera FN-konventionen. Beslutet togs 2008 och var en absolut självklarhet. Svenska representanter hade deltagit aktivt i utarbetandet av konventionstexten. Dess artiklar speglade värderingar som formulerats av den svenska funktionsrättsrörelsen där inte minst Bengt Lindqvist varit en vägvisare. FN-konventionen omfattar både grundläggande principer om rättigheter för alla berörda och konkreta krav om åtgärder för att säkerställa att rättigheterna förverkligas.

En bärande princip är att det verkligen handlar om rättigheter. Rätten att besluta om sitt eget liv, rätten att kunna påverka och delta i samhällslivet, rätten till utbildning och kultur och rätten till fritid, möjligheter att resa och allt annat som borde vara en självklarhet rätt för varje människa. När dessa rättigheter möter hinder är det samhällets uppgift att försöka finna vägar att häva sådana problem så långt som någonsin möjligt. Alla människor ska ha möjlighet att ta del av sina rättigheter, det är den ideologiska kärnan i konventionen.

Att socialdemokratin stått bakom just den synen under många år betyder inte att arbetet för dess förverkligande är avslutat. Tvärtom, även om mycket gjorts finns fortfarande brister som måste åtgärdas. Därför är det viktigt att partiet med hög prioritet utvecklar ett program för att stärka just de rättigheter som formuleras i FN-konventionen. En sådan satsning bör inkludera en analys av relevant lagstiftning för att spåra i vilken grad viktiga normer för funktionsrätt verkligen har juridiskt stöd i svensk lag.

De officiella Ombudsmännen borde också granskas på liknande sätt, särskilt som organisationer för funktionsrätt varit kritiska mot en eller flera av de institutionerna. Vikten av lokala ombudsmän har samtidigt betonats av dessa organisationer.

Det finns också anledning att granska arbetsfördelningen mellan olika myndigheter vad gäller frågor om funktionsrätt. Oklarheter har uppenbarats under debatten kring LSS om kommunernas och Försäkringskassans respektive ansvar och om plötsliga och nya tolkningar av rättighetslagen. Myndigheten för delaktighet, MFD, har i sin årliga uppföljning visat att endast hälften av alla myndigheter, kommuner och regioner uppger att de har en färdig handlingsplan för hur lokaler, verksamhet och information ska bli tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Var femte statlig myndighet uppger att de saknar mätbara mål för att öka tillgänglighet. För kommuner och regioner är det färre än hälften som uppger att de ha mätbara mål.

Det har också visat sig att möjligheten till stöd skiftar beroende på var i landet den sökande bor. Olikheter i kommuners ekonomier och prioriteringar borde inte tillåtas leda till sådana orättvisor. Inte förvånande har denna situation också kritiserats av internationella organ för mänskliga rättigheter.

Var tionde person i arbetsför ålder har en funktionsnedsättning som påverkar deras arbetsförmåga. Idag handlar det om 655 000 personer i åldern 16–64 år. Bara varannan av dessa har ett arbete. Många av de som utestängts från arbete som en följd av ett visst funktionshinder skulle kunna ta anställning om själva arbetsmiljön anpassades. Arbetsmarknadens parter har tagit upp detta, men bör uppmuntras till ytterligare initiativ i den riktningen. Samma gäller skolan. Ingen elev i dagens samhälle bör hindras från utbildning på grund av funktionsnedsättning. De gjorda ansträngningarna för att säkerställa att personer med nedsatt rörelseförmåga och elever med hörsel- eller synnedsättning kan delta på jämlik nivå bör fullföljas. Samma

rätt till utbildningar har också barn med medicinsk eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och psykisk ohälsa.

När specialklasser eller särskilda skolor är enda möjligheten är det viktigt att den anpassade verksamheten har tydliga inslag av meningsfullt lärande och förberedelse för det vuxenliv som ska komma.

Ett brett program för funktionsrätten kan inte undgå att också granska samhällsplaneringen i stort, inte minst bostadssektorn, kommunala transporter och framkomligheten på gator och torg. Den instängdhet som otillgänglighet medför måste tas på allvar och beivras.

Viktiga samhällsfunktioner bör anpassas till människors verkliga behov och rättigheter. Funktionsrätten måste därför bli integrerad som en naturlig och självklar del i samhällsplaneringen. Vi behöver komma ifrån stuprörstänkandet där försämringar av stödet inom ett område får avsevärda konsekvenser för ett annat. Ett exempel är när regionerna försämrar möjligheten till arbetsresor eller när regering och riksdag förändrar bilstödet. Sådana beslut underminerar möjligheten för personer som lever med funktionsnedsättning att hävda sig på arbetsmarknaden.

Rätten till ett tryggt arbetsliv behöver även omfatta personer som arbetar inom LSS. Därför är det viktigt att göra en översyn av arbetsvillkoren för de anställda inom personlig assistans.

Det behövs en socialdemokratisk politik som tar ett helhetsgrepp utifrån människors hela livssituation för att möjliggöra rätten till ett fullvärdigt liv för personer med funktionsnedsättning. Det är också vad som utlovades när Sverige ratificerade FN-konventionen.

Coronakrisen har demonstrerat behovet av ytterligare satsning på rättvisa för personer med **funktionsnedsättning**. Åtgärder krävs och de får inte undermineras av förment ekonomiska skäl. Sanningen är att vi inte har råd att hålla människor utanför gemenskapen. Ett samhälle som grundar sig på jämlikhet och delaktighet måste vara trovärdig i sitt samhällsbygge.

Socialdemokratin måste gå i spetsen för att driva en politik som säkerställer verklig rättvisa och jämlikhet för personer med **funktionsnedsättningar och inte hindras av kvarsläpande fördomar, maktstrukturer och bristande tillgänglighet**. Därför föreslår vi att partiet tillsätter en särskild kommitté med uppgift att utveckla ett effektivt program för att möta de problem som nämns i denna motion. Ambitionerna bör vara höga.

Socialdemokraterna i Stockholm yrkar att

1. Socialdemokraterna tillsätter en särskild kommitté inom partiet med uppgift att utarbeta ett program för effektiva åtgärder att säkerställa rättigheter för personer med funktionsnedsättning i linje med krav i FN:s konvention om funktionsrätten.
2. Socialdemokratiska partiet säkerställer att den egna organisationens verksamhet är tillgänglig för alla oavsett funktionsförmåga.
3. Socialdemokraterna ska verka för att FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning bör vara en ledtråd i det fortsatta arbetet att säkerställa fulla mänskliga rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Kunskap om konventionen och dess krav bör vara en del av relevant yrkesutbildning.
4. Socialdemokraterna ska verka för att funktionsrätten skyddas i lag och genom effektiva insatser på ombudsmannanivå.
5. Socialdemokraterna ska verka för att åtgärder bör vidtas för att öka kunskapen om funktionsnedsättning i hela samhället.
6. Socialdemokraterna ska verka för att förståelse bör spridas för att det självklart finns skillnader mellan personer med funktionsnedsättning, inte minst kopplat till kön, utländsk bakgrund och ålder.
7. Socialdemokraterna ska verka för att det bör vara en samhällelig ambition att förhindra att funktionshinder automatiskt leder till ett liv i fattigdom. Trygghetssystemen måste fungera.

8. Socialdemokraterna ska verka för att arbetslösheten och den ekonomiska ojämlikheten för personer med funktionsnedsättning bör motverkas genom bättre möjligheter till utbildning och arbete.
9. Socialdemokraterna ska verka för att jämlik hälso- och sjukvård ska gälla för alla oavsett funktionsförmåga.
10. Socialdemokraterna ska verka för att **alla** barn med funktionsnedsättning får samma rättighet till skolgång som alla andra. Åtgärder krävs för att säkerställa **bland annat** att **rullstolsburna** och elever med hörsel- och synproblem kan delta i skolan jämlik nivå.
11. Socialdemokraterna ska verka för att LSS måste kunna leva upp till ambitionen att den enskilde genom stödinsatser ska tillförsäkras goda levnadsvillkor och få möjlighet att leva som andra.
12. Socialdemokraterna ska verka för att stöd till personer med funktionsnedsättning inte ska vara beroende av bostadsort. Rättigheterna ska vara desamma i regioner och kommuner över hela landet.
13. Socialdemokraterna ska verka för att stadsplanering, bostadsbyggande och transportsystem ska vara anpassade med hänsyn till funktionsrätten.
14. Socialdemokraterna ska verka för att myndigheter, kommuner och regioner bör söka dialog med enskilda organisationer som verkar för funktionsrätten. Forskning, kunskap och innovation bör uppmuntras.
15. Socialdemokraterna ska verka för att det i arbetet för en bättre personlig assistans även tas hänsyn till arbetsrätten för de som arbetar inom personlig assistans.
16. Socialdemokraterna ska verka för att den digitala åldersbarriären och det organiserade luredrejeriet mot äldre stoppas och förebyggs genom exempelvis utbildning och möjligheter till att kunna använda ett icke-digitalt alternativ för kontakt med väsentliga samhällsfunktioner.

Partidistriktsmotion D101

En socialdemokratisk politik en rättvis omställning!

Det hållbara samhället kräver jämlikhet

Vi socialdemokrater sätter människan först. Vårt mål är att alla människor ska vara fria att **tillsammans med andra** utvecklas som individer, råda över sitt eget liv, forma sin tillvaro efter egna önskningar och påverka samhällsutvecklingen. Denna frihet ska gälla alla. Därför är jämlikhet frihetens förutsättning. Men fria och jämlika individer i ett solidariskt samhälle förutsätter också att det finns en stabil planet att leva på.

Klimatfrågan är en existentiell fråga. Idag förbränner vi jordens resurser på ett sätt som försvårar eller omöjliggör för framtida generationer att leva på delar av vår planet. De senaste fem åren är de varmaste som har uppmätts och 2010-talet blev det varmaste decenniet någonsin. Detta har lett till fler orkaner, rekordtemperaturer och skogsbränder. Torka och skyfall har varit förödande för jordbruket. Redan nu är det allt svårare att upprätthålla en fungerande vardag på vissa platser på jorden.

De personer som förbrukar mest resurser och skapar mest växthusgasutsläpp är inte de som drabbas hårdast av klimatförändringarna. Den rikaste procentenheten i USA, Luxemburg, Singapore och Saudiarabien släpper ut över 200 ton växthusgaser per person. Det kan jämföras med en global

genomsnittsnivå om sex ton per person. Samtidigt uppskattades att mer än 17 miljoner människor tvingades lämna sina hem redan 2018 på grund av katastrofer och klimatpåverkan. Också i Sverige är klimatpåverkan ojämnt fördelad och de rikaste tio procenten släpper ut åtta gånger mer än vad som är möjligt för att vi ska kunna nå Parisavtalets mål och den rikaste procenten har ett koldioxidavtryck 20 gånger högre än vad som krävs.

Utöver klimatkrisen måste också fokus riktas mot de dramatiskt växande ekonomiska klyftorna mellan människor. De senaste decennierna har ojämlikheten vuxit snabbare i Sverige än i något annat OECD-land, men tendensen är densamma i Europa och USA. I vårt land ser vi hur ojämlikheten innebär växande skillnader i livsvillkor mellan stad och land, inom städernas gränser, mellan befolkningsgrupper och mellan generationer.

Internationellt varnar FN:s klimatpanel för att tiden att ställa om och nå Parisavtalets mål är knapp. Trots en ny klimatlag i Sverige med målsättning om att vårt land ska ha nettonollutsläpp 2045 och vara världens första fossilfria välfärdsnation visar utvärderingar att målet inte kommer nås med befintlig politik. När Klimatpolitiska rådet utvärderat regeringens klimathandlingsplan framgår det tydligt att trots att mycket är planerat kommer omställningen till ett utsläppsfritt samhälle kräva fler omfattande reformer.

Till svårigheten hör inte bara att få stopp på utsläppen, utan också att säkerställa att människor vågar stötta omställningen. En förutsättning för att kunna driva klimatarbetet i den höga takt som läget kräver, är därför en politik som tydligt prioriterar minskade ekonomiska klyftor och skapar trygghet i omställningen för alla.

Genom vår starka prioritering av jämlikheten har därför inget parti bättre förutsättningar att hantera och lösa klimatkrisen än Socialdemokraterna. Som vårt nuvarande partiprogram säger:

” Klimatkrisen och miljöförstörelsen har tydliggjort att människan inte kan leva utan att ta hänsyn till naturen. För vår överlevnad behövs en ekonomiskt, socialt och ekologiskt hållbar utveckling, som möter den nuvarande generationens behov utan att äventyra kommande generationers möjlighet att tillfredsställa sina drömmar.”

Vägledande principer för en rättvis klimatomställning

Vi föreslår i vår motion en rad reformer som både skulle öka omställningskraften och göra omställningen rättvis. Först och främst måste politiken visa ledarskap genom att skärpa målsättningarna och rikta resurser i rätt riktning. Den starka staten har en avgörande roll och dagens klimatsatsningar måste flerfaldigas. Idag pågår en rad projekt och initiativ i vårt land men vi måste nu ta ett kraftfullt och samlat nationellt grepp i klimatarbetet. Endast så kan vi lyckas minska våra klimatutsläpp snabbare och få med oss människor i arbetet.

Takten i omställningen behöver öka men vi måste också slå vakt om en rättvis omställning. De konkreta förslagen i den här motionen genomsyras därför av följande socialdemokratiska principer:

- **Marknaden löser inte problemen, det krävs mer politik!**

Staten har en aktiv roll i att driva på omställningen, och driva på teknisk innovation. Vi är teknikpositiva, gillar ny teknik, men kan inte förlita oss på teknik vi bara önskar ska finnas. Vi ser till så att staten genom investeringar och aktiv politik driver teknikutveckling och att nya gröna jobb skapas – vi vill se en grön full sysselsättning och nyindustrialisering i Sverige. Vi arbetar med regleringar och styrmedel för att kraftigt begränsa utsläpp och miljöpåverkan från företag och människor. Subventioner styrs om till att främja klimatomställning och jämlikhet. Med vår politik värnar vi människorna i omställningen, inte gamla industrier eller enskilda bolag.

- **Omställningen är ett kollektivt ansvar!**

Samhället ska ha tillräckliga resurser för att både driva på omställningen, hantera negativa effekter av klimatförändringar och öka jämlikheten. Vi säger ja till högre prissättning men nej till skatteväxling som urholkar skattebasen och omöjliggör investeringar i jämlikhet. Därmed ska omställningsreformer inte urholka skattebasen och förbud, kvoter och reglering ska användas i första hand för att ge en rättvisare omställning. Vår klimatpolitik handlar om att hela samhället, alla sektorer, gör arbetet tillsammans. Vår väg innebär också att vi avfärdar idén om att omställningen är en privatsak, en individualistisk fråga som kan skötas genom att var och en gör hållbara val.

- **Klimatomställningen i Sverige ska göras på ett sätt som värnar alla människors möjligheter att utvecklas och leva bra liv!**

Klimatkrisen gör det akut att snabbt sänka utsläppen vilket direkt påverkar människors olika livssituation. En klimatpolitik som uppfattas att slå mot människors frihet och livsval och som inte bärs upp av en jämlikhetsidé riskerar att förstöra våra chanser att pressa ner utsläppen och möta klimathotet. Vi menar därför att en kraftfull omställningspolitik bara har förutsättning att lyckas om den förankras i en kraftfull fördelningspolitik.

Precis på samma sätt som tidigare strukturomvandlingar bars genom en aktiv statlig arbetsmarknadspolitik, och där vi inte sänkte löner utan höjde människors kunskap och kunnande, måste vi nu bekämpa klimatkrisen och beroendet av fossilekonomin med hållbara investeringar som lyfter människor och landsdelar ur hopplöshet och fattigdom. Då ökar människors stöd för politiken och omställningskraften!

Drömmen om att tekniken ska lösa klimatfrågan är just en dröm. Det kommer krävas **klimatanpassning och vissa livsstilsförändringar**. För att det ska vara möjligt måste människor känna sig trygga med att **ett hållbart liv är ett friskare och rikare liv**.

Politiskt ledarskap där klimatlagen gäller

Vi Socialdemokrater har varit med och drivit igenom både klimatlagen och den klimathandlingsplan som slår fast att all relevant lagstiftning ska ses över för att det klimatpolitiska ramverket ska få genomslag, att samhällsmålen vid nästa översyn omformuleras om behov finns och att konsekvensanalyser görs av effekter för klimatet inom de politikområden där det är relevant.

Vi ska leva upp till klimatlagen och kommande handlingsplaner måste tydligare redovisa i vilken grad beslutade och aviserade insatser bidrar till att klimatmålen kan nås. **Klimatmålen måste skärpas** och integreras än bättre i all politik och hinder över sektorsgränser brytas ner.

Forskning och erfarenhet visar att ledarskap, långsiktighet och tydlighet ökar omställningstrycket.

Vi kräver att:

- **Klimatmålet skärps och politiken inriktas på att minska de territoriella utsläppen till netto noll 2035**

För att ha en god chans att nå Parisavtalets mål behöver världens utsläpp halveras till 2030 och närma sig noll 2050. Det gällande målet om netto noll-utsläpp till 2045 justeras därför till netto noll 2035. Genom att möta klimatutmaningen med ett kraftfullt program för rättvis omställning kan vi både nå högt satta mål som att vinna en bättre framtid för alla.

- **Etappmålen skärps så att stora utsläppsminskningar ska ske i närtid och de totala utsläppen minskar**

Vi nöjer oss inte med att hålla tummarna för stora tekniksprång de kommande decennierna utan för att effektivt medverka till att begränsa den globala uppvärmningen till 1,5 grader ska vi fatta nödvändiga beslut så att utsläppskurvan lutar brant nedåt i närtid.

- **Sverige inför ett förbud av försäljning av fossila bränslen och drivmedel senast 2035**

För att inte den enskilda ska drabbas av övergången till förnybara drivmedel krävs minst 10 års förvarning innan ett förbud träder i kraft, därför är detta beslut mycket brådskande. Förbudet kan genomföras genom att reduktionsplikten höjs till 100 %, vilket innebär att de flesta bilar som finns på vägarna i dag (med viss uppdatering) istället kan drivas med förnybart bränsle.

- **Subventioner som motverkar klimatmålen, såsom undantag för koldioxidbeskattning, fasas ut, samtidigt som glesbygd och jordbrukare kompenseras**

En utfasning av klimatskadliga subventioner utgör, jämte ett pris på koldioxid, ett av de effektivaste sätten att på kort sikt minska utsläppen av växthusgaser. De inhemska subventionerna är enklast att hantera. De utgörs till stor del av olika former av skatteundantag. Exempelvis bör likformig beskattning på diesel och bensin införas samt nedsättning av energi- och koldioxidskatt för fossila drivmedel och bränslen i ett flertal sektorer avskaffas. För att kompensera glesbygd och jordbrukssektorn bör likvärdiga fossilfria produkter erbjudas till ett skäligt pris. Detta kan uppnås genom riktade subventioner till exempelvis produktionen av fossilfria bränslen. Utöver subventionerat kapital från investeringsbanken bör produktionsstöd införas för de fossilfria drivmedel och bränslen som inte ingår i reduktionsplikten. Det kan dessutom vara relevant att ge riktade stöd till konsumtion av fossilfria drivmedel för vissa sektorer, exempelvis jordbrukssektorn.

- **Ett årligt mål för koldioxidinlagring sätts och implementeras**

Med nuvarande nivåer av koldioxidutsläpp rör sig världen mot en global uppvärmning med cirka 3 grader vid århundradets slut. Även när Sverige nått målet om netto-noll kommer mer behöva göras för att förhindra ett scenario som leder till omfattande humanitära kriser och tröskeeffekter som får uppvärmningen att skena. Därför måste Sverige redan nu börja arbeta för ett mål för koldioxidinlagring för tiden efter att netto-noll uppnåtts.

- **Det skapas en statlig investeringsbank och regionala utvecklingshubbar med uppdraget att vara en ledande kraft för hållbarhetsdrivna investeringar**

Genom att staten minskar riskerna och bidrar med eget kapital kan betydligt större privat kapital mobiliseras till hållbara investeringar. Förutsättningarna och behoven av investeringar ser dock olika ut runt om i vårt land och omställningen kan skyndas på om de lokala förutsättningarna tas tillvara.

- **Det klimatpolitiska ramverket kompletteras med ett klimatmål för skogen**

Under de senaste decennierna har virkesförråden i det svenska skogslandskapet ökat, vilket årligen minskat mängden koldioxid i atmosfären med över 40 miljoner ton per år, ett mycket stort bidrag i klimatarbetet. Det klimatpolitiska ramverket bör kompletteras med ett mål för fortsatt nettoinlagring av koldioxid i skogsmarken och i levande och döda träd.

- **Nuvarande klimatmål kompletteras med mål för konsumtionsbaserade utsläpp**

För att nå målet att stoppa temperaturökningen under två grader krävs att även de konsumtionsbaserade utsläppen minskar. De totala utsläppen måste år 2050 vara under ett ton per person i världen. Idag släpper en genomsnittlig svensk ut mer än tio gånger så mycket. Detta är inte ett ansvar vi kan avsäga oss.

- **Klimatmålet och det klimatpolitiska ramverket integreras i alla budgetområden**

Liksom regeringens alla utgiftsområden analyseras med fokus på deras effekter på jämställdheten, bör alla utgiftsområden i budgeten analyseras ur ett klimatpolitiskt perspektiv, särskilt med fokus på hur de påverkar klimatmålet och det klimatpolitiska ramverket.

- **Alla samhällsmål ska vara förenliga med klimatmålen och nya bindande sektorsvisa mål formuleras**

Regeringen har beslutat att i samband med kommande översyn av samhällsmålen så ska de omformuleras för att vara förenliga med klimatmålen. För att nå målet om att stora utsläppsminskningar ska ske i närtid kan detta inte vänta. Samhällsmålen måste omgående justeras om de inte är förenliga med klimatmålen och nya bindande sektorsvisa mål formuleras för att tydliggöra att hela samhället omfattas av omställningen och måste ta ansvar för att sluta släppa ut växthusgaser. Samtidigt behöver lagstiftning förtydligas så att alla större investeringar kan prövas mot klimatmålen"

- **Klimat effekter ska redovisas i alla beslutsunderlag**

Den Socialdemokratiskt ledda regeringen har redan beslutat att klimatkonsekvensanalyser ska göras inom de politikområden där det är relevant. Detta ska gälla alla beslutsunderlag som på något sätt kan påverka utsläppen, även de icke-territoriella, och på alla nivåer, d.v.s. även på regional och kommunal nivå. I regleringsbrev och direktiv till myndigheterna ska klimatkonsekvensanalyser starkare integreras i myndigheternas arbete.

- **Det civila samhället och folkrörelsernas roll i omställningen stärks**

Omställningen ska ske i alla sektorer och vi alla måste vara delaktiga. Vi vill stärka folkrörelsernas och det civila samhällets roll genom att folkbildningen ges förutsättningar att vara motor i kunskapsbygget, att föreningar och organisationer ges möjlighet att göra insatser som praktiskt minskar utsläpp och ökar kunskapen.

Därför yrkar Stockholms partidistrikt att:

1. Klimatmålet skärps och politiken inriktas på att minska de territoriella utsläppen till netto noll 2035
2. Etappmålen skärps så att stora utsläppsminskningar sker i närtid och de totala utsläppen minskar snabbare
3. Sverige inför ett förbud av försäljning av fossila drivmedel och bränslen senast 2035
4. Subventioner som motverkar klimatmålen, såsom undantag för koldioxidbeskattning, fasas ut, samtidigt som glesbygd och jordbrukare kompenseras
5. Ett årligt mål för koldioxidinlagring sätts och implementeras
6. Det skapas en statlig investeringsbank och regionala utvecklingshubbar med uppdraget att vara en ledande kraft för hållbarhetsdrivna investeringar
7. Det klimatpolitiska ramverket kompletteras med ett klimatmål för skogen
8. Nuvarande klimatmål kompletteras med mål för konsumtionsbaserade utsläpp
9. Klimatmålet och det klimatpolitiska ramverket integreras i alla budgetområden och nya bindande sektorsvisa mål formuleras
10. Alla samhällsmål ska vara förenliga med klimatmålen
11. Klimat effekter ska redovisas i alla beslutsunderlag
12. Det civila samhället och folkrörelsernas roll i omställningen stärks

EU måste skärpa klimatarbetet på alla nivåer

EU flyttar idag fram positionerna kring klimatomställningen. Samtidigt går arbetet även här för långsamt. Vi Socialdemokrater har ibland prioriterat vårt motstånd mot överstatliga beslut högre än nödvändiga reformer för att minska klimatpåverkan via EU, denna prioritering måste bli den omvända.

Vi kräver att:

- **EU:s utsläppshandel skärps genom att nyttagivning av utsläppsrätter stoppas senast 2050, att den linjära reduktionsfaktorn stärks och att systemet med gratis tilldelning avslutas**

Det finns utmaningar med ett handelssystem med utsläppsrätter. Men EUs utsläppshandel har varit ett av de effektivaste verktygen för att minska utsläppen i Europa och är idag ett av världens framgångsrikaste system för minskade utsläpp. Vi måste använda de verktyg vi har på plats för att EU ska nå Parismålet. Sverige måste därför fokusera på hur handelssystemet kan utvecklas. Det krävs ett uppdaterat slutdatum för nyttagivning av utsläppsrätter, att den linjära reduktionsfaktorn skärps och systemet med gratis tilldelning av utsläppsrätter upphör.

- **Inlagring av biogen koldioxid (BECCS) inkluderas i utsläppshandeln**

Sveriges mål om nettonollutsläpp förutsätter negativa utsläpp som förutom genom markanvändning kan nås genom lagring av biogen koldioxid som bildas när biomassa eldas. Genom att lagring av biogen koldioxid räknas i EUs utsläppshandelssystem innebär det att de aktörer som har möjlighet att lagra koldioxid får ekonomiska incitament att göra det.

- **Flygets och sjöfartens utsläpp i Europa regleras i EUs utsläppshandelssystem**

Flygets utsläpp inom EU ska fortsatt regleras inom ETS även när det globala systemet CORSIA införs. Det räcker inte att utsläppen från flygen inte ökar utan de måste snabbt minska. Därför måste både Sverige och EU ha högre ambitioner än det globala systemet idag ger. Detsamma gäller sjöfarten. Där saknas idag internationell reglering och ett första steg är att inkludera densamma i ETS.

- **Klimattullar införs i EU**

Dagens regelverk innebär att kolkraften inom EU avvecklas tack vare utsläppshandeln. Samtidigt bygger länder som Kina, Indien och Japan ut sin kolkraft och får billigare produktion genom lägre energikostnad. Självklart är detta orättvist gentemot dem som arbetat på de nedlagda kolkraftverken i Europa. Alla nya handelsavtal ska innehålla krav på klimat- och miljöåtgärder och genom klimattullar får varor som produceras utanför EU bära kostnaden för sina koldioxidutsläpp.

- **Socialdemokraterna driver på och tar ett större finansieringsansvar för EU:s omställningsfond**

För att klimatomställningen ska vara möjlig måste människor våga stötta densamma. Då är aktivt stöd till de regioner och de människor som förlorar arbeten till följd av t.ex. nedlagda kolgruvor helt nödvändigt. Socialdemokraterna ska vara dem som driver detta, aldrig dem som försöker hindra liknande stöd. EU:s omställningsfond bör i första hand finansieras av utsläppshandeln och klimattullarna, men även delar av de resurser som i dagsläget går till jordbrukssubvention bör användas till omställningsfonden.

- **EU:s budget ska riktas mot framtidssektorer och -tekniker**

I dagsläget går den största delen av EU:s budget till jordbruket och stöd för regional utjämning. En större andel av budgeten måste riktas mot framtidssektorer och -teknologier, som förnybar energi, grön vätgas, elnätutbyggnad, laddningsinfrastruktur för fordon och omställning av industrin. Innovations- och investeringsstöden bör stärkas, statsstödsreglerna för stöd till sektorer i omställning luckras upp, och gemensamma gränsöverskridande forsknings- och utvecklingsprojekt finansieras. Stöd till regioner och länder villkoras med aktiva steg mot mer hållbarhet.

Därför yrkar Stockholms partidistrikt att:

13. EU:s utsläppshandel skärps genom att nyttigivning av utsläppsrätter stoppas senast 2050, att den linjära reduktionsfaktorn stärks och att systemet med gratis tilldelning avslutas
14. Inlagring av biogen koldioxid (BECCS) inkluderas i utsläppshandeln
15. Flygets och sjöfartens utsläpp i Europa regleras i EUs utsläppshandelssystem
16. Klimattullar införs i EU
17. Socialdemokraterna driver på och tar ett större finansieringsansvar för EU:s omställningsfond
18. EU:s budget riktas mot framtidssektorer och -tekniker

Ett hållbart transportsystem med effektiva transporter och modern mobilitet

Transporter står för en tredjedel av utsläppen inom Sveriges gränser. Nationellt bedömer Klimatpolitiska rådet att Sverige med dagens regelverk inte kommer att nå målet om att minska utsläppen från transporter med mer än 35 procent, medan målet är 70 procent till 2030.

En nyckel för att minska utsläppen från trafiken är att effektivisera transporterna. Det sker genom aktiv och smart stadsutveckling. Stadsplaneringen i Sveriges tätorter måste fokusera på att skapa närhet till en mångfald av funktioner där flesta av vardagens funktioner ska gå att nå till fots, cykel eller med kollektivtrafik. En utglesad bebyggelse i städerna innebär längre transportsträckor, mer trängsel i biltrafiken och högre utsläpp. Vi behöver därför smart stadsplanering och en väl utbyggd och effektiv kollektivtrafik i alla tätbebyggda delar av landet.

Vårt fokus ska vara att tvinga producenter att endast producera fossilfria bilar, inte att straffa människor som köpte bil för 10 år sedan. Med det sagt är koldioxidskatt och dyl. nödvändigt för att styra bort från bensin- och dieselbilen, men vår strävan måste vara att det är bilproducenterna som gjort de stora vinsterna på den fossila fordonskonomin som nu ska bära den största kostanden för omställningen till en fossilfri fordonsflotta.

Vi kräver att:

- **Sverige inför ett förbud av nyförsäljning av fossildrivna bilar 2025**

Att göra transportsektorn klimatneutral handlar i allt väsentligt ytterst om att sluta använda fossila drivmedel. För att inte den enskilda bilägaren ska bli förloraren när de fossila drivmedlen förbjuds måste ett förbud att sälja bilar som ska drivas på bensin eller fossil diesel införas.

- **Trafikverket ska övergå till en scenariobaserad transportplanering**

Den svenska transportplaneringen har historiskt baserat sig på att anpassa transportsystemet efter prognostiserade trafikökningar. Därmed motiverar en ökning av trafiken åtgärder som ökar trafiken än mer. Ska transportsystemet kunna ställas om krävs istället ett system där transportplaneringen utgår från hur ett hållbart transportsystem ser ut: så kallad scenarioplanering. Trafikverket bör få ett i uppdrag att se över sin egen modell för transportplanering och ett uppdrag att samordna arbetet med regioner och kommuner för att ta fram ett nationellt scenario för ett hållbart transportsystem, som sedan kan brytas ner på regional och kommunal nivå.

- **Värderingen av restid görs neutral mellan transportslagen och att kostnaden ökar för CO₂-utsläpp**

Idag tillämpar Sverige en modell för att beräkna samhällsekonomisk lönsamhet där tidsbesparingar av bilresor värderas högre än motsvarande tidsbesparing på tåg- eller kollektivtrafikresor. Detta för att människor värderar det som mer bekvämt att sitta en timme på tåg än en timme i bil. Den snedvridna prioriteringen av bilismen som leder till att det människor tycker är mer obekvämt prioriteras högre är också kontraproduktivt ur klimatsynpunkt.

- **Bonus-malus systemet avskaffas till förmån för ett “folk-elbilstöd”**

Den som har råd att köpa en fossilt driven SUV idag har råd att köpa en el-, vätagas- eller etanolbil, dessa konsumenter behöver inga subventioner. Folkelbilssystemet ska likna det hyrdatorstöd som fanns under 90-talet. Detta skulle öka drivkrafterna för teknikomvandling och innovation samt göra tekniken tillgänglig i breda samhällsskikt.

- **Kommuner tillåts att använda parkeringstaxan för att styra mot gemensamma hållbara mobilitetslösningar**

En genomsnittlig europeisk bil står parkerad 92 procent av tiden och kör i snitt 1,5 passagerare per resa. Med smart planering för hållbara bilpooler skulle antalet bilar kunna minska kraftigt. På så vis kan man skapa incitament för fossilfria bilpooler t.ex. genom att tillåta avgiftsfria parkeringsplatser för dessa.

- **Staten ökar resurserna till laddplatser och elinfrastruktur i hela landet**

Staten ökar investeringarna i klimatklivet, stadsmiljöavtalen och genom att snabba på utbyggnaden av elinfrastruktur. Elmotorvägarna bör fungera både för tung trafik som för mindre personbilar. Elöverföringskapaciteten ska säkras i hela landet och i våra städer så att det enklare ska gå att bygga ut laddplatser hemma.

- **Trängselskatterna utökas inom storstadsregionerna med siktet på dynamiska trängselavgifter alternativt vägskatt på alla statliga vägar**

Trängselskatter är ett viktigt verktyg för att använda ett begränsat trafikutrymme effektivt. Trängselskatterna bör därför över tid utökas i storstadsregionerna och blir mer dynamiska, det bör vara möjligt att införa trängselskatter baserat på sträcka och tid på större delen av åtminstone Stockholms primära vägnät. Över tid kommer skatteintäkterna från bränslebeskattningen också minska när bilar byter drivmedel vilket innebär att beskattningen av trafik för att finansiera vägnätet över tid kommer behöva ändras.

- **Staten bidrar till att finansiera förtätningar som skapar hållbara städer**

Sveriges tätorter har störst förutsättningarna att minska trafikbehovet genom förtätning av befintliga stadsmiljön. För många storstadskommuner är dock dessa förtätningar av befintliga miljöer mycket dyra. Att bygga om exempelvis överstora trafikleder eller bygga på mark som tidigare inte varit möjlig att bygga innebära stora exploateringskostnader. Här krävs någon form av investeringsstöd så att kommuner kan välja att planera en hållbar stad istället för att upplåta marken till högstbjudande.

- **Medfinansieringen till kollektivtrafikutbyggnad ökar**

Det viktigaste för att fler ska välja kollektivtrafiken är turtäthet, restid, pålitlighet och enkelhet, i den ordningen. Relationen mellan tiden det tar att åka kollektivt och att ta bilen är det som är avgörande för vilket reseslag människor väljer. Även pris är viktigt. För att öka andelen kollektivtrafik i förhållande till bilister, och inte bara att fler väljer kollektivtrafiken framför gång och cykel, krävs även åtgärder för att minska bilismen i områden där kollektivtrafiken är ett alternativ.

Därför yrkar Stockholms partidistrikt att:

19. Sverige inför ett förbud av nyförsäljning av fossildrivna bilar 2025
20. Trafikverket ska övergå till en scenariobaserad transportplanering
21. Värderingen av restid görs neutral mellan transportslagen och att kostnaden ökar för CO₂-utsläpp
22. Bonus-malus systemet avskaffas till förmån för ett “folk-elbilstöd”

23. Kommuner tillåts att använda parkeringstaxan för att styra mot gemensamma hållbara mobilitetslösningar
24. Staten ökar resurserna till laddplatser och elinfrastruktur i hela landet
25. Trängselskatterna utökas inom storstadsregionerna med siktet på dynamiska trängselavgifter alternativt vägs katt på alla statliga vägar
26. Staten bidrar till att finansiera förtätningar som skapar hållbara städer
27. Medfinansieringen till kollektivtrafikutbyggnad ökar

Prioritera investeringar i tåg och reglera det fossila flygandet

Sverige är ett avlångt land i Europas utkant så vi är helt beroende av att kunna transportera oss både inrikes och utrikes ur både demokratiskt och ekonomiskt perspektiv. Därför behövs ett tågnät med tät, pålitlig och snabb trafik och ett fossilfritt flyg för de sträckor där tåg inte är ett realistiskt alternativ.

Tåget är ett sammanhållet system i naturligt monopol som måste planeras gemensamt för att vara effektivt. Tågunderhållet ska förstatligas och på sikt måste staten ta tillbaka den interregionala persontrafiken i egen regi. Järnvägen behöver utvecklas och det krävs både satsningar på nya linjer och trimning av befintligt system. Ett attraktivt tågnät med hög punktlighet och många avgångar underlättar möjligheten att minska exempelvis biltrafiken och inrikesflyget. På ett förstärkt tågnät kan också en större del av godset transporteras. Ska dessa satsningar ge rätt effekt behöver de ske tidigt. En omfattande satsning på förbättrad tågtrafik måste lånefinansieras för att vara möjlig. Vi måste investera i det hållbara resandet och rusta upp järnvägen.

Vi kräver att:

- **Det sammanhållna tågnätet tas tillbaka och ett trafikerings- och kapacitetsmål införs**

Trafikverket ska kunna planera och styra vilka reinvesteringar som ska utföras vid vilken tidpunkt. De måste också kunna styra vem som ska köra tåg på järnvägen vid vilken tidpunkt för att kunna minimera köbildning. Ur resenärernas perspektiv är det viktigaste att det går tåg på de sträckor man vill åka och att dessa har tillräckligt med platser för att alla ska få resa, detta bör styra planeringen snarare än vart olika aktörer bedömer det som lönsamt att köra. Därför vill vi se nya kapacitets- och trafikeringsmål för tågtrafiken.

- **En snabb utbyggnad av höghastighetsbanorna hela vägen in till städerna.**

Höghastighetstågen ersätter flygresor som idag släpper ut 296 000 ton koldioxid per år. De nya banorna lämnar utrymme för en tredubbling av godstrafiken på den nuvarande järnvägen samt ökad kapacitet för pendling inom olika regioner. Men om trängseln vid getingmidjan kvarstår kommer ingen av dessa vinster kunna göras i praktiken, därför måste höghastighetsbanan gå hela vägen in till de större städerna.

- **Det byggs dubbelspår för snabbtåg mellan Stockholm-Oslo**

Att bygga järnväg så att man kan åka tåg mellan Oslo och Stockholm på under 3 timmar är trots de snedvridna beräkningsgrunderna samhällsekonomiskt lönsamt eftersom vinsterna uppskattas bli högre än kostnaden. Koldioxidutsläppen bedöms minska med 41 000 ton per år, även utan särskild reglering av flyget.

- **Det fossila inrikesflyget regleras bort på sträckor där tåget tar mindre än 3 timmar**

Med stora satsningar på järnvägen är det rimligt att samtidigt begränsa flygets utsläpp, exempelvis redan idag mellan Göteborg och Stockholm. Det är inte rimligt att vi direkt och indirekt subventionerar dessa resor.

- **De ekonomiska incitamenten att investera i elflyg och förnybara bränslen stärks**

Differentiera avgifterna för landning kraftigt beroende på bränsle så att flygbolagen upplever det som lönsamt att ställa om. Flyget ska bära sina klimatkostnader.

- **En reduktionsplikt för fossilt flyg- och fartygsbränsle införs.**

Reduktionsplikten för bilar innebär en skyldighet att minska utsläppen av växthusgaser från bensin och dieselbränsle genom inblandning av biodrivmedel. Detsamma bör införas för flyg- och sjöfart för att få till ett bränslebyte och stödja inhemska investeringar.

Därför yrkar Stockholms partidistrikt att:

28. Det sammanhållna tågnätet tas tillbaka
29. **En snabb utbyggnad av höghastighetsbanorna hela vägen in till städerna**
30. Det byggs dubbelspår för snabbtåg mellan Stockholm-Oslo
31. **Det fossila** inrikesflyget regleras bort på sträckor där tåget tar mindre än 3 timmar
32. De ekonomiska incitamenten att investera i elflyg och förnybara bränslen stärks
33. En reduktionsplikt för fossilt flyg- och fartygsbränsle införs.

Nyindustrialisera Sverige och skapa en grön full sysselsättning

En förutsättning för att bygga ett fossilfritt välfärdsland är att människor vars arbeten försvinner med den fossila ekonomin har möjlighet att få nytt jobb i den hållbara ekonomin. För socialdemokratin har full sysselsättning varit en övergripande strategi och ett viktigt mål för den ekonomiska politiken. Vi har i vår motion pekat på nödvändigheten i att öka jämlikheten för att människors tilltro till och delaktighet i politiken ska växa. En nyckel för att lösa klimatfrågan är att öka omvandlingstrycket. Nya gröna jobb måste växa fram och en grund för vår politik är den gröna fulla sysselsättningen.

Industrin står för en tredjedel av utsläppen i vårt land och cirka 20 tunga industrier står för dessa utsläpp. Trots att utsläppen ingår i EU:s utsläppshandel menar vi att vi måste gå före. En snabbare omställning här gör att våra företag får ett starkare utgångsläge och i förlängningen skapar det jobb. Utsikterna är goda. Redan idag ser vi att fler jobb uppstår i den förnybara energisektorn i USA än vad som försvinner i den fossila. En cirkulär ekonomi kräver oftast fler sysselsatta än en förbrukande. Det är också grundläggande att kapitalister inte tillåts att försämra de löner och arbetsvillkor som arbetare kämpat och förhandlat sig till i hundra år när ekonomin ställs om.

Vi vill se en ny industri växa fram. En statlig investeringsbank och mer kapital samt bättre regional planering och sammanhållna infrastruktur kan bidra till att fler företag skapas och fler arbeten i hållbara branscher växer fram. Regeringsinitiativet Fossilfritt Sverige kan vara en motor i genomförandet och bygga vidare på det samarbetsklimat och den tillit som skapats när branscherna själva utarbetat sina omställningsplaner. Kommuner och regioner ska ställa om upphandlingar och främja innovationer, miljö, klimat och social hållbarhet genom att styra upphandlingarna mot att vara 100 procent hållbara.

I regeringsinitiativet Fossilfritt Sverige har fler än 18 branscher formulerat planer för fossilfrihet. Klimatpolitiska rådet pekar i sin utvärdering av regeringens handlingsplan (2020) på att Fossilfritt Sverige kan spela en viktig roll i genomförandet av planerna. Dessutom återkommer många branscher till att stöd från det offentliga både gällande långsiktighet som vid upphandlingar kommer vara viktigt.

Vi kräver att:

- **Att tillgången till kvalificerad arbetskraft säkras**

Om den gröna nyindustrialiseringens potential ska nyttjas så behöver arbetskraft med efterfrågad kompetens finnas tillgänglig på arbetsmarknaden. Detta kräver en storskalig utbyggnad av den nuvarande vuxenutbildningen, att universitets- och högskoleutbildningar anpassas efter marknadens efterfrågan samt att både arbetslösa och studenter styrs mot de utbildningar där behov finns. Det här är också centralt för att

möjliggöra en rättvis och inkluderande grön strukturomvandling. Hur de utbildningspolitiska åtgärderna bör se ut i detalj bör utredas skyndsamt.

- **Fackföreningsrörelsen ges i uppdrag att tillsammans med folkbildningens aktörer arbeta särskilt med uppsökande och studiemotiverande arbete i branscher som står inför nödvändig omställning**

En framtida hållbar ekonomi kräver ny kompetens. Det kommer skapas nya arbetstillfällen, samtidigt kommer vissa fossila branscher att avvecklas. Socialdemokraterna har en lång tradition av att arbeta med aktiv arbetsmarknadspolitik som innebär kompetensutveckling och omställningsstöd och denna måste återigen bli rådande i vårt land. Inom de branscher som måste omvandlas eller avvecklas krävs särskilda insatser utöver en aktiv arbetsmarknadspolitik för att det inte ska skapas rädsla som leder till konservatism och motstånd mot omställningen. Fackföreningsrörelsen och studieförbund får en nyckelroll i studiemotiverande och uppsökande arbetet i dessa riskbranscher.

- **Ett nytt studiemedel införs där staten tar ett större ansvar så att fler yrkesverksamma med kort utbildning ska våga och kunna välja en utbildning som leder till nytt arbete och som ökar omställningstakten.**

För att fler ska möta framtiden med tillförsikt och välja att ställa om sin kompetens krävs utöver uppsökande och studiemotiverande insatser också ett generöst studiemedelssystem. Dagens system är inte tillräckligt motiverande för att många yrkesverksamma med kort utbildning ska ta lån och ställa om. Vi menar att staten borde ta större del av denna kostnad för människor som väljer att gå från utsatta yrken i branscher under stort omställningstryck. Ett modernt studiemedel för omställning skulle kunna garantera en ersättning upp till en a-kassenivå och under minst två år. Därefter skulle ett lån samt bidrag inom ramen för det gamla systemet vara aktuellt. Utbildningarna bör också vara tillgängliga över nätet och regionalt måste kommuner och regioner i samverkan med högskolan, yrkeshögskolan och vuxenutbildningen skapa fler lokala campus för att möjliggöra utbildning i hela landet.

- **En klimatforskningsoffensiv under kommande 5 åren**

En stor del av den svenska omställningen bygger på att teknik blir tillgänglig som idag inte finns tillgänglig för storskaligt bruk. Det gäller inte minst lagring av koldioxid och fossilfritt stål, men även mindre projekt. Därför krävs ökade satsningar på forskning och utveckling från dagens nivåer.

- **Forskningsanslagen till omställning genom digitalisering och AI utökas**

Socialdemokraterna håller på och verkställer en bredbandsstrategi som ska ge alla invånare i landet bredband. Detta är en grundförutsättning. Användningsområdet för AI ökar dramatiskt. Hur detta kommer påverka samhället är svårt att överblicka. Säkert är att snabbare och smartare nät och teknik kan ge stora klimat och miljövinster. Här krävs mer forskning och utveckling.

- **AP-fonderna förnyar sina investeringsportföljer så att dessa bidrar till en grön omställning och divesterar sitt ägande i fossilindustrin**

Staten har ett viktigt ansvar att leda omställningen till ett fossilfritt samhälle och vårt gemensamma sparande måste vara en del i detta. Våra pensionspengar ska inte undergräva vår framtid genom att medfinansiera klimatförändringen. Övriga AP fonder måste följa den första AP-fondens beslut att avinvestera i fossila bolag.

- **En översyn av miljöbalken, och annan tillhörande lagstiftning, genomförs för att snabba på tillståndprocesserna genom exempelvis komplettering med en kompensationsprincip**

För att nå en snabb utveckling av miljöteknik behöver också tillståndsprocesserna bli snabbare. Miljöbalken är en viktig lagstiftning som ska värnas men dess utgångspunkt i försiktighetsprincipen, vilket innebär att all förändring måste prövas mot nollalternativet, kan göra processer onödigt krångliga. Vi behöver en översyn av miljöbalken och annan anslutande lagstiftning, exempelvis PBL och expropriationslagstiftningen, i syfte att förenkla processerna för utbyggnad av hållbar infrastruktur. Exempelvis skulle en kompensationsprincip kunna införas som tillägg till försiktighetsprincipen.

- **Mark- och miljödomstolarna och Länsstyrelserna tillförs resurser med målet att effektivisera tillståndsprocesser och planprocesser**

Ska snabbare tillståndsprocesser vara möjligt måste Länsstyrelserna och mark- och miljödomstolarna tillföras resurser så att dessa mer skyndsamt kan hantera inkomna ärenden. Vi behöver en stor satsning på länsstyrelsernas verksamhet som kan säkra kompetens och effektivisera handläggningstiderna.

- **Regelverket uppdateras så att offentlig upphandling blir innovationsdriven och 100 % hållbar**

Där det är möjligt ska offentliga beställare ha fossilfrihet som krav i upphandlingar och där det ännu inte är möjligt ska krav som bidrar till minskade utsläpp och teknikutveckling ställas. Vi kan bara nå målet om ett fossilfritt samhälle om all upphandlingspolitik är 100 procent hållbar. Det innebär att upphandlingarna också ska vara socialt hållbara och innehålla krav om kollektivavtal eller kollektivavtalsliknande villkor.

- **Fossilfritt Sverige permanentas**

Regeringsinitiativet Fossil fritt Sverige har lett till en stor aktivitet i stora delar av samhället, bland företag och i civilsamhället. Vi menar att initiativet bör ges en tydlig roll som möjliggörande stöd och länk mellan det politiska och branscherna i en genomförandefas.

Därför yrkar Stockholms partidistrikt att:

34. Fackföreningsrörelsen ges i uppdrag att tillsammans med folkbildningens aktörer arbeta särskilt med uppsökande och studiemotiverande arbete i branscher som står inför nödvändig omställning
35. Ett nytt studiemedel införs där staten tar ett större ansvar så att fler yrkesverksamma med kort utbildning ska våga och kunna välja en utbildning som leder till nytt arbete och som ökar omställningstakten.
36. En klimatforskningsoffensiv under kommande 5 åren
37. Forskningsanslagen till omställning genom digitalisering och AI utökas
38. AP-fonderna förnyar sina investeringsportföljer så att dessa bidrar till en grön omställning och divesterar sitt ägande i fossilindustrin
39. En översyn av miljöbalken, och annan tillhörande lagstiftning, genomförs för att snabba på tillståndsprocesserna genom exempelvis komplettering med en kompensationsprincip
40. **Mark- och miljödomstolarna och Länsstyrelserna tillförs resurser med målet att effektivisera tillståndsprocesser och planprocesser**
41. Regelverket uppdateras så att offentlig upphandling blir innovationsdriven och 100 % hållbar
42. Fossilfritt Sverige permanentas

Säkra infrastruktur för förnybar energi och koldioxidinfångning

För att nyindustrialiseringen ska bli verklighet är god tillgång till förnybar el centralt. Vi kommer behöva investera i mer förnybar energi och elproduktion för att förverkliga industrins omställningsplaner. Idag finns ingen enskild aktör med ansvar för effektsituationen i Sverige. Avregleringen av elmarknaden år 1996 har inneburit att stora delar av intäkterna som kunde ha använts för att investera i ledningar, alltså nödvändig infrastruktur, istället försvinner som vinst till de regionala och lokala elnätsägarna. Elnätsavgifterna för hushållen har de senaste fem åren dubblats samtidigt som elnätsföretagen gör miljardvinster. De nödvändiga investeringar som behövs i elnätet har i många fall inte blivit gjorda.

Avgiftshöjningarna har också varit mycket större hos de stora elnätsföretagen än i de kommuner där det finns mindre kommunalt ägda bolag.

Vi socialdemokrater måste reformera elmarknaden och säkra tillgången på förnybar el och överföringskapacitet i hela landet. Vi behöver också säkra incitament till energieffektiviseringar och implementering av vätgas och sektorsintegrering för ett robustare energisystem. Energiomställningen behöver också i större grad planeras tillsammans med våra nordiska grannländer och samarbetsländer i EU.

Tekniken för att fånga och lagra koldioxid från punktutsläpp är mogen. Sverige har ett stort antal punktutsläppskällor av koldioxid av tillräcklig storlek för att kunna fånga in koldioxidutsläppen. Det som utmärker Sverige i ett europeiskt och globalt perspektiv är att en hög andel av punktutsläppen av koldioxid är av biogent ursprung, vilket innebär att infångning och lagring av koldioxid leder till negativa utsläpp. Därför är möjligheten att realisera en storskalig avskiljning av koldioxid genom så kallad CCS eller BECCS konkret och når till en kostnad per ton minskat utsläpp som mycket väl kan mäta sig med andra åtgärder.

De i särklass största biogena punktutsläppskällorna och de största sammanlagda biogena koldioxidutsläppen finns inom massa- och pappersindustrin. El- och fjärrvärmeproduktion inklusive avfallsförbränning står också för betydande biogena punktutsläpp av koldioxid. Ser man till totala koldioxidutsläpp, dvs. biogena och fossila, finns stora punktutsläppskällor även inom branscherna cement, järn och stål, raffinering och, i mindre utsträckning, kemi.

Vi kräver att:

- **En elmarknadsreform genomförs som tydliggör ansvar och roller så att kraftnätet dimensioneras på ett sätt som säkrar effektsituationen i hela landet**

I spåren av den avreglerade el- och energimarknaden har de offentliga institutionerna inte lyckas styra energiomställningen på ett sammanhållet och önskvärt sätt. Att återreglera elnätet är kanske ingen framkomlig väg, men det behövs en annan målstyrning än maximal vinst för att säkra tillgången på el och effekt i det nordiska elsystemet. Samhället måste ha mandat att styra elektrifieringen och styra de regionala och lokala elaktörerna så att nödvändiga investeringar i produktionskapacitet och ett leveranssäkert elnät blir gjorda.

- **Ett nationellt energieffektiviseringsprogram tas fram med mål om 26 procents lägre energianvändning till 2030**

Avvecklingen av fossila bränslen kommer till stora delar ske genom elektrifiering. Därför behöver samhället använda den hållbara energin smartare. Genom fortsatt energieffektivisering med hjälp av digital teknik och god förvaltning kan elektrifieringen påskyndas utan att hindras av kapacitetsbrist. Ett mål om 26 % är i enlighet med EU:s energieffektiviseringsdirektiv.

- **Byggreglerna görs neutrala mellan el och fjärrvärme så att el inte behöver användas till uppvärmning i onödan**

Utbyggnaden av fjärrvärmen i Sverige har gjort att uppvärmningen i våra städer idag nästan är fossilfri. Idag mäts energieffektiviteten i en fastighet genom mängden köpt el. Detta gör att en fastighet som värms upp av fjärrvärmenätet får ett högre mått än en fastighet som värms upp av värmepumpar som drivs med solceller, detta fastän den använda energin är densamma. Det är ett missvisande mått på energieffektivitet. Värms fastigheten upp med fjärrvärme kan elen som produceras med solceller istället användas för att ersätta el till hushållsmaskiner och dylikt och på så vis bidra till att minska effektbehovet.

- **Stötta kommersialisering av grön vätgas, elektrobränslen och hållbart producerade biobränslen**

Vätgas är en av energibärare med potential att bidra till minskade växthusgasutsläpp. Vätgas kan användas både i industrins omvandling till fossilfri produktion som i exempelvis projektet HYBRIT, men det är också ett alternativ som fossilfritt bränsle i fordon. Ett fordon som drivs med vätgas har bränslecell i stället för batteri vilket minskar vikten och dessutom påverkas mindre av kylan vintertid. EU har tagit fram en vätgasstrategi och Fossilfritt Sverige håller på och arbetar fram en. För att säkerställa att infrastruktur finns på plats måste staten stötta kommersialiseringprocessen.

- **Alla storskaliga punktkällor med möjlighet till fartygstransport ska tillämpa koldioxidavskiljning genom att upphandla negativa utsläpp till dess att det är inarbetat i EU:s utsläppshandel.**

I Sverige har anläggningar som är lokaliserade inom 25 km från kusten, Vänern och Mälaren med större koldioxidutsläpp än 300 000 ton per år identifierats som lämpliga för koldioxidavskiljning. Den omedelbara potentialen för bio-CCS som ger negativa utsläpp är i Sverige 20,1 miljoner ton. Samma anläggningar skulle därutöver avskilja 3,4 miljoner ton koldioxid med fossilt ursprung.

- **Staten ska upphandla negativa utsläpp tills att detta regleras inom EU:s utsläppshandel**

Till dess att biogen koldioxidlagring regleras inom ETS föreslår vi att staten genomför auktioner för att upphandla negativa utsläpp genom bio-CCS enligt förslaget i Klimatpolitiska vägvalsutredningen.

Därför yrkar Stockholms partidistrikt att:

43. En elmarknadsreform genomförs som tydliggör ansvar och roller så att kraftnätet dimensioneras på ett sätt som säkrar effektsituationen i hela landet
44. Ett nationellt energieffektiviseringsprogram tas fram med mål om 26 procents lägre energianvändning till 2030
45. Byggreglerna görs neutrala mellan el och fjärrvärme så att el inte behöver användas till uppvärmning i onödan
46. **Stötta kommersialisering av grön vätgas, elektrobränslen och hållbart producerade biobränslen**
47. Alla storskaliga punktkällor med möjlighet till fartygstransport att tillämpa koldioxidavskiljning genom att upphandla negativa utsläpp till dess att det är inarbetat i EU:s utsläppshandel.
48. Staten ska upphandla negativa utsläpp tills att detta regleras inom EU:s utsläppshandel

Lös bostadsbristen med hållbara bostäder

Bostadsbyggandet är en stor del av industrins utsläpp. Bygg- och anläggningssektorns totala klimatpåverkan, inklusive import och indirekta effekter, är cirka 15 miljoner ton koldioxid per år i Sverige. Det motsvarar nästan utsläppen från Sveriges inrikes transporter. Tillverkning av byggmaterial står för majoriteten, omkring 80 procent, av byggskedets klimatpåverkan, medan transporter till byggarbetsplatsen och själva byggproduktionen tillsammans utgör omkring 20 procent. Samtidigt har vi ett behov av att bygga många nya bostäder, särskilt som människor utan stort kapital kan efterfråga. Dessa måste byggas med höga hållbarhetskrav, med fokus på hela livscykeln, och det kommer att kosta pengar.

Vi kräver att:

- **Ett investeringsstöd till klimatsmarta hyresrätter införs och statligt stöd för omställning av våra miljonprogram**

Genom riktade stöd till hyresrätter med ambition att pressa bostadskostnaden underlättar staten också för de kommuner som vill bygga hyresrätter att använda allmännyttan för att bygga. Allmännyttans bostäder

genomgår och behöver nu upprustas för att bli mer socialt hållbara men också mer energieffektiva och klimatsäkra. För att hela kostnaden inte ska påverka hyresgästerna bör staten ta ett större ansvar.

- **ROT-avdraget görs om till att subventionera ombyggnation för klimatanpassning eller energieffektivisering och omfattar såväl bostadsrätter, hyresrätter och småhus**

År 2016 betalades 11,2 miljarder kronor ut i ROT-avdrag enligt Skatteverket. En skattesubvention som ofta används för att ersätta fullt fungerande kök och används dubbelt så mycket av höginkomsttagare jämfört med medel- och låginkomsttagare. Detta är investeringsmedel som skulle kunna fördelas mycket mer rättvist: ROT-avdraget bör omformas och riktas mot investeringar som gör våra bostäder mer klimatsmarta.

- **Forsknings- och investeringsstöd för byggande i trä stärks**

Sverige är ett land rikt på trä, och inom byggforskningen pågår ett intensivt arbete med att stärka trämaterial för att hålla i alla former av byggnader. Sverige bör vara pionjär på träbyggområdet: statliga forsknings- och investeringsstöd på detta område bör stärkas.

Därför yrkar Stockholms partidistrikt att:

49. Ett investeringsstöd till klimatsmarta hyresrätter införs och statligt stöd för omställning av våra miljonprogram
50. ROT-avdraget görs om till att subventionera ombyggnation för klimatanpassning eller energieffektivisering och omfattar såväl bostadsrätter, hyresrätter och småhus
51. Forsknings- och investeringsstöd för byggande i trä stärks

En hållbar konsumtion med ökat producentansvar

Samtidigt som de territoriella utsläppen i Sverige har minskat per capita så har konsumtionsutsläppen ökat. De konsumtionsbaserade utsläppen är svåra att mäta men Naturvårdsverket uppskattar de genomsnittliga utsläppen till cirka 10 ton per person och år. En tredjedel av utsläppen kommer från offentliga och privata investeringar samt offentlig konsumtion och resterande från hushållen.

Denna konsumtion är naturligtvis mycket ojämnt fördelad, där tiondelen av befolkningen med de högsta inkomsterna står för 3–5 gånger större andel än tiondelen med de lägsta inkomsterna. Exempelvis står 20 % av Sveriges befolkning för hälften av utsläppen från flygresorna. En stockholmare konsumerar i snitt motsvarande fyra jordklot, dvs. om alla människor i världen konsumerade lika mycket som en stockholmare skulle det krävas fyra planeter för att resurserna skulle räcka till. De största utsläppen från hushållen består av transporter, livsmedel och boende, men även kläder och skor står för stora utsläpp. Enligt FN:s handelsorgan Unctad skapar klädindustrin mer utsläpp globalt än flyget och sjöfarten tillsammans. Våra konsumtionsmönster måste förändras och skifta till mer kvalitet, återbruk och fossilfria tjänster.

Vi kräver att:

- **En nationell plan för cirkulär ekonomi utformas**

Återvinning och återbruk är en förutsättning för ett hållbart samhälle och det behövs en utvecklad politik för att vi ska nå dit. Planen behöver tydliga mål och styrmedel med fokus på produktion och produktansvar.

- **Producenterna får ansvar för att produkterna ska vara cirkulära**

Idag kan många produkter inte tas isär så att de kan repareras eller återvinnas, utan människor blir tvungna att köpa nytt. Det är inte acceptabelt. Alla produkter måste gå att reparera och återvinna.

- **Det införs en livslängdsgaranti på teknik och andra jämförbara sällanköpsprodukter på fem år**

Genom att öka livslängden på tekniken vi köper kan vi istället stimulera återbruk, produktutveckling och tjänstedesign, ex appar och uppdatering av mjukvara. I vissa EU-länder genomförs detta nu och Sverige bör gå efter.

- **Matbutiker och grossister förbjuds att slänga ätbar mat**

Hushållen som står för den absolut största delen av matsvinnet, 938 000 ton av totalt 1,3 miljoner ton. Därför behövs stora insatser för att styra om våra konsumtionsmönster och attityder vad gäller inköp av livsmedel. Ett kostnadseffektivt sätt att minska matsvinnet är att mataffärer tvingas sortera ut ätbar mat.

- **Obligatorisk hållbarhetsdeklaration av mat införs**

Ett enhetligt sätt att redovisa klimat- och miljöpåverkan från mat bör införas och bli obligatoriskt för att matvarubutiker

- **Krav på bättre och enklare konsumentinformation som underlättar hållbar konsumtion införs**

Genom att ge alla konsumenter rätt och tydlig information när man konsumerar kan vi göra rätt val. Idag är det nästintill omöjligt att veta hur en produkt påverkar vår miljö och vårt klimat. Vi vill se ett utvecklat statligt ansvar och bättre konsumentvägledning i landets kommuner.

- **Kampanjen 20%-klimatvarnings förslag genomförs**

Genomför uppropet 20%-klimatvarnings förslag om konsumentupplysning om att i EU reglera att all reklam för bilar och flygresor ska få en varningstext om produktens klimatpåverkan.

Därför yrkar Stockholms partidistrikt att:

52. En nationell plan för cirkulär ekonomi utformas
53. Producenterna får ansvar för att produkterna ska vara cirkulära
54. Det införs en livslängdsgaranti på teknik och andra jämförbara sällanköpsprodukter på fem år
55. Matbutiker och grossister förbjuds att slänga ätbar mat
56. Obligatorisk hållbarhetsdeklaration av mat införs
57. Krav på bättre och enklare konsumentinformation som underlättar hållbar konsumtion införs
58. Kampanjen 20%-klimatvarnings förslag genomförs

Handlingsplan för Sveriges kulturliv

Besvarar motionerna F27, F28, F29, F30, F32, F33, F34, F35, F36 och F37

Inledning

Regeringsbeslutet den 27 mars 2020 om att förbjuda allmänna sammankomster och offentliga tillställningar med fler än 50 personer har satt ljuset på kulturens roll i coronakrisens spår. Inställda teater- och biografföreställningar, konserter, festivaler, idrottsevenemang, danstillställningar och mässor har genererat intäktsförluster, arbetslöshet och otrygghet bland konst- och kulturutövare i hela vårt land. Situationen riskerar att medföra bestående men för kulturen, bildningen, sammanhållningen, och i förlängningen demokratin.

Den statliga kulturpolitiken har redan innan coronapandemin stått inför stora utmaningar. Det nationella målet att alla ska ha möjlighet att ta del av en mångfald av konst och kultur, av ett kulturutbud som upplevs relevant och där möjligheter inte begränsas av ens klassmässiga, sociala, religiösa eller etniska bakgrund eller var i landet man bor, efterlevs inte. Myndigheten för kulturanalys har i flera rapporter påvisat hur kulturvanor

och tillgänglighet skiljer sig åt beroende på socioekonomiska, geografiska och demografiska faktorer. För att bryta delaktighetsmönster som etablerats under lång tid, krävs tidiga och långsiktiga åtgärder.

En fråga som på senare tid har aktualiserats handlar om den konstnärliga friheten. Hat och hot som riktas mot konstnärer, kulturskapare, författare och journalister i syfte att bekämpa kulturuttryck, kulturutövare och begränsa det fria ordet, är ett växande samhällsproblem. Hur politiken i enskilda fall eller genom styrning griper in i kulturens innehåll är ett annat växande problem. Principen om en armlängds avstånd mellan politikens styrning och kulturens innehåll måste formuleras och förtydligas. Straffrättsliga åtgärder måste även till för att skydda konstnär, kulturskapare, författare och journalister.

Konstnärer och kulturskapares ekonomiska och sociala villkor måste bli föremål för politiskt reformarbete. Coronapandemin har synliggjort att staten, regioner och kommuner tillsammans lyckats föra kulturinstitutionerna och de viktigaste delarna av den kulturella infrastrukturen genom krisen. Men institutioner och verksamheter är inte samma sak som kulturskapande och framförande. Kulturutövandet som regissörer, producenter, skådespelare, artister står för, har under flera decennier övergått från anställda på institutionerna till att man idag driver enskild firma eller aktiebolag ofrivilligt. Av de professionellt verkamma skådespelarna inom teatern i Sverige har 240 fastanställning av cirka 3000 skådespelare. Utredningar visar att kulturarbetare arbetar under ekonomiskt sämre villkor än andra grupper i samhället med motsvarande krav på utbildning och yrkeserfarenhet.¹ Den statliga offentliga utredningen *Konstnär – oavsett villkor?* visar på stora svårigheter att erhålla sociala försäkringar, föräldrapenning, bostadsbidrag och försörjningsstöd fastän konstnärer har en lägre genomsnittlig inkomst. Statliga stipendier är inte SGI - grundande. Konstnärer har dessutom i mindre grad kollektivavtalad tjänstepension.

Genom den snabba kulturella internationaliseringen, digitaliseringen och teknikutvecklingen har kulturens förutsättningar snabbt förändrats. Idag sker samtalen på de globala sociala nätverksplattformarna, tidningarna har digitaliserats och streamingtjänster ökar tillgången till musik och film. Detta aktualiserar frågor om hur de globala nätplattformarna ska regleras när de utgör en plattform för antidemokratisk mobilisering, hat, hets och hot. Digitaliseringen aktualiserar även frågan annonsintäktsfinansiering för kvalitativ journalistik, konstnärer och kulturskapares upphovsrätt samt hur den offentliga kulturen kan öka tillgängligheten.

De nationella kulturpolitiska målen

Senast år 2009 utvärderades de nationella kulturpolitiska målen och ändringar genomfördes av den dåvarande borgerliga regeringen. Mål som decentralisering, jämlikhet och att motverka kommersialismens negativa verkningar, togs bort. Idag är det nationella kulturpolitiska målet att *kulturen ska vara en dynamisk, utmanande och en obunden kraft med yttrandefriheten som grund. Alla ska ha möjlighet att delta i kulturlivet. Kreativitet, mångfald och konstnärlig kvalitet ska prägla samhällets utveckling.*²

För oss socialdemokrater handlar kultur och bildning om människors personliga frihet och samhällets progressiva utveckling. Kunskap och kultur ger människor möjlighet att vidga sina perspektiv och frigöra sina tankar och sin skaparkraft. Denna frigörande förmåga är en avgörande motvikt mot ekonomiska och sociala eliters strävan att ta makten över tanken. I och med att kulturen är bärare av kodningen kring hur ett samhälle organiseras är den per automatik ett maktinstrument. Den kan användas för att förstärka över- och underordningen i samhället, precis som den kan användas för att försvaga den. Vi socialdemokrater har sedan partiets begynnelse använt kulturen som ett instrument i kampen mot den ojämlika struktureringen av samhället genom att samla, skola och påverka.

Vi socialdemokrater refererar vanligen till ambitionerna som fanns i 1974 års kulturpolitik. Då handlade kulturpolitiken om att förena den överbyggnad som skapats av akademierna från Gustaf III:s tid, institutionerna från den tidiga industrialiseringen samt folkhemsperioden till det som kom att bli 1960-talets vida samhälleliga kulturbegrepp. Ambitionen var att förstärka tillgången till kultur och bildning, regionalisera kulturen, ge en plats för folkrörelserna, bygga ut medborgardrivna mötesplatser och angripa kommersialismens negativa verkningar. Med tiden uppstod dock utmaningar med målformuleringarna då de nästintill blev omöjliga att använda som utgångspunkt för konkret kulturpolitisk reformverksamhet. Det

¹ Rapport 2020:1, *Kulturanalys 2020 – En lägesbedömning i relation till de kulturpolitiska målen*, Myndigheten för Kulturanalys.

² Kulturpolitiska målen: <https://www.regeringen.se/artiklar/2018/06/regeringens-politik-for-kultur-i-hela-landet/>.

blev allt svårare att utpeka ett specifikt område för kulturpolitikens insatser. Politikområdets inneboende problem är att dess målbeskrivning tillslut handlar om vad de politiska partierna vill med samhället.

Globaliseringen, teknikutvecklingen och digitaliseringens framfart ställer kulturen inför helt nya utmaningar. Var och en kan idag enkelt och snabbt publicera sig på internet samtidigt som det inte längre finns ansvariga utgivare, redaktörer eller förläggare som tar ansvar för innehållet. Det gamla mer reglerade kulturella informationslandskapet gav mer utrymme för eftertänksamhet, medan det nya innebär ett flöde som ständigt pågår. Utvecklingen ställer höga krav på medborgarnas förmåga till källkritik.

En annan utmaning med den ökade kommersialiseringen och digitaliseringen är att det har blivit svårare att ta betalt för kultur som går att hitta gratis på nätet. På senare år har vi sett en vändning där det utvecklas digitala prenumerationer på tidningar och betalda tjänster för att lyssna på musik och se filmproduktioner. Det har lett till att kulturarbetare får betalt, men dessvärre är ersättningsnivån låg. När ett fåtal stora globala mediaföretag dominerar marknaden lämnar annonspengar och skatteintäkter landet. På så sätt återinvesteras inte heller resurserna till ny svenskspråkig kulturproduktion.

Ett viktigt skäl till att kulturen behöver offentligt stöd är att Sverige är ett litet språkområde. Vi anser att det är viktigt att det finns kultur på svenska för att bevara och utveckla språket. Språket är en avgörande del av vårt kulturarv och berättar om vårt samhälle. De svenska kulturkonsumenterna är få och flera konstformer skulle bli väldigt dyra för individen om kulturen inte fick offentligt stöd. Det skulle minska tillgängligheten och riskera att leda till ett mindre rikt kulturliv. Detta gäller även, och ofta i högre grad, Sveriges minoritetsspråk. Mot bakgrund av den kulturella ojämlikheten samt globaliseringen, teknikutvecklingen och digitaliseringens kraftiga framfart menar vi att det måste tillsättas en ny media- och kulturpolitisk utredning som bland annat ser över de kulturpolitiska målen, hur principen om armlängds avstånd befästs, rollfördelningen mellan staten, regionerna och kommuner samt internationaliserings- och digitaliserings inverkan på media- och kulturens förutsättningar.

Bildningsresan

FN:s konvention om barnets rättigheter slår fast alla barns rätt till kultur. Barn har rätt till yttrandefrihet och att oberoende territoriella gränser söka, motta och sprida information och tankar av alla slag, i tal, skrift eller tryck. Barn har också rätt till vila och fritid, till lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt rätt att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.

Sedan 1970-talet har vi i Sverige haft en bred politisk enighet om satsningarna på barn och unga. År 1996 stärktes prioriteringen av barn och unga i den nationella kulturpolitiken. Så gott som alla som får statligt stöd för sin kulturverksamhet ska redovisa hur de lever upp till kraven på att prioritera barn och unga. Vi socialdemokrater vet att kultur och bildning har en stor betydelse för barn som fortfarande växer och utvecklas, inte minst för språkutvecklingen. Barn har många olika sätt att uttrycka sig på och genom att få möjlighet att använda sig av de olika uttrycksätten stärks barnets kreativitet och skaparkraft. Människors kulturvanor skapas i barndomen. Därför har skolan en viktig uppgift när det gäller att möta de barn och unga som i sin vardag inte får tillgång till kultur. Tillgången till estetik, musik, teater, humaniora, bild och formgivning kräver ett systematiskt arbete. Skolan ska svara för att tillhandahålla lämpliga och lika möjligheter för kulturell och konstnärlig verksamhet.

Därför är det av vikt att förskolan och grundskolan ges ett tydligt kulturuppdrag. Varje barn ska ha rätt till kvalitativa kulturupplevelser inom ramen för förskola och skola, att estetiska ämnen ska vara obligatoriska i grundskolan och gymnasiet samt att estetiska ämnen återinför i gymnasieskolan. Vi vill också verka för att kommunerna utvecklar arbetet med kontakter mellan barns och ungas egna kulturinitiativ och kulturinstitutionerna, till exempel genom att tillsätta kultursamordnare som kan bidra i arrangörsleden. Genom att göra estetiska ämnen obligatoriska kommer också efterfrågan på lärare inom estetik, bild och musik att öka. Bristen på pedagoger- och musiklärare behöver åtgärdas och kommunerna måste ges i uppdrag att minska antalet deltidstjänster- och timanställningar till förmån för heltidsanställningar. Skollagen anger vad en ändamålsenlig skolbiblioteksverksamhet ska omfatta. Syftet är att stärka skolbiblioteken och öka likvärdigheten. Trots detta saknar skolor bemannade skolbibliotek. Därför måste anställningar av yrkesutbildade bibliotekarier göras och alla barn ges likvärdig tillgång till skolbibliotek.

Kulturskolan

Vårt lands musikframgångar har ofta tillskrivits den kommunala kulturskolan. Men i stället för att låta flera del av verksamheten, har dess grundvalar under en längre tid eroderat. Höga avgifter, växande köer och få initiativ för att komma åt den alarmerande bristen på utbildade lärare, är några exempel som lyfts fram i den nationella utredningen *En inkluderande kulturskola på egen grund*.³ En studie från Högskolan för scen och musik vid Göteborgs Universitet har nyligen påvisat att barn med välutbildade och kulturutövande föräldrar är överrepresenterade i den kommunala kulturskolan. Den nationella kulturskoleutredningen visar att alla ungas rätt till konstnärliga uttryck, kunskap och bildning blivit avhängigt vilken kommun man växer upp i. Eftersom kulturskolan främst styrs av kommunala beslut och med kommunala medel innebär det att dess mål, syfte och inriktning varierar. Över 40 000 barn och ungdomar står i kö för att delta i kulturskolan.⁴ Allra längst är köerna till undervisning på populära instrument som gitarr, piano och slagverk. Andra intressen som kommunerna inte kan svara mot handlar om anmälningar till sång och kör, medan en femtedel av kulturskolorna har kö till dans, teater och bild. Antalet platser som erbjuds i respektive kommun hänger ihop med hur verksamheten organiserats och vilka resurser som satts av. Medan vissa kommuner budgeterar utifrån en viss andel barn som ska erbjudas plats, har andra inget budgettak utifrån principen att alla som vill delta ska få plats.

Ett hinder för delaktighet är köbildningen som grundar sig i bristen på pedagoger- och musiklärare. Det saknas för närvarande exakta uppgifter om antal anställda på landets kulturskolor. Utredningen kan dock konstatera att det är vanligt med deltidstjänster- och timanställningar samt att den fackliga anslutningsgraden är lägre än i övrigt. Ungefär en tredjedel delar sin tjänst mellan kulturskolan, grundskolan eller gymnasieskolan. Ett annat hinder är deltagaravgifterna som alla kommuner utom tretton använder sig av, som istället erbjuder avgiftsfrihet. Vårdnadshavares betalningsförmåga har visat sig ha ett samband med snedrekryteringen.

Sedan år 2016 fördelar Kulturskolerådet bidrag till kommuner som bedriver kulturskoleverksamhet. Det var 232 kommuner som ansökte om medel från det riktade statsbidraget till kulturskolorna år 2019. Antalet sökande kommuner har ökat för varje år under de senaste åren. Under 2020 har 253 kommuner ansökt om det statliga utvecklingsbidraget. Därtill överstiger det belopp som kommunerna sammantaget ansöker om påtagligt i relation till vad som beviljas och betalas ut.

Kulturskoleutredningen anger i sitt betänkande från oktober 2016 att en lagstiftning med full kostnadstäckning skulle uppgå till mer än 2 miljarder kronor. För 2019 uppgick kommunernas sammantagna nettokostnader för musik-/kulturskolan till omkring 2,7 miljarder kronor. Mot bakgrund av Kulturskoleutredningens betänkande skulle därmed de nämnda kostnadsuppgifterna kunna ses som ett tak för vad det skulle kosta staten att lagstifta om kulturskolans verksamhet. Det krävs dock en grundlig analys för att göra en tillförlitlig bedömning. Kostnaden beror exempelvis på hur lagen skulle utformas och hur verksamheten ska finansieras (såsom möjligheten för kommunerna att ta ut avgifter).

Frågan om en kulturskolelag handlar till syvende och sist om att göra en avvägning mellan ökad nationell likvärdighet och att begränsa den kommunala självstyrelsen. Utredningen anser att det kan finnas flera skäl som talar för en lag jämfört med att använda sig av andra styrmedel. Utan lagstiftad verksamhet är det lättare att göra större besparingar och lägga ner verksamheter vid stora omvärldsförändringar. En lag skulle också slå fast att alla barn och unga ska ha tillgång till en kulturskola av hög kvalitet oavsett lokala förutsättningar, traditioner och intressen för verksamheten. Det som kan tala mot en lag är att den kan begränsa kommunernas valfrihet och det kommunala självstyret. Dessutom kan det uppfattas som en alltför kraftig åtgärd att lagstifta en verksamhet som nästan alla kommuner redan bedriver. Kulturskoleutredningens slutsats är att det mest verkningsfulla vore en juridisk ram i form av en kulturskolelag. Men på grund av den kommunala finansieringsprincipen och de ekonomiska konsekvenserna ville inte utredningen överlämna ett sådant förslag till regeringen. I stället förslö utredningen att införa stödstrukturer på nationell och regional nivå samt riktade statsbidrag. Vi menar att det finns ett behov av att, liksom bibliotekslagen, införa en

³ SOU 2016:67, *En inkluderande kulturskola på egen grund*, <https://www.regeringen.se/4aa767/contentassets/7037695d8c354057b9ece6fca046173f/en-inkluderande-kulturskola-pa-egen-grund-sou-201669>.

⁴ Kulturskoleutredningens mejlenkät (2016). Köerna varierar över läsåret och är som längst i samband med terminsstart.

kulturskoleramslag för att säkerställa verksamheten och den kulturella infrastrukturen för barn och unga i hela landet. Med lagkrav kan också andra frågor, så som personalförsörjning och anställningstryggheten för estetiska lärare och kulturskolelärare förbättras i kommunerna.

Motverka kulturell ojämlikhet

Vi socialdemokrater har varit drivande i att bygga upp en unik kulturell infrastruktur som når stora delar av landet. Vi har bibliotek i alla kommuner. Det finns musik- och kulturskola. Flera städer har muséer, teatrar och symfoniorkestrar. Hembygdsföreningar och bygdegårdar levandegör kulturarvet lokalt. Folkbildningen i form av studieförbund och folkhögskolor är spridd i hela landet. Arbetarrörelsen skapade tidigt egna mötesplatser som Folkets Hus och Folkets Park. Trots detta visar utvärderingar av kulturpolitiken att personer som bor i större städer och har god ekonomi tar i anspråk en större del av den professionella kulturen än andra grupper. Det finns stora klassklyftor och klyftor mellan storstad och landsbygd.

Vi har sett en utveckling där det offentliga rummet kommersialiseras och kulturella mötesplatser stängs. Teatrar blir affärer. Samlingslokaler försvinner, har övergripande behov av ombyggnationer och renoveringar eller tvingas till hyror många föreningar inte har råd med. I moderna inglasade gallerior är det ont om öppna platser för att slå sig ner och vila, tänka eller diskutera en stund, utan att handla något.

Det ska finnas ett brett kulturutbud av hög kvalitet i hela landet. Kraften för att skapa ett levande kulturliv kommer främst från medborgarna själva, från gräsrotsinitiativ och lokala föreningar. Folkrörelser, kulturföreningar, studieförbund och folkhögskolor spelar en viktig roll som kulturarrangörer och kulturskapare. Samlingslokalsorganisationer, som Folkets Hus och Parker, Våra Gårdar och Bygdegårdarna, driver föreningsdrivna samlingslokaler som är viktiga för kulturlivet. Aktörer som dessa ska ges förutsättningar att utöka sin verksamhet men då behövs fler lokaler för kultur- och föreningsliv till låga hyror.

Fri entré på museer är ett verktyg för ökad tillgänglighet. Det har ökat antalet museibesök men inte förändrat vilka grupper som går på muséer. Vi vill att offentliga muséer och annan offentligt finansierad kulturverksamhet ska bedriva ett aktivt uppsökande arbete för att få nya grupper att hitta till kulturen. Vi vill även att de statliga institutionerna ska få ett tydligare uppdrag att förmedla kultur i hela landet, genom att till exempel öppna filialer, genomföra turnéer eller ta fram vandringsutställningar. Det kräver att det finns mötesplatser, som scener för levande konst, ateljéverksamhet, utställningar och folkbildningsverksamhet. Vi vill också att det ska finnas utrymme för kulturella aktiviteter i kommersiella gallerior och köpcentra.

Enprocentregeln är en finansieringsmodell för konstnärlig gestaltning i offentliga miljöer som tillkom år 1937 genom ett statligt kulturpolitiskt initiativ. Regeln, som i staten tillämpas i begränsad omfattning, innebär att cirka en procent av budgeten för ett byggprojekt, vid nybyggnation, om- eller tillbyggnad, bör avsättas till bild- eller formkonstnärlig gestaltning i offentligt byggande. Syftet med enprocentregeln är att skapa ett stabilt och mer långsiktigt ekonomiskt utrymme för konsten i planeringen och byggandet av offentliga miljöer. Var fjärde kommun tillämpar enprocentregeln, alltså att minst en procent av ny-, om- och tillbyggnationer av offentliga miljöer investeras i konst. Några kommuner tillämpar regeln även vid markanvisningar till privata byggherrar. Vi vill att regeln ska tillämpas i högre utsträckning.

Därför menar vi att socialdemokratin måste verka för att det finns ett brett kulturutbud av hög kvalitet i hela landet, att statens andel av kultursamverkansmodellen ökar, att stödet till kulturföreningar, studieförbund och folkhögskolor som arrangerar och skapar kultur samt till samlingslokalsföreningar ökar, att politiska initiativ tas för att främja nybyggnation av samlingslokaler, medborgardrivna möteshus och lokaler för kultur- och föreningsliv till låga hyror. Den offentligt finansierade kulturverksamheten ska ges i uppdrag att bedriva uppsökande verksamhet och marknadsföra sig för att nå nya grupper. Offentligfinansierade kulturinstitutioner ska få ett tydligare uppdrag och stöd till att öppna filialer på fler orter samt att göra gästspel, vandringsutställningar och turnéer i hela landet. Enprocentregeln för konstnärlig utsmyckning ska tillämpas vid allt offentligt byggande – i stat, regioner och kommuner samt att regeln tillämpas vid markanvisning till och av privata byggherrar och fri-entréreformen utökas till regionala muséer.

Kultur i arbetslivet samt i vård och omsorg

Kultur är en källa till glädje och livslust. Den är också en möjlighet att närma sig och uttrycka svåra frågor och känslor, att få skratta, gråta och tänka efter. Att kulturen kommer till arbetslivet och inom vården och omsorgen innebär möjligheter att ta tillvara kultursektorns särskilda kompetens, viljan att kritiskt granska och tänka nytt, och att använda den för att göra välfärdsverksamheterna bättre.

Konst och kultur i välfärden är ett verktyg för att tala om och förstå olika förändringar i livet. Det kan även bidra till bättre hälsa. Kultur används redan på det sättet i dag, till exempel på en barncancerenhet som använder bildkonst för att barn ska få utlopp för sina känslor och i demensvården där sånger och danser från förr får de äldre att leva upp. Vi vill att kulturen ska få en större roll i vården och omsorgen. Konst och kultur kan göras tillgänglig och angelägen för fler genom att olika kulturarbetare och konstnärer får möjlighet att komma ut på arbetsplatser. När konstnärer får jobba ute på "vanliga" arbetsplatser avdramatiseras konsten för de anställda och konstnärerna själva utvecklas. Kultur och konst når ut till nya grupper och individer. Den professionella kulturen får inspiration från arbetslivet och amatörkultur stimuleras. Mötena kan också bidra till att utveckla kulturskaparna i deras roller och etablera nya inkomstkällor.

Tidigare har det funnits ett statligt projektbidrag att söka för kultur i arbetslivet. Det handlade om allt från läsfrämjande åtgärder till konstutställningar och teater på arbetsplatsen. På senare år har som exempel skissprojektet genomförts med stöd från ESF-rådet (Rådet för Europeiska socialfonden). Utvärderingarna visar att de konstnärliga aktiviteterna stödjer personalen i att reflektera över den egna arbetsituationen och de egna arbetsuppgifterna, vilket i sin tur minskar den upplevda stressen. Vi socialdemokrater vill se ett nytt stöd för kultur i arbetslivet.

Kulturskaparnas villkor

Det är ofta svårt att försörja sig som professionell kulturarbetare. Dagens kulturarbetsmarknad präglas av tidsbegränsade osäkra anställningar. Det är vanligt att kulturarbetare kombinerar projektanställningar, egen företagsverksamhet och perioder när de försörjer sig på stipendier, som inte räknas som inkomst i trygghetssystemen. Kulturarbetarnas fackföreningar och intresseorganisationer har svårt att teckna bra avtal när de förhandlar mot stora internationella företag. De osäkra arbetsvillkoren har bidragit till ökad social snedrekrytering. Det är främst ungdomar med välbeställda föräldrar som vågar satsa på en konstnärlig utbildning. Kulturarbetare som uppträder på scen har ofta sin arbetstid på kvällar och helger. Eftersom det saknas ett lagkrav på kommunerna att ha barnomsorg på obekvämt arbetstid är det svårt att kombinera arbetet som professionell konstnär med föräldransvar för barn.

Den socialdemokratiska regeringen skapade år 1999 Teateralliansen för att öka den sociala och ekonomiska tryggheten för frilansande skådespelare och öka deras möjlighet till kompetensutveckling samt avlasta arbetslöshetskassan och utveckla arbetsförmedlingen. I Teateralliansen får ett antal kvalificerade, frilansande skådespelare en tillsvidareanställning som de tar tjänstledigt från när de har frilansuppdrag. Mellan frilansuppdragen får de tillgång till kompetensutveckling. Det här arbetssättet är uppskattat och verksamheten har utökats med en dansallians och en musikallians. Vi har utökade antalet platser och vill gå vidare och bredda alliansverksamheten till fler områden.

Många utbildade konstnärer har inte arbetsinkomst från konstnärlig verksamhet eftersom det finns få betalda jobb i sektorn. Vi socialdemokrater vill bidra till fler arbetstillfällen för professionella kulturarbetare genom att stödja kulturarrangörer ute i landet så att det finns fler scener och lokaler där kultur kan visas. Vi vill också att kulturarbetares kompetens ska kunna bidra till andra verksamheter, till exempel genom satsningar på kultur i arbetslivet och kultur i vård och omsorg.

Coronapandemins slag mot kulturlivet och kulturarbetares förutsättningar saknar motstycke. Förbudet mot allmänna sammankomster och offentliga tillställningar över 50 personer i syfte att minska smittspridningen innebär att nästintill all publikverksamhet har fått ställas in. Detta drabbar förstas teatrar, konserthus, biografier, arenor, festivaler, mötesplatser och alla anställningar i anslutning till dessa. Kulturarbetares begränsade trygghet har ytterligare försvagats och återhämtningen inom sektorn riskerar att bli långsam. Att staten går in med krispaketet riktat till kultur, media, civilsamhälle och idrott är viktigt, men än viktigare är det att vidta åtgärder som förändrar förutsättningarna och förstärker tryggheten.

Därför måste tryggheten förstärkas för kulturarbetare, bland annat genom att utöka antalet platser i scenkonstallianserna och bredda alliansverksamheterna till fler områden, staten öka antalet stipendier och göra dessa sjukpennings- och pensionsgrundande samt att det ges social trygghet åt yrkesverksamma

kulturskapare genom anpassningar av de generella trygghetssystemen så att dessa får likvärdiga sociala villkor som samhällets övriga yrkesgrupper. Det bör inrättas en enhet med kompetens om kulturskapares villkor inom ramen för Försäkringskassan (Försäkringskassan Kultur Media) med Arbetsförmedlingen Kultur Media som förebild i detta syfte. Nationellt måste det också tas fram en strategi för så kallade kombinatorer och deras rätt till a-kassa, pension och sjukförsäkring.

Vi vill också se att fler arbetstillfällen skapas för kulturskapare bland annat genom satsningar på kultur i arbetslivet och kultur i vård och omsorg. Fler åtgärder som kan stimulera en kulturmarknad är att skattereglerna anpassas till kulturområdets behov så som att den reducerade kultur Momsen om 6 % breddas till all konst och kultur. Åtgärden handlar om att utveckla möjligheten till att även omfatta konst. Nationellt behövs därtill en strategi för de kulturella och kreativa näringarna. En annan fråga av stor vikt är införandet av produktionsincitament för film för att öka filmproduktionerna i Sverige.

Slutligen är upphovsrättens utveckling helt central för kulturskapares möjligheter att fortsätta skapa och verka i Sverige och i Europa. Att skapa en rättvisare spelplan för aktörerna på den digitala upphovsrättsmarknaden, där de små aktörerna – inte minst skaparna av det konstnärliga och litterära innehållet på nätet – får möjlighet till bättre villkor och ersättningar är av stor betydelse. Därför vill vi att kulturskapares rätt till upphovsrätt förbättras och att ersättningsnivåerna höjs.

Yttrandefrihet, sociala nätverksplattformar och kampen för demokratin

Socialdemokratin har sedan partiets begynnelse fört den demokratiska kampen. Vi kommer aldrig tillåta att antidemokratiska och extremistiska rörelser får fotfäste i vårt samhälle. Men tyvärr ser vi en utveckling där de antidemokratiska rörelserna och partierna mobiliserar. I flera länder vinner de mark och i andra har de redan lyckats överta makten. För oss kommer därför kampen alltid att handla om att stå upp för rättsstatens principer, fri media och rätten till ett fritt kulturliv.

Uppkomsten av de globala sociala nätverksplattformarna har revolutionerat och förvandlat informationssfären. Sociala nätverk har gett människor nya sätt kommunicera på, ta del av nyheter och information samt kultur. Men plattformarna har också skapat problem som våra samhällen behöver hantera. Desinformation, säkerhetspolitiska inskränkningar, kampanjer som föranleder propaganda, uppmuntran till hat, hot och våld som tystar politiker, journalister och offentligt anställda och som utgör ett hot mot demokratin. Det finns därtill ytterligare risker att beakta inför framtiden, exempelvis hur informationssamlingen ser ut vad gäller enskilda individer, den bristande regleringen av AI samt fortsatta tekniska manipulationer inom plattformarna. Det är av yttersta vikt att åstadkomma en reglering av dessa globala aktörer som genererar ett plattformsansvar. Detta har adresserats av EU kommissionen strategiplan *Shaping Europe's Digital Future* men regleringar för att stärka demokratin ytterligare måste kräva nationellt regelverk. Detta ska dock inte innebära inskränkningar av yttrandefriheten eller publicistiska friheter. Det som ska adresseras är det som redan regleras inom straffrätten. Det är av betydelse att först beskriva de sociala nätverksplattformarna som en egen kategori av masskommunikation. Dessa kan inte likställas med kraven vi ställer för tidningar, rörlig bild inom tv eller ljud i radio. Sociala medienätverk producerar inte innehåll, utan har därför ett sekundäransvar. Således blir inte publicistiska-, journalistiska- eller förläggareglerverken relevanta för dessa plattformar. Men det kan inte vara så att formen för kommunikation innebär att man överläter ansvaret på bolagen att självreglera. Även dessa behöver ställas under det demokratiska beslutsfattandet som nya innehållskanaler med användar- reglerat innehåll.

De sociala nätverksplattformarna bör därför åläggas att tydligt informera användare om hur uppgifter och kommunikation på plattformarna används. Informera användare, som lägger upp olagligt innehåll, att olagligt innehåll har tagits bort samt delge samma information till de som kommenterat innehållet. Plattformarna behöver även anpassa sig efter nationella straffrättsliga regler och upprätthålla sig efter dessa. Socialdemokratin ska därtill verka för mediemångfald, hållbart- och långsiktigt mediestöd som stimulerar mediebevakning i hela landet.

Om- och nystart för kulturen

Sveriges kulturliv behöver efter coronapandemin en rejäl återöppning och återstart. Längtan efter livemusik, festivaler, idrottsevenemang, kommunala kulturnätter, teaterföreställningar, innovativa utställningar, filmpremiärer och kreativa mötesplatser har aldrig varit större. Det kommer att ta tid att öppna upp verksamheter på grund av smittorisken samtidigt som pandemin, på det tydligaste av sätt, visat

vårt mänskliga behov av möten och själslig stimulans. Politiskt kan vi göra mycket för att ge kulturen och samhället den återöppning som vi alla längtar efter. Men det krävs politiska prioriteringar.

En nystart för Sveriges kulturliv kräver en handlingsplan. Den kulturella infrastrukturen bör analyseras och behovet av statliga, regionala och kommunala kulturinstitutioner och medborgardrivna mötesplatser bör ses över. Tillgänglighet och decentralisering är ledord för att förstärka tillgången till kultur över hela landet. Kulturens nya förutsättningar med digitalisering och teknikutveckling kräver ekonomiska insatser. Initiativ behövs för arbetet med kulturarvet och dess samlingar. Sverige bör också bli ett land som förstärker förutsättningarna för filmproduktion genom att införa produktionsincitament, skattelättnader för företag som köper in konst samt ha en plan för hur svensk konst och musik ska erövra globala mässor och de internationella scenerna.

Vi socialdemokrater yrkar därför att:

- 1) Socialdemokraterna verkar för en ny media- och kulturpolitisk utredning som bland annat ser över de kulturpolitiska målen, hur principen om armlängds avstånd befasts, rollfördelningen mellan staten, regionerna och kommuner. Utredningen ser även över de internationaliserings- och digitaliserings inverkan på media- och kulturens förutsättningar.
- 2) Socialdemokraterna verkar för ett nationellt regelverk som gäller för tillhandahållare av digitala sociala medier plattformar. Användare ska ges utökade möjligheter att kunna ta bort användargenererat innehåll som främjar hets mot folkgrupp, hat, fara för liv och hälsa samt utgör fara för demokratiska vals genomförande. Plattformarna ska ha skyldighet att vara transparenta med algoritmernas funktion.
- 3) Socialdemokraterna ska verka för att en nationell myndighet utövar tillsyn, tillförsäkrar regelefterlevnad och som har mandat att utfärda sanktioner vid överträdelser.
- 4) Socialdemokraterna verkar för att förskolan och grundskolan ges ett tydligt kulturuppdrag. Varje barn ska ha rätt till kulturupplevelser inom ramen för förskola och skola.
- 5) Socialdemokraterna verkar för att estetiska ämnen ska vara obligatoriska i grundskolan och gymnasiet samt att estetiska ämnen återinförs i gymnasieskolan.
- 6) Socialdemokraterna verkar för att skollagen anger vad en ändamålsenlig skolbiblioteksverksamhet ska omfatta, med syftet att stärka skolbiblioteken och öka likvärdigheten, samt att bemanningen av yrkesutbildade bibliotekarie i skolbiblioteken stärks.
- 7) Socialdemokraterna verkar för att avskaffa 2008 års reform ”Skapande skola” i syfte att återinföra reformen ”Kultur i Skolan”. Utfallet av ”Skapande skola” är avhängigt den enskilde lärarens kulturengagemang samt skolans resurser för planering och samarbete med kulturaktörer. Istället behövs en reform som bygger på att barnen ska möta och uppleva professionell kultur i skolan så att det byggs en kontinuerlig organisation, arrangörsled och kontakt med det professionella kulturlivet utifrån detta.
- 8) Socialdemokraterna verkar för att införa en kulturskoleramslag som garanterar att kulturskoleverksamhet bedrivs i hela landet samt att kulturskolan anses utgöra en frivillig skolform som garanterar utbildning i de konstnärliga ämnena på barns och ungas fritid. Socialdemokraterna verkar för att anslaget till kommunernas kulturskoleverksamhet genom Kulturskolerådet ska höjas och att detta villkoras till att bland annat nya grupper.
- 9) Socialdemokraterna verkar för att bristen på pedagoger- och musiklektörer åtgärdas samt att kommunerna bedriver ett arbete med att minska deltidstjänster- och timanställningar till förmån för heltidsanställningar.
- 10) Socialdemokraterna verkar för att det ska finnas ett brett kulturutbud av hög kvalitet i hela landet genom att bland annat öka statens andel av kultursamverkansmodellen.
- 11) Socialdemokraterna verkar för att stödet till kulturföreningar, studieförbund och folkhögskolor som arrangerar och skapar kultur samt till samlingslokalsföreningar ökar.
- 12) Socialdemokraterna verkar för att politiska initiativ tas för att främja ny- och ombyggnation av samlingslokaler, medborgardrivna möteshus, idrottshallar och lokaler för kultur-, idrotts- och föreningsliv till låga hyror.
- 13) Socialdemokraterna verkar för att offentligfinansierade kulturinstitutioner ska få ett tydligare uppdrag och stöd till att öppna filialer på fler orter samt att göra gästspel, vandringsutställningar och turnéer i hela landet.
- 14) Socialdemokraterna verkar för att enprocentregeln för konstnärlig utsmyckning tillämpas vid allt offentligt byggande – i stat, regioner och kommuner samt att regeln tillämpas vid markanvisning till och av privata byggherrar.
- 15) Socialdemokraterna verkar för att filmproduktionsincitament införs i Sverige för att öka antalet filmproduktioner i Sverige.
- 16) Socialdemokraterna verkar för att fri-entréreformerna utökas till regionala muséer och tar fram en strategi för samlingarnas bevarande. Socialdemokraterna verkar för att fler arbetstillfällen skapas för kulturskapare bland annat genom satsningar på kultur i arbetslivet och kultur i vård och omsorg.
- 17) Socialdemokraterna verkar för ett nytt stöd för kultur i arbetslivet.

- 18) Socialdemokraterna verkar för att tryggheten stärks för kulturarbetare, bland annat genom att utöka antalet platser i scenkonstallianserna och bredda alliansverksamheterna till fler områden, att staten öka antalet stipendier och gör dessa sjukpennings- och pensionsgrundande samt att det ges social trygghet åt yrkesverksamma kulturskapare genom anpassningar av de generella trygghetssystemen så att dessa får likvärdiga sociala villkor som samhällets övriga yrkesgrupper. Det bör inrättas en enhet med kompetens om kulturskapares villkor inom ramen för Försäkringskassan (Försäkringskassan Kultur Media) med Arbetsförmedlingen Kultur Media som förebild i detta syfte.
- 19) Socialdemokraterna verkar för att konstutövare anställs på statliga, regionala och kommunala kulturscener och institutioner.
- 20) Socialdemokraterna verkar för att så kallade ”kombinatörer” ges rätt till a-kassa, pension och sjukförsäkring.
- 21) Socialdemokraterna verkar för att den reducerade kulturomsen om 6 % breddas till all konst och kultur samt att konsten i primärmarknaden görs avdragsgill.
- 22) Socialdemokraterna verkar för en nationell strategi för de kulturella och kreativa näringarna.
- 23) Socialdemokraterna verkar för att skapa en rättvisare spelplan för aktörerna på den digitala upphovsrättsmarknaden genom möjlighet till bättre villkor och ersättningar.
- 24) Socialdemokraterna verkar för att de sociala nätverksplattformarna åläggs att tydligt informera användare om hur uppgifter och kommunikation på plattformarna används. Plattformarna behöver även anpassa sig efter nationella straffrättsliga regler och upprätthålla sig efter dessa.
- 25) Socialdemokratin ska därtill verka för mediemångfald, hållbart- och långsiktigt mediestöd som stimulerar mediebevakning i hela landet.

Partidistriktsmotion G101

En stark förskola för alla

Alla barn har rätt till en trygg uppväxt och en bra förskola. Förskolan ska vara likvärdig, ha hög kvalitet och lägga grunden för ett livslångt lärande. Alla barn har rätt till en bra start i livet och bör därför ta del av förskolans verksamhet. Förskolan ska ge barnen möjligheter att utveckla kulturell och social kompetens och vara fri från stereotypa könsroller. Vägen till ett jämlikt samhälle börjar i sandlådan. På förskolan läggs grunden för livet som komma skall. Förskolan ger barnen en viktig pedagogisk grund, sociala sammanhang och kontakt med fler vuxna vilket är nödvändigt för barns utveckling och lärande. Barn som har gått i förskolan presterar bättre i grundskolan och senare i livet och det är därför viktigt att en likvärdigtillgång till förskolan säkras genom lagstiftning. Förskolan är i första hand till barnen och därför ska heller inte arbetslösa barn förnekas skolgång eller barn till föräldralediga ges kortare tid. Alla barn ska ha lika rätt till förskola oavsett vårdnadshavarnas ställning på arbetsmarknaden. För många barn är förskolan också den plats där man möter andra människor, eller där man kommer från destruktiva familjeförhållanden. Det finns barn idag som inte får gå i förskolan. Den möjlighet till både kunskap och sociala relationer som dessa barn går miste om kan påverka resten av deras skolgång och resten av livet. För att ge alla barn en jämlik chans vill vi att en obligatorisk förskola införs från det att barnet fyller 3 år. Förskolepersonalen kan vara dem som ser och slår larm när barn riskerar att fara illa. En utbyggnad av barnomsorgen handlar om mer än att bara ge alla barn samma möjligheter. Det handlar också om att ta ytterligare steg mot ett mer jämställt samhälle. Kvinnor står fortfarande för merparten av det obetalda hemanarbetet, har fler VAB-dagar och tar ut mer av föräldraförsäkringen. Barnomsorg är en nyckel för fler kvinnor att skaffa sig den ekonomiska trygghet som krävs för frigörelse.

Idén om den socialdemokratiska välfärdsstaten bygger på individens möjlighet till frigörelse från klass, kön och familjebakgrund. Vi kan inte tro att den byggdes färdigt av Palme på 70-talet. Nu krävs ytterligare steg. Många av våra samhällsbärande yrken, inte minst inom vården, tar ingen paus för natt eller helg. Det är därför orimligt att de som arbetar där i många fall saknar möjlighet att få barnomsorg. Arbetarföräldrar jobbar i hög grad skift, helger och kvällar och har små möjligheter att påverka sin arbetstid. För dem erbjuder familjepolitiken inte ett lika gott stöd som för tjänstemannaföräldrar, som oftare arbetar kontorstid. En del kommuner erbjuder barnomsorg på obekväma arbetstider, men skillnaderna är stora inom landet. Möjligheten till barnomsorg ska inte styras av vilken kommun du bor i. Kommunerna ska vara skyldiga att erbjuda barnomsorg på obekväma arbetstider. Ingen kommun ska kunna ducka för sitt ansvar. När kravet lagstadgas bör staten också bistå med finansiering till kommunerna. Personal i förskolan ska ha rätt till arbetskläder. Hygienfaktorer är ett exempel på varför arbetskläder behövs. En annan viktig aspekt är jämställdheten. Jämställda arbetsförhållanden för kvinnor och män ska eftersträvas, oavsett vilken verksamhet de arbetar inom. Det är uppenbart att arbetskläder är en jämställdhetsfråga då mansdominerade

yrkesgrupper oftast får arbetskläder medan de kvinnodominerade yrkesgrupperna inom förskolan ofta inte får det. Idag använder många arbetstagare inom förskolan privata kläder i sin yrkesutövning. Kläderna behöver tvättas ofta i denna bransch och slits därför hårt och förbrukas osedvanligt snabbt. Det blir en orimlig kostnad för den enskilde arbetstagaren. Arbetsmiljölagen är till för att skydda arbetstagarna från ohälsa och i övrigt tillse god arbetsmiljö där just tillhandahållandet av arbetskläder inte kan förbigås. Att arbeta inom förskolan är förknippat med risken att drabbas av ohygieniska inslag och smitta. Det är därför av yttersta vikt att arbeta förebyggande att arbetsvillkoren och status för personalgrupperna i förskolan förbättras genom nationella kompetenskrav och tillsvidareanställningar på heltid som norm.

Socialdemokraterna i Stockholm yrkar att

1. Socialdemokraterna ska verka för att förskolan görs avgiftsfri
2. Socialdemokraterna ska verka för att förskola blir obligatorisk från tre års ålder.
3. Socialdemokraterna ska verka för att alla barn ska ha lika rätt till förskola oavsett vårdnadshavarnas ställning på arbetsmarknaden
4. Socialdemokraterna ska verka för att rätt till barnomsorg på obekvämt arbetstid lagstadgas
5. Socialdemokraterna ska verka för att arbetstagare inom förskolan ska ha rätt till arbetskläder
6. Socialdemokraterna ska verka för att reglera arbetsgivarens skyldighet att tillhandahålla arbetskläder inom ramen för arbetsmiljölagen
7. Socialdemokraterna ska verka för att arbetsvillkoren och status för personalgrupperna i förskolan förbättras genom nationella kompetenskrav och tillsvidareanställningar på heltid som norm

Partidistriktsmotion G102

Den jämlika skolan

En jämlik skola för alla är en grundsten i välfärdssamhället. Alla elever ska ges de bästa förutsättningarna att lära, utvecklas och klara kunskapsmålen oavsett bakgrund. En bra skola utjämnar livschanser och bidrar till individens frihet. För oss socialdemokrater har skolan en särskild plats i samhällsbygget.

Men den svenska skolan har blivit allt mer segregerad. Skillnaderna i skolresultat mellan olika skolor har ökat. Elevernas socioekonomiska bakgrund spelar en allt större roll för betygen. Ojämligheten har ökat och när likvärdigheten brister minskar också tilliten. Den här utvecklingen måste vändas. Vi måste göra upp med marknadsstyrningen av skolan.

Det handlar om att driva en politik som ger bra förutsättningar för lärande i alla skolor. Grundläggande är att alla skolor ska vara bra skolor. Likvärdiga förutsättningar skapas genom exempelvis kompensatoriska resursfördelningssystem och ett gemensamt ansvarstagande för nyanlända elever. Lärarna ska ha de bästa förutsättningarna att ge varje elev tillräckligt stöd för att klara kunskapskraven. Skickliga och engagerade lärare är nyckeln till en bra skola.

Kommunernas ansvar väger tungt. Det handlar om att ge varje skola de rätta förutsättningarna. Det är inte alltid nyskapande eller olika projekt som ger de bästa resultaten. Vi måste lyssna på forskningen och göra sådant som har bevisad effekt. Men för att nå dit måste en del nationella reformer till.

Skolan ska inte vara en marknad

För att skapa en mer likvärdig skola behöver ett nytt ersättningsystem tas fram. Vi anser att skolpengen ska avskaffas. Vi vill se ett system som ger skolorna stabilare ekonomiska förutsättningar, som styr bort från tillfälliga bidrag och som bidrar till att strypa höga vinstuttag bland de fristående aktörerna. Skolpengssystemet slår idag särskilt hårt mot utsatta skolor med ett högt in- och utflöde av elever. När många elever byter skola skapar det stora svårigheter för en skola och möjligheten till långsiktig planering är låg. Istället för skolpeng anser vi att systemet ska utgå från faktiska kostnader som driver jämlikhet. Kommuner måste kunna fördela resurser efter behov snarare än att alltid garantera lika villkor mellan olika huvudmän och skolor. Kommuner ska ha möjlighet att göra avsteg från närhetsprincipen för att minska segregationen på sina skolor. Det är också nödvändigt att enskilda huvudmän inte längre tillåts använda kötid som urvalsgrund.

En kommunal vetorätt vid etablering av nya skolor ska införas. Med den ökade marknadsstyrningen av skolan har demokratiska beslut om skolan flyttats till privata aktörer. Detta har lett till flertalet negativa

konsekvenser, till exempel överetablering av skolplatser i vissa områden eller att skolföretagens rätt till att skydda sina affärsintressen går före möjligheten för insyn i skolor och deras resultat. Det är en orimlig utveckling. Kommunerna är ytterst ansvariga för att alla elever går i skolan och att skolplikten följs, men saknar samtidigt rätten att fullt ut agera utifrån de behov som finns. Kommunerna kan idag inte säga nej till etablering av nya skolor och måste i stor utsträckning anpassa sig efter initiativ från fristående aktörer. Det är Skolinspektionen som beslutar om nyetableringen och kommunerna har enbart rätt att yttra sig. Kommunerna ska ha den slutliga beslutanderätten om skoletableringar för att kunna planera sin skolorganisation med långsiktig samhällsnytta och likvärdighet i fokus. Det är nödvändigt för att återskapa skolan som en mötesplats över klassgränserna och för att se till att alla elever får en jämlik utbildning av högsta kvalitet. Därför bör kommunerna ges vetorätt vid etablering av nya fristående skolor.

Sverige är numera helt unika som har en fri marknad för utbildningsföretag och offentligt finansierar vinstdrivande aktiebolag som driver skolor. Vinst är ett grundläggande mål för ett aktiebolag, men vinst borde aldrig vara ett överordnat mål för en skola. Undersökningar har visat att aktiebolagen också har lägre lärartäthet och sätter omotiverat höga betyg, det första för att öka vinsten men det andra för att locka till sig elever. Att aktiebolag tillåts konkurrera om barn, elever och lärare är ett av problemen som gör att svensk skola blivit marknadsstyrd. Friskolor som drivs av en pedagogisk idé i exempelvis stiftelseform är en sak, men marknadslogik och aktörer med vinstintresse hör inte hemma i våra skolor. För att nå dit krävs många reformer av svensk skola, men ett första steg är att förbjuda aktiebolag att driva offentligt finansierade skolor.

Kommunerna ska ges ersättning som speglar ansvaret för skolan. I skollagen fastslås att skolan ska vara likvärdig samt sträva efter att kompensera för elevers olika bakgrund och förutsättningar i livet. Fristående skolors huvudmän har inget ansvar för skolplikten eller det långsiktiga behovet av elevplatser i ett område. De kan etablera sig där de anser det mest lönsamt och tar inte hänsyn till det faktiska behovet av elevplatser. De kan också tacka nej till elever. På så sätt snedvrids konkurrensen mellan olika huvudmän där kommunen har ett mer omfattande ansvar. Olika ansvar måste medföra olika ersättning. När friskolorna gjorde intåg i svensk skola fick de 85 procent av kommunens genomsnittskostnad per elev. Det var när ersättningssystemet ändrades till den modell vi har idag, där de fristående skolorna får 100 procent av den kommunala genomsnittskostnaden per elev, som de stora skolkoncernernas tillväxt tog fart. Dock kvarstår de kommunala huvudmännens ensidiga ansvar för skolutbudet över tid. Detta innebär en merkostnad för kommunerna på mellan åtta och tio procent enligt likvärdighetsutredningen. Vi anser att det behövs en differentiering av ersättningen till kommunala respektive fristående huvudmän. Ansvarsfördelningen bör avspeglas i skollagen så att kommunala skolor ges högre ersättning än fristående skolor.

Det finns en del likheter mellan hur valfriheten fungerar inom utbildningssystemet och inom primärvården. Alla verksamheter är reglerade i lag, det råder etableringsfrihet för företagen och vi väljer själva vilken skola eller vårdcentral som vi vill gå till. Men en avgörande skillnad finns. Regionerna är enligt lag skyldiga att skriva avtal med privata utförare som driver vårdcentraler. Genom avtalen regleras många viktiga faktorer och om verksamheten missköts kan avtalet brytas. Möjligheten för medborgarna att utkräva ansvar hos regionen finns därmed också. Men för förskola och skola finns ingen sådan avtalsrelation. Kommunens ansvar för fristående skolor stannar vid att betala ut skolpeng, och för fristående förskolor finns ett tillsynsansvar. Vid missförhållanden på skolor är det Skolinspektionens ansvar. Den medborgare som är missnöjd med verksamheten vid en friskola kan inte utkräva ansvar hos folkvalda politiker. Det finns ingen anledning att hantera de två välfärdsområdena på så olika sätt. Systemet där privata företag är huvudmän för skattefinansierad verksamhet måste ersättas med ett system där alla skolor ligger under ett demokratiskt kontrollerat huvudmannaskap. En utredning om statligt huvudmannaskap är tillsatt. Oavsett vad utredningen kommer fram till måste vi Socialdemokrater ta ställning för ett huvudmannaskap under demokratisk kontroll. Modellen med privata utförare under ett allmänt och demokratiskt styrt huvudmannaskap är beprövad i regionerna vilket gör att startsträckan för en reform bör kunna hållas kort. Vi anser att Socialdemokraterna bör verka för att fristående skolor inordnas under samma demokratiskt styrda huvudmannaskap som de offentligt drivna skolorna.

En skola där elever får växa och må bra

Betyg är ett av de mätinstrument vi använder för att eleven ska kunna få sig en uppfattning var hen befinner sig kunskapsmässigt, och ett verktyg för att visa kunskapsnivån. Betyget i sig är ingen vetenskap men kan användas som hjälpmedel. Det forskningen visar är att betyget är en av de främsta anledningar

till ungas psykiska ohälsa växer. Betygen blir en viktig förutsättning för ungas framtid då betyget kan vara den främsta anledningen till valet av utbildning. Att sätta den pressen på ungdomar kräver att elever kommit upp i en mognad ålder att klara att hantera det betyg är och innebär. Det finns inga studier som idag pekar på några fördelar att ha betyg före årskurs 8. Elever i årskurs 8 har kommit till en mognad som gör att fler elever kan hantera den press som betyg innebär.

En annan fråga som påverkar elevers möjligheter idag är systemet med kursbetyg. I dagens betygssystem så kan elever som under en viss del av sin utbildning inte presterat lika bra drabbas hårt under betygssättningen. Möjligheten att förbättra sig är betydligt sämre med kursbetyg än med ämnesbetyg. Det skapar helt enkelt felaktiga incitament. Att skapa långsiktig betygssättning skapar förutsättningar. Vår utbildningsminister Anna Ekström säger det klokt till tidningen skolvärden: ”Dagens betygssystem fokuserar på elevernas misslyckanden. En svag prestation i en del av ett ämne kan inte vägas upp av en bättre prestation i andra delar, och ett tidigt misslyckande i gymnasieskolan riskerar att följa med hela livet. Det leder till att elever tappar sugen och slutar kämpa, att elever blir stressade i onödan och det leder till orättvisa betyg. Därför ser vi nu över systemet så att lärare ska kunna sätta betyg utifrån en mer långsiktig och sammanvägd bild av elevens kunskap.” Ett införande av ämnesbetyg är vägen framåt för ett hållbarare betygssystem.

Socialdemokraterna i Stockholm yrkar att

1. Socialdemokraterna ska verka för att reformera skolvalssystemet
2. Socialdemokraterna ska verka för att avskaffa skolpengen
3. Socialdemokraterna ska verka för att offentligt finansierad skola ska bedrivas i egen regi eller av aktörer utan vinstintresse.
4. Socialdemokraterna ska verka för att införa en kommunal vetorätt för etablering av fristående skolor
5. Socialdemokraterna ska verka för att kommunerna ska ha ansvar för och beslutsmakt över planering och etablering av skolor, oavsett driftsform.
6. Socialdemokraterna ska verka för att differentiera ersättningen till kommunala respektive fristående huvudmän
7. Socialdemokraterna ska verka för att kötid ska inte få användas som urvalsmetod till skolan.
8. Socialdemokraterna ska verka för att fristående skolor inordnas under samma demokratiskt styrda huvudmannaskap som de offentligt drivna skolorna
9. Socialdemokraterna ska verka för att ämnesbetyg ska ersätta kursbetyg
10. Socialdemokraterna ska verka för att betyg sätts först från årskurs 8.

Partidistriktsmotion G103

Skola

En rättvis utbildning

I en jämlik skola behövs utbildning som tar vara på elevens och samhällets behov. Utbildningen i skolan behöver ständigt utvecklas där staten tar ett större ansvar. Med dagens problem kan vi se att pengarna som ska hamna på utbildningen istället hamnar i aktieägares vinster. Elever sällas bort då vissa elever ger högre vinst än andra.

I den tid vi lever är det viktigare än någonsin att skapa utbildning som utvecklar och hjälper till lärande för att kunna bilda varje människa. Det är en ständig kamp om vad elever ska lära sig och vilka ämnen som ska finnas med i grundskolan. Det arbetet ska aldrig sluta om vi vill fortsätta kampen med bättre utbildning.

För att skolan ska kunna ge en fullgod utbildning behöver det finnas lärare och pedagoger som vill och kan arbeta i skolan. Därför är en av de viktigaste grundstenarna att skapa förutsättningar för personalen att växa och utvecklas i arbetet. Med det så måste utbildning och bildning vara något alla i samhället ska kunna genomföra i olika faser under livets resa. Där spelar landets folkhögskolor en stor roll för att kunna hjälpa alla till vidareutveckling under hela livet.

Satsa på skolans personal

Behovet av fler lärare är stort och kommer att öka de kommande åren. Fler lärare måste utbildas för att

täcka behoven. Lärarkyrkans status är en central fråga om Sverige ska vara en kunskapsnation med en skola som fostrar och utbildar morgondagens medborgare. Meningsfullhet och utveckling inom yrket är viktiga faktorer som kan vända den negativa trenden. Fördjupande fortbildning på akademisk nivå är något som stärker såväl den individuella läraren som landets skolsystem i sin helhet. Vi anser därför att en lagstadgad rätt för pedagogisk personal i skolans verksamhet att inom sin betalda arbetstid bedriva akademiska studier bör införas. En statlig finansiering för detta bör övervägas för att stärka huvudmannens incitament att uppmuntra lärare till akademisk fortbildning.

Efter genomförd utbildning ska lärarlegitimation erhållas. Idag finns en handläggningsavgift om 1500 kronor som måste betalas till Skolverket för att ansökan om lärarlegitimation ska behandlas. Om man efter erlagd lärarlegitimation väljer att läsa in fler ämnen att undervisa i, måste dessutom en ny handläggningsavgift betalas för att få legitimation i de nya ämnena. Avgiften är kännbar för nyutexaminerade lärare som under många år levt på studielån. Vi anser att det ska vara kostnadsfritt att få ut sin lärarlegitimation efter avlagd examen.

Satsa på att utbilda till yrken där behovet är stort

Utbildningsplatserna bör svara bättre mot arbetsmarknadens behov. Vi kan idag se att det finns flera viktiga yrken där det blir svårare att lyckas utbilda sig då det finns begränsat antal utbildningsplatser. Sotare är ett exempel på en av de branscher som har en viktig funktion för att minska bränder och energianvändandet. Med de begränsade antal platser som MSB erbjuder till sotarutbildningen behöver kraftsamling göras och en nationell lärlingsutbildning för sotare behövs.

Folkhögskolorna får det allt tuffare samtidigt som dom har en viktigare roll än någonsin. Utbildning i samhället är en nyckel för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Vi Socialdemokrater vet att folkhögskolor arbetar efter år metoder som gör att fler ges möjlighet till adekvat utbildning för att kunna utvecklas eller komma in på arbetsmarknaden. Elever som inte kunnat ta till sig utbildning genom traditionella utbildningsmetoder till elever som inte gets förutsättningar till utbildning. Förutsättningarna för verksamheten är att ersättningen är skälig för att kunna upprätthålla nivån. Ersättningen för deltagarveckorna har inte följt med i den utveckling som löner och övriga kostnader stigit. I olika omgångar har riktade projektstöd delgetts folkhögskolorna som har inneburit detaljstyrning från myndigheten och riktat sig ner till kvantitet och inte kvalitet. Riktade stöd skapar inga förutsättningar för hållbar utveckling om vi vill ha folkhögskolor även i framtiden. Här behöver vi göra en justering både på kort och lång sikt så folkhögskolorna kan fortsätta arbetet och ta sitt samhällsansvar.

Rätten till kultur i skolan

Kulturell och estetisk bildning blir mer och mer en klassfråga. Sedan 2011 års skolreform då de estetiska ämnena togs bort från gymnasieskolan och endast finns i liten omfattning i grundskolan faller ansvaret för kulturell bildning utanför skolans ansvar. Det leder till ojämlikhet. Vi anser att alla barn och ungdomar i grundskolan och gymnasieskolan bör ges möjlighet att träna sig i de estetiska ämnena. Forskning visar hur övning i estetiska och kreativa verksamheter stärker inlärning av andra ämnen, såsom matematik och språk. I dagens miljö blir kreativa förmågor viktigare eftersom de främjar flexibilitet, innovation och allsidig förståelse. Med snabba förändringar i kommunikationslandskapet behöver också de estetiska kunskaperna ständigt utvecklas för att kunna orientera sig i samhället. Idag har eleverna grundskolan mycket lite av detta i sin undervisning då tiden per år totalt inte medger mer än ytlig träning. Socialdemokraterna behöver medvetet och målinriktat satsa på skolan, kulturen och litteraturen. Vi vill återupprätta de estetiska ämnens status så att alla elever får möjlighet att utvecklas kreativt. Vi vill också se fler timmar estetiska ämnen i grundskolan och göra estetiska ämnen obligatoriska i gymnasieskolan.

Alla elever ska ha tillgång till skolbibliotek. För närvarande har endast 37 procent av alla skolelever, i privata och kommunala skolor, i hela landet, tillgång till bemannade skolbibliotek. Sverige kan bättre. Minst 20 timmar bemanning med utbildad personal är det minimum som krävs för att den viktiga verksamheten ska kunna leva upp till skollagen och bibliotekslagen och ge alla skolelever lika möjligheter. Internationell forskning visar att bemannade skolbibliotek gör skillnad. Skolbibliotekens ska stödja elevers lärande och stimulera intresset för läsning och litteratur vilket understryks i aktuella lagar, kursplaner och läroplaner. Vi anser därför att alla elever ska ha tillgång till bemannade skolbibliotek. Skolverket ska ges i uppdrag att nationellt ansvara för skolbiblioteken som ska etableras i enlighet med gällande lagar och att myndigheten tilldelas särskilda resurser för att anpassa och utveckla skolbiblioteken och stimulera särskilda lösningar för skolor som befinner sig i förorter, glesbygd, landsbygd och storstad.

En modern sex- och samlevnadsundervisning

Sex- och samlevnadsundervisningen måste förbättras i skolorna. Skolinspektionen granskade under hösten 2017 kvaliteten i sex- och samlevnadsundervisningen i grundskolan, grundsärskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Skolinspektionen ser allvarligt på att endast ett fåtal av de besökta skolorna gör en tydlig koppling mellan sex och samlevnad och skolans övergripande värdegrundsarbete. Brister i sammankopplingen riskerar att skolor missar åsikter som strider mot värdegrunden. Vidare fann man stora brister i undervisningen om normer och HBTQ. Sex- och samlevnadsundervisningen ges i många fall oregelbundet eller begränsas till enstaka temadagar. Därtill saknas ofta en samsyn kring vem som undervisar om sex och samlevnad i olika ämnen. Och att gymnasieelever som inte läser naturkunskap kan gå miste om de sex- och samlevnadsfrågorna som specifikt tas upp i denna kurs. Sex- och samlevnad är ett kunskapsområde som i dagens skola inte är ett eget ämne. Variationen i sex- och samlevnadsundervisningen inom och mellan skolor leder till bristande likvärdighet. Vi anser därför att sex- och samlevnadsundervisning ska vara ett obligatoriskt skolämne. Därtill bör Skolverket få i uppdrag att arbeta med fortbildning för lärare om sex- och samlevnad.

Alla elever måste få utvecklas och växa

Den svenska skolan ska vara en plats för alla. En plats där varken klass eller bakgrund ska hindra till lärandet. Vi kan idag se att det råder svårigheter för personer med intellektuell funktionsnedsättning att vidareutbilda sig efter gymnasiet. Detta är ett arbete vi Socialdemokrater måste få ett stopp på för att fortsätta arbetet för en skola för alla.

Socialdemokraterna i Stockholm yrkar att

1. Socialdemokraterna ska verka för att handlägningsavgiften för ansökan om lärarlegitimation ska avskaffas.
2. Socialdemokraterna ska verka för att skapa en nationell lärlingsutbildning för sotare.
3. Socialdemokraterna ska verka för att införa fler timmar estetiska ämnen i grundskolan och göra estetiska ämnen obligatoriska i gymnasieskolan.
4. Socialdemokraterna ska verka för att alla elever ska ha likvärdig tillgång till skolbibliotek
5. Socialdemokraterna ska verka för att ersättningen för deltagarveckor höjs
6. Socialdemokraterna ska verka för att införa en lagstadgad rätt för pedagogisk personal inom skolan att inom sin betalda arbetstid bedriva akademiska studier
7. Socialdemokraterna ska verka för att sex- och samlevnad som ett eget obligatoriskt kunskapsområde.
8. Öka möjligheten för personer med intellektuell funktionsnedsättning att vidareutbilda sig efter gymnasiet.

Partidistriktsmotion H101

Bostaden är ett verktyg för jämlikhet

Rätten till ett tryggt och bra boende är avgörande för att uppnå jämlika förutsättningar

Hur en person växer upp kan kopplas till en mängd faktorer relaterat till dennes möjligheter i livet. Ditt boende och var du bor påverkar möjligheten till utbildning och arbete, samt skapa förutsättningar för en god hälsa och tillgång till vård. Bostad ska ses som en rättighet och inte som ett utfall av en persons köpkraft på en oreglerad marknad. Att bryta boendesegregationen och skapa uppväxtmiljöer som motverkar social och ekonomisk ojämlikhet är därför viktigt för att nå ett av socialdemokratins viktigaste mål – att skapa ett mer jämlikt samhälle.

Det finns flera internationella exempel och erfarenheter som svensk bostadspolitik skulle kunna studera och inspireras av för att bli än starkare. Ett exempel är det globala FN-initiativet The Shift, ett exempel på hur bostadens rättighetsperspektiv kan lyftas fram. Grundansatserna om att bostaden inte är en vara likt vilken som helst, att de som bor ska ha en möjlighet att påverka sitt boende och sin närmiljö samt att hemlöshet är följden av ett systemfel snarare än problem med individen, är något som fortsatt ska finnas med i den socialdemokratiska bostadspolitiken.

Städer som Wien har under lång tid haft en stor andel hyresrätter och en högre grad av offentligt stöd för finansiering av bostäder än Sverige har idag. I Paris byggs idén om en 15-minutersstad där alla boende med enbart gång och cykel ska kunna få tillgång till samhällsservice, arbete och nöjen. För att utveckla den socialdemokratiska bostadspolitiken med inspiration och goda lärdomar från både historien och andra länder borde ett bostadspolitiskt program tas fram. Programmets utgångspunkt ska vara praktiska och konkreta åtgärder för att bygga fler bostäder till lägre kostnad, agera mot och förebygga hemlöshet samt se hur klimatmål och social rättvisa kan öka i och med ett högt bostadsbyggande och renovering av befintliga bostäder.

Det behövs fler och billigare bostäder

Redan i dag råder det bostadsbrist i flera kommuner runtom i landet. Att öka antalet bostäder i takt med befolkningsutvecklingen är därför nödvändigt. För att upprätthålla ett högt bostadsbyggande krävs ett aktivt agerande från både stat, regioner och kommuner. Det kommunala planmonopolet innebär att kommunerna har ett huvudansvar att möjliggöra ett ökat bostadsbyggande. En utgångspunkt måste vara att det i huvudsak inte är ytterligare regelförändringar som krävs för att öka bostadsbyggandet. Vår erfarenhet är att nya krav som kortare handläggningstider kan vara bra men leder inte i sig till förändrade grundläggande strukturer för att bygga bort bostadsbristen. Snarare behövs en starkt kombination av lokala och statliga åtgärder. Till en början krävs en starkare lokalpolitisk vilja och beslutsamhet, framförallt i kommuner som i dag inte tar sitt ansvar för att bygga. **Statlig finansiering genom en statlig**

investeringsbank har potential att drastiskt öka bostadsbyggandet i kommuner som redan idag vill bygga bostäder. Statlig finansiering är helt nödvändigt för att stimulera och möjliggöra byggandet, inte minst för byggandet av bostäder till rimliga kostnader. Det offentliga stöd för bostadsbyggande kopplat till lägre hyresnivåer ska omgående öka. Samtidigt behöver staten tydligare premiera de kommuner som tar sitt ansvar för att bygga bostäder. Staten behöver även bistå de kommuner som har ett överskott av bostäder så att inte dessa drabbas oskäligt hårt.

Det primära ansvaret för bostadsförsörjningen och planprocessen ska fortsatt åligga kommunerna. En ökad press behövs dock på de kommuner som i dag inte tar sitt ansvar för bostadsförsörjningen. Det statliga ansvaret behöver också öka genom exempelvis mer uppföljning gällande kommunernas bostadsförsörjningsplaner gentemot prognostiserad utveckling och historiskt utfall. Detta kan uppnås genom ett utökad och förstärkt kartläggnings- och planeringsuppdrag till länsstyrelserna. Genom det kommunala utjämningsystemet kan länsstyrelserna exempelvis föreslå omfördelning av medel från kommuner som inte tar sitt ansvar för bostadsbyggandet till närliggande kommuner som alltså måste ta ett ännu större ansvar.

Sverige har relativt höga produktionskostnader för bostäder i jämförelse med flera andra länder. Inrättandet av ett allmännyttigt statligt byggbolag kan vara en väg för att pressa priserna gentemot andra byggföretag som är aktiva på den svenska marknaden. Liknande upplägg för statlig inbladning i syfte att stimulera till utveckling och konkurrens finns bland annat för bolån genom SBAB, med gott resultat. Det bör därför skyndsamt utredas hur ett allmännyttigt statligt byggbolag skulle kunna etableras. Även möjligheten att lämna statliga byggnadskrediter, topplån eller ställa borgen bör ses över.

Marknadshyror och utförsäljningar är inte lösningen

Det kommer inte inom en överskådlig framtid finnas tillräckligt med bostäder där medborgarna vill bo. Marknadshyror riskerar därför att höja kostnaden för att bo i hyresrätt ytterligare. I förlängningen kommer marknadshyror därför att öka den sociala och ekonomiska segregationen mellan olika bostadsområden. Detta ökat om marknadshyror införs endast för nyproduktion eller även för befintligt bestånd av hyresrätter.

De kommunala allmännyttiga bostadsbolagen har historiskt fyllt en mycket viktig roll i att lösa behovet av bostäder och skapa goda stadsmiljöer. Allmännyttan är också ett av kommunernas viktigaste bostadspolitiska verktyg. Allmännyttan kommer fortsatt att spela en viktig roll och de kommunala bostadsbolagen behöver därför öka sitt byggande. Flera goda exempel på hur det går

att bygga billigare har tagits fram av allmännyttiga bolag, bland annat med koncepthus som Sveriges Allmännyttas Kombohus och Stockholms projekt med Stockholmshusen. Den lag för allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag som infördes år 2011 innebär dock en alltför stor begränsning av kommunernas möjlighet att genom allmännyttan driva projekt med höga sociala värden som inte når upp till kraven om avkastning. En omarbeting av lagstiftningen så att de allmännyttiga dimensionerna av de allmännyttiga bostadsbolagen åter sätts i förgrunden är nödvändigt för att kunna uppfylla inte bara behovet av bostäder utan också bygga goda och blandade boendemiljöer där alla har en möjlighet att bo.

Under de gångna årtionena har flera utförsäljningar av hyresrätter gjorts i städer runtom i Sverige. Utförsäljningen av bostäder som ombildas till bostadsrätter är inte motiverbar i jämförelse med kostnaden för nybyggnation och det uteblivna nettotillskottet av det totala antalet bostäder inom flera kommuner. Sett till oåterkalleligheten och den eskalering av segregation som utförsäljningar och ombildningar kan bidra till bör instrument införas för att begränsa hur enkelt det är att sälja ut och ombilda allmännyttiga bostäder. Denna fråga måste lyftas särskilt i ett bostadspolitiskt program. En lösning kan vara att möjliggöra för att allmännyttiga bostadsbolag kan läggas över till stiftelser för att säkra beståndet för framtiden, oberoende av politiska majoriteter.

Äldre och yngre har särskilda behov i fråga om boendeformer

Bostadens roll för hur vi mår blir allt viktigare när vi blir äldre. Fram till år 2030 kommer antalet äldre över 80 år att öka kraftigt och behovet av vård och omsorg kan därför väntas öka. För att äldre invånare ska kunna vara aktiva och delaktiga i samhället behöver boendemiljön anpassas. De senaste decennierna har möjligheten till kvarboende med bostadsanpassning, hemtjänst och färdtjänst varit viktigt för äldre. Många kommer också att behöva, eller vilja, söka sig till tryggare boende med större möjlighet till social samvaro och uppsikt. Genom att öka tillgängligheten till sociala miljöer och gemenskapsmiljöer ökar livskvaliteten för äldre samtidigt som mötesplatser mellan olika generationer skapas. Äldres boende och förutsättningar att utveckla de särskilda boendeformerna för äldre bör särskilt beaktas vid framtagande av ett bostadspolitiskt program. Bara ca 15 procent av personer över 65 år är beroende av någon form av insats från äldreomsorgen. Äldre har också olika behov i olika faser av livet och sin hälsa, från friska pensionärer till sköra äldre. Därför är redan i dag flera städer i Sverige med i WHO:s projekt En äldrevänlig stad. Projektet kan beskrivas som en vision om en tillgänglig och inkluderande stad med en miljö som främjar ett aktivt liv – hela livet. Såväl fysiska som sociala faktorer i omgivningen spelar in. I projektet ligger att all samhällsplanering behöver se till hela livsrytmen och ha ett äldreperspektiv. Projektet visar vidare att en äldrevänlig samhällsplanering måste vara genomgripande och kräver förutom politisk förankring, att den är långsiktig, tvärsektorieell och att äldre deltar i utvecklingen av miljön för äldre. Detta bör också vara styrande för en socialdemokratisk samhällsplanering.

Många yngre har inte möjlighet att starta sina liv fullt ut på grund av bristen på bostäder. Bostadsköerna är i regel långa och bostadspriserna gör det svårt för många att få sin första bostad. Grunden för en långsiktig hållbar bostadspolitik ska precis som för välfärdspolitiken i stort bygga på generella lösningar, detta innebär fler bostäder med fokus på sänkta boendekostnader. För yngre är det dock viktigt att det byggs tillräckligt med studentbostäder och att det finns särskilda boendeformer likt ungdomslägenheter. En bostadsgaranti för ungdomar behöver tas fram. Statliga myndigheter har en viktig uppgift i att ta fram goda prognoser för befolkningsutveckling, inte minst för unga som tenderar att flytta för studier eller arbete, som kan ligga till grund för planeringsbehovet. På så vis ges unga möjlighet att starta sitt liv eller påbörja en utbildning.

Bostaden ska vara en rättighet och ingen ska leva i hemlöshet

Hemlösheten ökar i Sverige. En tydlig trend är att hemlösa som inte har några andra problem än att de saknar egen bostad blir fler. Detta är en direkt konsekvens av att den sociala bostadspolitiken avvecklats och att bostadsförsörjningen idag i allt för stor utsträckning sker på marknadens villkor. För att avskaffa hemlösheten måste bostadsbristen avskaffas.

Men även inom dagens system varierar stödet till hemlösa mycket beroende på vilken kommun eller stadsdel du bor i. Idag finns t.ex. "tak över huvudet garanti" i Stockholms stad men bara i få av kranskommunerna i regionen. Nyhetsrapporteringar talar om att kommuner försöker tvinga iväg hemlösa till andra kommuner, så kallad "social dumpning".

I Malmö har man flera år arbetat framgångsrikt med modellen "Bostad först" där människor som lever i strukturell hemlöshet får möjlighet till en egen bostad, förstahandskontrakt, redan innan annan behandling avklarats. Målet är att hyresgästen ska kunna bo kvar i sin lägenhet på samma villkor som alla andra hyresgäster och det finns studier som tyder på att det är en fungerande metod. Modellen kan dock i en del kommuner vara svår att implementera på grund av bostadsbrist.

Oavsett var i landet man bor ska man ha rätt till effektivt stöd om man hamnar i hemlöshet. Alla kommuner måste ta sitt ansvar. Vi anser därför att det bör tas fram en nationell strategi för hur vi helt kan bekämpa hemlöshet i vår närtid.

Bostadens miljö- och klimatpåverkan måste minska

Klimatpåverkan av byggnader har minskat över tid, detta på grund av högre krav för miljöklassning, bättre byggnadsteknik och renare uppvärmning. Majoriteten av bostadens klimatpåverkan sker dock under dess byggfas och uppförandefas. Vilka och hur byggnadsmaterial används kan ha stor inverkan på bostädens klimatpåverkan. Sverige har en stor träindustri och byggandet av flerfamiljshus i trä är något som blir alltmer vanligt. Ytterligare steg för att öka byggande med trä som stommaterial bör främjas genom stöd till innovationsutveckling och forskning om detta i livscykelanalyser visar sig ge lägre klimatavtryck från

bostadsbyggandet. Även återvinning och återbruk av material är en viktig faktor för att minska negativ klimatpåverkan under byggfasen av nya bostäder.

Det är inte bara gällande nybyggnation det finns möjlighet att förbättra byggnaders klimatpåverkan. Upprustningen av äldre bestånd, framförallt de många byggnader som uppfördes under miljonprogrammet är i behov av upprustning. Detta ska med både social och miljö- och klimatomfattiga hänsynstaganden. Möjligheten att förbättra inomhusmiljön samtidigt som byggnadens kostnader för uppvärmning minskar är något som kommer till gagn för både den enskilda och samhället i stort.

Goda boendemiljöer kräver investeringar

Goda boendemiljöer är mer än bara bostäder. Goda boendemiljöer skapas också av att naturvärden kan bibehållas i en växande stad. Det krävs bra infrastruktur, närhet till arbete, samhällsservice och nöjen. Ofta kommer investeringar mindre dem till del som bor längre bort från centrum och stadskärnor. Detta kan reflekteras i eftersatt underhåll i centrummiljöer eller bristen på offentlig närvaro. För att skapa städer som håller samman behöver offentliga investeringar och goda boendemiljöer komma alla invånare likvärdigt till del. Sport och idrott är en viktig del av många människors välbefinnande, det stärker inte bara folkhälsan utan också den demokratiska infrastrukturen genom att uppmuntra till föreningsengagemang och delaktighet. Forskning visar även att unga som idrottar presterar bättre i skolan och har större möjligheter att bygga sociala nätverk. Idrotten ska vara öppen och tillgänglig för alla. Idag ser vi tyvärr stora skillnader i vilka som är fysiskt aktiva och engagerade –skillnad finns mellan pojkar och flickor, personer från socioekonomiskt starkare och svagare områden samt mellan de med svensk eller utländsk bakgrund. Ett statligt stöd behöver införas för att kommunerna ska kunna bygga fler idrottsanläggningar i landet, på så sätt kan tillgången till sport och idrott blir mer likvärdig oavsett var du växer upp. Vissa större anläggningar kan av kostnadsskäl inte finnas i alla de kommuner som invånarna önskar.

Tillgången till bostäder är viktig för tillväxten och jobben

Bostadsbristen har länge varit en av de främsta orsakerna till att många företag har svårt att rekrytera. De direkta sysselsättningseffekterna av ett ökat bostadsbyggande är omfattande, varje jobb som skapas inom byggsektorn efterföljs av flera arbeten. Genom ökat bostadsbyggande skapas också förutsättningar för verksamheter i växande regioner att rekrytera nya medarbetare. Här skulle också ett statligt allmännyttigt byggbolag kunna spela en viktig roll där privata byggaktörer inte vill verka. Kommunerna, tillsammans med staten, har ett stort ansvar att trygga kompetensförsörjningen i byggbranschen, detta gäller både som en möjlighet för många att snabbt komma in på arbetsmarknaden och för att fortsätta stärka svensk innovationskraft och tillväxt. Genom skattesystemet har staten en stark påverkan på bostadsmarknaden. Det nuvarande skattesystemet innebär i praktiken en kraftig subvention av det ägda boendet jämfört med hyrda. **Det är viktigt med en likvärdig och rättvis beskattning mellan boendeformer.**

Socialdemokraterna i Stockholm yrkar att

1. Socialdemokraterna utarbetar ett bostadspolitiskt program som utgår från bostaden som en rättighet och som beaktar grupper med särskilda behov inklusive det växande antalet äldre och personer som lever i hemlöshet.
2. Socialdemokraterna verkar för **en likvärdig och rättvisare beskattning mellan boendeformer.**
3. Socialdemokraterna verkar **för att det skyndsamt utreds hur ett allmännyttigt statligt byggbolag skulle kunna etableras.**
4. Socialdemokraterna tar ställning mot införande av marknadshyror i hyresrätter.
5. Socialdemokraterna verkar för en kraftig ökning av statlig finansiering för att fler bostäder med relativt sett lägre hyra ska byggas.
6. Socialdemokraterna verkar för vidgat statligt ansvar för staten att följa upp och utvärdera planerna för bostadsförsörjningen i kommunerna, exempelvis genom länsstyrelserna. En mekanism för omfördelning av medel behövs som incitament för att stimulera bostadsbyggande också i kommuner som inte tar sitt ansvar.

7. Socialdemokraterna ska verka för att de kommunala allmännyttiga bostadsbolagen kan upprätthålla samhällsnytta som övergripande mål vilket kräver att lagen om allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag reformeras. Förutsättningarna att organisera allmännyttan i stiftelseform bör även utredas.
8. Socialdemokraterna verkar för att storskalig utförsäljning av allmännyttiga bostäder försvåras.
9. Socialdemokraterna verkar för att en nationell strategi för att bekämpa hemlöshet tas fram som bygger på de mest framgångsrika modeller som används i landet idag.
10. Socialdemokraterna verkar för att tak över huvud garanti ska finnas och efterföljas i alla kommuner.
11. Socialdemokraterna verkar för ett förbud mot s.k "social dumpning"
12. Socialdemokraterna verkar för att ett investeringsstöd till klimatsmarta hyresrätter och statligt stöd för omställning av våra miljonprogram införs.
13. Socialdemokraterna verkar för att regering och riksdag inför ett riktat investeringsstöd till kommuner och andra aktörer för att planera och bygga fler idrottsanläggningar i områden där detta saknas.
14. Socialdemokraterna utvecklar sitt äldreperspektiv i regional och kommunal samhällsplanering.

Partidistriktmotion I101

Avskaffa marknadsstyrningen – dags för en behovsstyrd sjukvård

I Sverige finns ett stort stöd i befolkningen för den gemensamt finansierade sjukvården samt att den skattefinansierade vården ska drivas utan vinstsyfte. Vård ska ges efter behov inte efter storleken på plånboken. Detta är också fundamentet i Socialdemokraternas hälso- och sjukvårdspolitik. En behovsstyrd hälso- och sjukvård innebär att etableringen av nya vårdmottagningar ska styras av människors vårdbehov, inte av vårdföretagens vinstintresse. Att sjukvården styrs utifrån behov innebär även att den som är sjukast ska ges företräde till vården. Motsvarande principer finns formulerat i den svenska hälso- och sjukvårdslagen där det tydligt fastslås att vård ska ges på lika villkor för hela befolkningen och att den som har det största sjukvårdsbehovet ska ges företräde till vården. I den etiska plattformen för sjukvården framgår tre principer som vägledande för prioriteringar i vården i följande ordning.

1. Människovärdesprincipen: Vård ska ges på lika villkor för hela befolkningen oberoende av personliga egenskaper och funktioner i samhället.
2. Behovs- och solidaritetsprincipen: Den som har störst behov av vård ska ges företräde i vården.
3. Kostnadseffektivitetsprincipen: Hälso- och sjukvård ska bedrivas kostnadseffektivt, men kostnadsöverväganden i det enskilda fallet bör först göras när de två ovanstående principerna använts. Trots att hälso- och sjukvårdslagen tydligt slår fast att vård ska ges på lika villkor och efter behov, har sjukvården det senaste decenniet allt mer utvecklas mot en efterfrågestyrd och marknadsbaserad vård. Därigenom har möjlighet att leva upp till hälso- och sjukvårdslagens intentioner allt mer urholkats och ojämlikheten i vården ökat.

Obligatoriskt vårdval i primärvården har ökat ojämlikheten

År 2010 gjorde den dåvarande borgerliga regeringen det obligatoriskt för landstingen att tillämpa lagen om valfrihetssystem (LOV) inom primärvården. Detta innebar att de dåvarande landstingen var tvungna att tillämpa regler om fri etableringsrätt för privata vårdbolag som uppfyllde lagens och landstingens krav för att bedriva vård. Lagen innebar att privat vårdbolag gavs rätten att etablera nya vårdcentraler där de ville, oavsett hänsyn till vårdutbud eller vårdbehov. De privata vårdbolagen garanterades även rätten till ersättning från landstingen förutsatt att patienter valde att lista sig och/eller besöka vårdcentralen. Syftet bakom vårdvalsreformen var enligt den dåvarande borgerliga regeringen att stärka patientens valfrihet och bidra till en ökad mångfald av vårdgivare. Patientens valfrihet och möjlighet att välja vårdcentral fanns

däremot långt innan införandet av vårdvalet. Införandet av obligatoriskt vårdval inom primärvården har enligt flera undersökningar lett till en ojämlig fördelning av nya vårdcentraler. Enligt en undersökning från Riksrevisionen (2014:22) har nya vårdcentraler sedan vårdvalets införande i högre utsträckning etablerats i befolkningstäta områden, områden med en hög medelinkomst, hög utbildningsnivå och en låg andel individer över 70 år. Samtidigt har nedläggningar av vårdcentraler i större utsträckning drabbat områden med högt förväntat vårdbehov och låg medelinkomst.

Vårdvalsreformen har även enligt flera studier lett till undanträngningseffekter där mindre sjuka och välbeställda grupper prioriterats på bekostnad av svårare sjuka. Riksrevisionen har exempelvis visat att antalet läkarbesök har minskat för de svårast sjuka efter vårdvalets införande samtidigt som patienter med lindrigare symptom har gjort fler besök efter reformen. Studier från Karolinska institutet och Lunds universitet tyder vidare på att besöksökningen efter vårdvalsreformen varit större bland höginkomsttagare än för personer med lägre inkomst. På en punkt har införandet av obligatoriskt vårdval inom primärvården haft avsedd effekt utifrån den borgerliga regeringens syfte, andelen privata och vinstdrivande vårdcentraler har ökat betydligt. Mellan 2006 och 2018 har andelen privata vårdcentraler närmast fördubblats, från drygt 20 procent 2006 till över 40 procent 2018. Huruvida reformen bidragit till mångfald kan däremot ifrågasättas, exempelvis drivs nästan hälften av de privata vårdcentralerna i Region Stockholm av tre stora vårdkoncerner. Samtidigt är idéburna vårdcentraler en mycket sällsynt förekomst.

Införande av vårdval inom specialistvården har lett till skenade kostnader

Utöver det obligatoriska vårdvalet inom primärvården, har flera regioner gått betydligt längre och infört ett stort antal vårdval inom andra delar av vården såsom den somatiska specialistvården, psykiatri och tandvården. Längst har denna utveckling gått i Region Stockholm där det moderatledda styret infört 39 separata vårdvalsmarknader med fri etableringsrätt för privata vårdbolag. Men även andra regioner har infört ett stort antal vårdval, exempelvis har Region Skåne och Region Uppsala infört 11 vårdval. I rapporten "10 år med vårdval" konstateras att vårdvalen i Region Stockholm, utöver en ojämlig geografisk etablering av nya mottagningar, lett till stora kostnadsökningar. En förklaring till detta kan enligt rapporten vara att vissa besök inte görs utifrån patientens behov utan som en effekt av konkurrens och en mer efterfrågestyrd vård. Granskningar från Svenska Dagbladet visar även att flera vårdval ökat med över 100 procent i kostnader sedan de infördes. Totalt sett kostade vårdvalen i Region Stockholm under 2018 drygt 2 miljarder mer än om kostnadsutvecklingen för vårdvalen varit i linje med den övriga vården i regionen. Vidare har de många vårdvalen i Region Stockholm lett till en fragmentiserad vård där samarbete mellan olika vårdgivare försvårats. Detta är även något som Göran Stiernstedt konstaterat i utredningen "mest resurser - bäst sjukvård?" och som han menar bidragit till ett ineffektivt vårdssystem. Slutligen har vårdvalen i Region Stockholm avsevärt försämrat förutsättningar för utbildning av framtida läkarspecialister, sjuksköterskor och andra professioner samt förutsättningar för verksamhetsnära forskning. Detta då många vårdgivare inom vårdvalen inte tagit ansvar för utbildnings- och forskningsuppdraget, sådana krav har även till stor del saknats. Sammanfattningsvis har den långt gångna privatiseringen genom vårdval bidragit till en mer ojämlig tillgång till vård och ökade klyftor mellan både stad och land samt mellan förort och innerstad. Vårdvalen har bidragit till att principen om vård efter behov har satts ur spel då relativt friska och mer välbeställda har gynnats på bekostnad av personer med större vårdbehov såsom kroniskt sjuka, äldre och personer med lägre inkomst. Vårdvalen har även lett till skenade kostnader och en förskjutning mot en mer efterfrågestyrd vård. Mot bakgrund av detta menar vi därför att vårdvalen strider mot samtliga tre principer för hälso- och sjukvårdslagens etiska plattform, människovärdesprincipen, behovs- och solidaritetsprincipen och kostnadseffektivitetsprincipen. Det är därför hög tid att Socialdemokraterna verkar för en hälso- och sjukvård med etableringskontroll där regionerna ges möjlighet att styra etableringen av nya vårdmottagningar efter människors behov och där etableringen inte bestäms utifrån marknadens krav på lönsamhet.

Privatiseringen har möjliggjort en tudelad välfärd

Det kanske tydligaste exemplet på hur hälso- och sjukvårdslagens princip om vård efter behov har urholkats är framväxten av en parallell välfärd för patienter med privat sjukvårdsförsäkring. I slutet av 2019 hade 681 000 personer i Sverige en privat sjukvårdsförsäkring, det är mer än sex gånger fler än år 2000. Det huvudsakliga syftet med de privata sjukvårdsförsäkringarna är att garantera försäkringstagarna en snabbare tillgång till vård. Det är därför inte förvånande att Myndigheten för vård- och omsorgsanalys (2020:3) visat att försäkringspatienter ges förtur till vård. Enligt myndigheten får försäkringspatienter ett

första besök inom den specialiserade vården inom tre till sju dagar och behandling inom 14 till 21 dagar. Detta kan jämföras med att över hälften av patienterna inom den offentligt finansierade vården får vänta mer än 30 dagar för ett första besök inom den specialiserade vården. Då majoriteten av de vårdgivare som tar emot försäkringspatienter även har avtal med regionerna, leder försäkringspatienternas förtur till undanträngningseffekter och längre vårdköer i den offentligt finansierade vården. Ett bevis för detta är att flera vårdgivare som erbjuder korta väntetider till försäkringspatienter, samtidigt inte lever upp till den lagstadgade vårdgarantin för offentligt finansierade patienter. Att försäkringspatienter kan betala sig före i vårdkön är särskilt problematiskt då vi vet att försäkringspatienter i genomsnitt har högre utbildningsnivå, i regel är i arbetsför ålder och därmed kan förväntas ha en bättre hälsa än befolkningen i allmänhet. Att patienter som är friskare och mer välbeställda ges förtur till vård på bekostnad av de med större vårdbehov, strider uppenbart mot hälso- och sjukvårdslagen som slår fast att vård ska ges på lika villkor och att den med störst vårdbehov ska ges företräde till vården. Endast privata vårdgivare tar emot patienter med privat sjukvårdsförsäkring. Framväxten av ett parallellt välfärdssystem för försäkringspatienter har därmed möjliggjorts genom att allt större delar av den offentligt finansierade vården har privatiserats. Genom att stora delar av vården har privatiserats genom lagen om offentlig upphandling (LOU) och lagen om valfrihet (LOV), har det skapats en bred vårdmarknad där försäkringsbolagen kan teckna avtal med olika vårdgivare i hela landet. Försäkringsbolagen kan därmed erbjuda försäkringspatienter allt från specialistbesök, operation, utredning, rehabilitering och i förekommande fall även cancervård. Talande för hur privatiseringarna möjliggjort ett system med privata sjukvårdsförsäkringar är att Region Stockholm har infört vårdval för samtliga av de fyra diagnosområdena som var vanligast för försäkringspatienter år 2018, ortopedi, hud, ögon/öron-näsa-hals och gynekologi. Samtidigt som en storskalig privatisering av sjukvården möjliggjort framväxten av privata sjukvårdsförsäkringar, saknas det idag skrivningar i regionernas avtal med privata vårdgivare som reglerar vårdgivarnas behandling av försäkringspatienter. Genom att tydligt reglera att offentligt finansierade vårdgivare inte får ta emot patienter vars vård finansieras av privata sjukvårdsförsäkringar, kan vi garantera att hälso- och sjukvårdslagen följs av alla vårdgivare. Vi måste slå vakt om en stark och gemensam sjukvård som ges på lika villkor för alla och där den som har störst behov också får vård först.

Framväxten av nätläkarbolag dränerar primärvården på resurser

De senaste åren har vi sett en explosionsartad ökning av antalet besök till de så kallade nätläkarbolagen, såsom exempelvis KRY och Min doktor. Genom ett kryphål i lagen kan nätläkarna fakturera regionerna för utomlänsvård och därmed få en betydligt högre ersättning per besök i jämförelse med vanliga vårdcentraler. Regionernas kostnad för nätläkarna är därför mycket höga, år 2019 landade regionerna slutnota på över en halv miljard kronor, en siffra som väntas öka ännu mer under 2020. De höga kostnaderna för nätläkarna bidrar därför till en utarmning av en redan underfinansierad primärvård. Antalet besök till nätläkarna är enligt flera studier absolut högst bland unga, boenden i storstadsområden samt bland invånare i kommuner där medelinkomsten är högre. Dessutom visar en studie från Jönköpings universitet att de som kontaktar nätläkarna i högre utsträckning gör det för relativt enkla hälsoproblem. Att en allt större andel av sjukvårdens begränsade resurser går till nätläkarbolagen, innebär därmed att relativt friska och välmående patienter prioriteras på bekostnad av grupper med större vårdbehov. Detta strider mot hälso- och sjukvårdslagens intention om att den som har stort vårdbehov ska ges företräde till vården. Ett vanligt argument från nätläkarbolagen är att deras tjänster avlastar den ordinarie sjukvården. Detta är ett påstående som helt saknar belägg. Enligt

en studie som gjorts av forskare på Lunds och Göteborgs universitet, besökte användare av digitala vårdtjänster den fysiska primärvården oftare än andra invånare och gjorde minst lika många besök på akuten. Forskarna drar därmed slutsatsen att nätläkarbolagen inte avlastar den övriga vården. Ytterligare en allvarlig kritik gentemot nätläkarna är att det saknas tillräcklig kunskap kring vilken vård som bör bedrivas digitalt. En omfattande litteraturoversikt från Camtö (Centre for assessment of medical technology in Örebro) visade exempelvis att det saknas vetenskaplig evidens för diagnosättning genom digitala vårdbesök. I utredningen ”Styrning för en mer jämlik vård” (SOU 2019:42) föreslår Göran Stiernstedt en reglering som säkerställer en tydligare integration mellan digital och fysisk vård. Genom att ställa krav på att samtliga vårdgivare ska kunna tillhandahålla såväl fysisk som digital vård kan patienten vända sig till samma vårdgivare oavsett om detta sker i form av ett fysiskt mottagningsbesök eller ett videomöte. Detta skulle innebära att de så kallade nätläkarbolagen måste tillhandahålla fysisk vård, antingen genom att etablera en vårdcentral i alla de regioner där de är verksamma eller genom att teckna

avtal med fysiska vårdcentraler i dessa regioner. Dagens möjlighet för nätläkarna att fakturera regionerna för dyra utomlänbesök skulle därmed försvinna. Förslaget skulle även innebära att patienter enklare kan hänvisa till ett fysiskt vårdcentralsbesök om detta behövs medan sådant som kan skötas digitalt kan hanteras via exempelvis videobesök eller chatt.

Socialdemokraterna i Stockholm yrkar att

1. Socialdemokraterna verkar för att kravet på obligatoriska vårdvalssystem i primärvården avvecklas och regionernas arbete att utveckla en behovsstyrd vård i enlighet med hälso- och sjukvårdslagens intentioner stärks.
2. Socialdemokraterna verkar för etableringskontroll i den skattefinansierade hälso- och sjukvården.
3. Socialdemokraterna verkar för att all offentligt finansierad hälso- och sjukvård, från primärvård till akutsjukhus inte ska tillåtas ta emot privata sjukvårdsföräkringspatienter.
4. Socialdemokraterna verkar för en hälso- och sjukvård där digital vård är integrerad i primärvården, där patienten vänder sig till samma aktör oavsett om det sker digitalt eller fysiskt och där digitala vårdgivare behöver kunna tillhandahålla möjligheten till fysisk vård antingen genom egen försorg eller genom avtal med huvudleverantör.
5. Socialdemokraterna verkar för att stoppa marknadifieringen av vården. Att Socialdemokraterna verkar för att forskning och utbildning åter förstärks för att kompetensförsörjningen av vården säkras.

Partidistriktsmotion I102

Psykisk hälsa ska ha samma status som fysisk hälsa

Den psykiska ohälsan är en växande folkhälsoutmaning som måste mötas på samhällets alla fronter. Enligt nationella folkhälsoenkäten var det 17 procent av befolkningen i åldern 16–84 år som uppgav nedsatt psykiskt välbefinnande år 2018. Andelen som uppgav nedsatt psykiskt välbefinnande har ökat de senaste femton åren, både bland kvinnor och män, i de flesta åldersgrupper och i samtliga utbildningsgrupper. Under det senaste decenniet har även den upplevda stressen och besvär av ångslan, oro eller ångest ökat. Aldrig tidigare har så många svenskar varit sjukskrivna på grund av stress.

Den psykiska ohälsan är klass-, köns- och åldersöverskridande. Men den drabbar särskilt unga, kvinnor och personer födda utanför Europa. Värst är det för den som är svagast inför marknadskrafterna. I takt med en eskalerande ojämlikhet där förutsättningarna att färdas väl genom livet blir alltmer avhängiga klassbakgrund och materiella tillgångar, ökar också stress, ångest och oro. Vi får aldrig tappa bort att den psykiska hälsan också måste mötas av klassisk socialdemokratisk jämlikhetspolitik. Med ett sämre psykiskt mående ökar risken för missbruk, depressioner eller andra följsjukdomar och ytterst risken för suicid. Därför är det av största vikt att samhället sänker trösklarna in till det som kallas första linjens psykiatri – som ska möta lättare till medelsvår psykisk ohälsa. Det handlar om att minska stigma, öka tillgången och uppgradera den psykiska hälsan till att anses som lika viktig som den fysiska. Det handlar också om att första linjens psykiatri måste arbeta mer uppsökande än idag och finnas på plats i den vardag där människor befinner sig genom en tät samverkan med kommunala aktörer som elevhälsan, äldreomsorgen och socialtjänsten. Detta blir särskilt viktigt när det rör sig om en psykisk problematik som har en koppling till hur samhället fungerar och den enskildas livssituation. Den kan röra sig om ensamhet bland äldre, betygshets bland yngre eller fattigdom som orsakar psykiskt lidande. Det kan också handla om komplexa förhållanden som har gemensamt att de kräver en helhetssyn och ett sömlöst teamarbete runt den enskilda. Det faktum att regionerna ansvarar för vården och kommunerna för bostäder och omsorg under olika lagstiftning innebär att många idag hamnar mellan stolarna.

Förutsättningar för att framgångsrikt kunna hjälpa, lindra och bota psykisk ohälsa hänger ihop med förutsättningarna att samverka, samordna och individualisera insatser. Detta gäller inte minst gruppen som insjuknat i ett farligt beroende av exempelvis spel eller narkotika. Bristen på sammanhållen styrning, effektiv organisering och tillräcklig finansiering löper dessvärre som en röd tråd genom välfärdens olika

verksamheter sedan 90-talskrisens budgetnedskärningar och 00-talets privatiseringsprojekt. Det försvårar just det teamarbete och den helhetssyn de flesta patienter så väl behöver. Detta drabbar särskilt gruppen psykiatriskt långtids- eller kroniskt sjuka, som personer med svåra depressioner eller psykosjukdom. I sviterna av Psykiatrireformen 1995 har psykiatrin, liksom vården och omsorgen om äldre personer, splittrats upp. Reformen innebär att kommunerna fick ett ökat och förtydligat ansvar för personer med psykisk störning som inte är i behov av sluten aktiv psykiatrisk vård.

Syftet med reformen var att öka de långvarigt psykiskt sjukas livskvalitet och delaktighet i samhället. Kommunerna har dock inte klarat av att möta de stora behov som finns på grund av resurs- och kompetensbrist. Samtidigt har psykiatrin genomgått stora och genomgripande förändringar. Slutenvårdsplatserna har minskat drastiskt och öppnare vårdformer har tillkommit. Många psykiskt sjuka har farit illa inte minst med tanke på att alternativa behandlingsformer inte var tillräckligt utbyggda när slutenvårdsplatserna lades ner. På många håll handlar det i slutenvården nästan enbart om medicinering eftersom man saknar resurser till övrig behandling. Det finns för lite personal och för få vårdplatser.

Psykiatrireformen, avsedd att öka delaktighet och ge individuellt anpassat stöd ledde i alltför många fall istället till ökat utanförskap, isolering och många onödigt tragiska människöden. Förutom de stuprör som finns mellan kommun och region är psykiatrin själv präglad av stuprörsorganisering, liksom övrig sjukvård. Uppdelningen i beroendevård och psykiatrisk vård brukar lyftas fram som särskilt kontraproduktiv, eftersom beroendesjuka ofta behöver båda vårdformer samtidigt. Målgruppen lever inte sällan i bostadslöshet, med höga skulder och utan egen inkomst och löper ökad risk att utsättas för fysiskt våld och hamna i prostitution. Det kräver en integrerad vård och omfattande insatser från såväl kommun som region. Personer med beroendesjukdom behöver få adekvat stöd och behandling, och det är viktigt att svensk narkotikalagstiftning stödjer det. Det stuprörstänk och fragmentisering som präglar välfärdens organisering måste skifta till att belöna ansvarstagande, professionalism och helhetssyn från alla inblandade aktörer. Debatten får inte fastna i huvudmannafrågan, när kärnan handlar om hur välfärden styrs, organiseras och finansieras. Det finns tydliga behov av att ytterligare utveckla samverkan mellan kommunernas socialtjänst, bostadspolitik och den regionala psykiatrin och primärvården liksom med Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen.

Psykiatrin har varit underfinansierad under lång tid och utvecklingen måste nu vändas. Vi måste säkra upp att människor får hjälp tidigare genom att sänka trösklarna till första linjens psykiatri såväl digitalt som fysiskt. Den offentliga psykiatrin får inte bli omsprungna av privata aktörer som antingen kräver privat finansiering eller överutnyttjar offentliga medel. Den psykiatriska vården måste rustas för att ta hand om de allra sköraste och samtidigt bli mer tillgänglig för den som inte är psykiskt sjuk, men som likväl har ett lidande. Det handlar både om en kraftsamling för psykisk hälsa och att prioritera psykisk sjukdom och beroendesjukdom. Det är särskilt viktigt i den samtid vi lever i.

Socialdemokraterna i Stockholm yrkar att

1. införa en reform för första linjens psykiatri som säkrar att alla invånare får en nära tillgång till psykologiskt stöd vid behov
2. första linjens psykiatri för barn och unga ska integreras med elevhälsan för ett mer uppsökande och vardagsnära psykologiskt stöd
3. det inrättas en nationell stödlinje inklusive möjlighet till chatt och videosamtal för den som mår psykiskt dåligt
4. kommuner och regioner uppdras att samordna boendeformer för personer med beroendesjukdom för en sammanhållen och teambaserad vård och behandling och tillsätts tillräckliga medel för detta
5. kommuner och regioner uppdras att samordna boendeformer för personer med långvarig psykiatrisk sjukdom för en sammanhållen och teambaserad vård och behandling och tillsätts tillräckliga medel för detta
6. en nationell kvalitetsplan tas fram för hur äldres psykiska hälsa kan förebyggas, lindras och botas
7. äldre-psykiatriska vårdplatser ska finnas i alla regioner och att den långsiktiga kompetensförsörjningen ska säkras

8. slutenvårdspsykiatri ska byggas ut bedrivs i egen regi
9. sprututbytesprogram ska finnas på plats i alla landets regioner
10. spel- och alkoholreklam förbjuds i offentliga rum
11. se över hur narkotikalagstiftningen bättre kan stödja de med en dokumenterad beroendeproblematik
12. stärka den långsiktiga kompetensförsörjningen till barn- och ungdomspsykiatri
13. vården ska ha mer resurser och kunskap att ta hand om patienter med stressrelaterade symptom och psykisk ohälsa

Partidistriktsmotion I103

Stärk hälso- och sjukvårdens beredskap och säkra försörjningen av läkemedel och sjukvårdsmateriel

Coronapandemin har på ett smärtsamt tydligt sätt visat hur sårbart samhället är för oväntade kriser och allvarliga händelser såsom pandemier. Den bristande beredskapen när det kommer till försörjning av sjukvårdsmateriel, skyddsutrustning och läkemedel har även blottlagts under krisen och aktualiserar Socialdemokratiens vision om ett starkare samhälle. Tidigt i coronapandemin blev det tydligt att det saknades tillräckliga lager för att garantera tillgången till avgörande skyddsutrustning i hälso- och sjukvården samt inom äldreomsorgen. Fackförbundet Kommunal har vittnat om hur deras medlemmar inom äldreomsorgen tvingats arbeta utan tillgång till rätt skyddsutrustning, något som utgör en uppenbar hälsorisk såväl för personalen som för brukarna. Senare i krisen såg vi även hur det uppstod en allvarlig brist på läkemedel inom intensivvården. Den bristande försörjningen av sjukvårdsmateriel och läkemedel var däremot inget som uppstod i samband med coronakrisen utan är ett resultat av ett flertal politiska beslut under många år. Nedmonteringen av de nationella beredskapslagren på 90-talet och beslutat att avreglera apoteksmarknaden år 2009 och därmed överlämna ansvaret för stora delar av läkemedelsförsörjningen till marknaden, är exempel på sådana beslut. Till detta kommer att regionerna till stor del övergått till en försörjningsmodell som baseras på ”just in time”, där man förlitar sig på små, snabba och kontinuerliga leveranser av läkemedel och sjukvårdsmateriel och där lagerhållningen hålls på en minimal nivå. Därtill har de tre storstadsregionerna, Region Stockholm, Västragötalandsregionen och Region Skåne, tagit bort krav på lagerhållning av skyddsmateriel i sina epidemiberedskapsplaner.

Återinför beredskapslagren och utöka lagerhållningen i alla led

Sedan 2018 har *”Utredningen om hälso- och sjukvårdens beredskap”* (S 2018:09) i uppdrag att se över hälso- och sjukvårdens beredskap inför och vid allvarliga händelser i fredstid och höjd beredskap. Utredningen ska särskilt analysera behovet av insatser för att säkerställa försörjningen av läkemedel och sjukvårdsmateriel. I utredningens delbetänkande *”Hälso- och sjukvård i det civila försvaret”* (SOU 2020:23) slår utredaren fast att det behövs en utökad lagerhållning av läkemedel och sjukvårdsmateriel i Sverige och att detta kräver ett nationellt sammanhållet system för lagerhållning. Utredningens slutgiltiga förslag på ett sådant system kommer att lämnas i slutbetänkandet senast 30 september 2021 men redan i delbetänkandet pekar utredningen på att lagerhållning kommer krävas på flera nivåer däribland i form av omsättningslager i regionerna, krav på lagerhållning hos läkemedelstillverkare och apoteksaktörer samt i form av statliga beredskapslager. Utredningen pekar vidare på att regionernas och kommunernas ansvar för försörjningen av sjukvårdsmateriel och läkemedel idag är tydligt i lagen men att utredaren trots detta överväger att förtydliga detta lagkrav och att införa en lagringsskyldighet. Utredningen beskriver även att en statlig ersättning till regionerna kan bli aktuell för att genomföra lagerhållningen.

En ny myndighet med ansvar för läkemedelsförsörjningen

Ett flertal rapporter och utredningar, däribland det mycket omfattande kunskapsunderlaget *”Resursförstärkt läkemedelsförsörjning inför kris, höjd beredskap och krig”* som tagits fram av Lunds universitet på beställning av Socialstyrelsen, har pekat på att läkemedelsförsörjningen i Sverige är mycket sårbar både till vardags och vid kris. Rapporten pekar på att det sedan avregleringen av apoteksmarknaden inte finns någon ansvarig myndighet eller motsvarande funktion för planering av läkemedelsförsörjning inför kris, höjd beredskap eller krig. Tidigare låg detta ansvar på Apoteket AB men efter avregleringen gavs ingen annan aktör

motsvarande uppdrag. Rapporten konstaterar även att apotekens lagerhållning av läkemedel uppges ha minskat efter avregleringen. Mot bakgrund av detta föreslår rapporten inrättandet av en ny myndighet (förslagsvis kallat Läkemedelsförsörjningsmyndigheten) med Läkemedelsverket som värmyndighet. Myndigheten föreslås ha som ansvar att bland annat säkerställa den nationella läkemedelsförsörjningen samt upprätthålla en systemöverblick kring tillgången till läkemedel hos partihandlare och apotek. Vidare föreslår rapporten i enlighet med delbetänkandet *"Hälsa- och sjukvård i det civila försvaret"* (SOU 2020:23) att en lagringsskyldighet införs med krav på lagerhållning av läkemedel hos regioner, läkemedelstillverkare, partihandlare samt på nationell nivå. De båda utredningarna har hämtat inspiration från det finska systemet kring lagerhållning av läkemedel och sjukvårdsmateriel med lagerhållning på flera nivåer.

Återförstatliga Apoteket

År 2009 avreglerade den dåvarande borgerliga regeringen apoteksmarknaden och öppnade upp för privatisering och konkurrens. Som beskrivits ovan innebar avregleringen att Apoteket AB:s ansvar över läkemedelsförsörjningen försvann, istället skulle marknaden själv garantera försörjningen av läkemedel. Målet med reformen var bland annat enligt den borgerliga regeringen att tillgängligheten skulle öka, att servicen skulle bli bättre och att läkemedelskostnaderna skulle sänkas. I en utvärdering av apoteksreformen slår Myndigheten för vård- och omsorgsanalys fast att avregleringen lett till sämre tillgång till receptbelagda läkemedel på apoteken då lagerhållning av läkemedel har minskat. Särskilt svårt har det blivit att hämta ut ovanliga och dyra läkemedel då dessa läkemedel ej finns i lager, något som särskilt drabbat personer med kroniska sjukdomar såsom exempelvis diabetes och reumatism. Vidare tycks reformen inte ha lyckats med att sänka kostnaderna för läkemedel samtidigt som den medicinska rådgivningen och personalens möjlighet till kompetensutveckling uppges ha försämrats. Antalet apotek har ökat sedan avregleringen men av samtliga nya apotek etablerade sig 98 procent i tätorter enligt Myndigheten för vård- och omsorgsanalys. Invånarnas geografiska närhet till apotek har samtidigt endast ökat marginellt, detta då de flesta nya apotek etablerats i närheten av redan existerande apotek. Till detta kommer att antalet apoteksombud i glesbygden har minskat sedan avregleringen. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys slår vidare fast att avregleringen inneburit ökade kostnader för samhället och att de positiva effekterna av reformen, såsom ett ökat antal apotek samt utökade öppettider, hade kunnat uppnås utan en avreglering och att samhällets kostnader för apotekstjänster då skulle varit lägre. Om apoteken återigen skulle drivas i offentlig regi skulle staten ha större möjlighet att styra etableringen av nya apotek till områden där tillgängligheten idag är låg såsom exempelvis i glesbygden. Allt överskott skulle även kunna gå till att erbjuda invånarna bättre service och lägre priser på läkemedel istället för att gå till privata vinster.

Utred nordisk produktion av läkemedel och sjukvårdsmateriel

Utredningen *"Hälsa- och sjukvård i det civila försvaret"* (SOU 2020:23) föreslår att regeringen tar initiativ till en diskussion med de nordiska grannländerna om en gemensam tillverkningsberedskap för läkemedel och sjukvårdsmateriel. Utredningen menar att det kan behövas nordisk produktion av vissa särskilda läkemedel av synnerlig vikt för liv och hälsa samt av viss sjukvårdsmateriel. De stängda gränserna och handelshindren som infördes i samband med coronapandemin visar inte minst på de nordiska ländernas utsatthet vid en global bristsituation och på vikten av att ha beredskap för nordisk produktion av kritiska läkemedel och skyddsutrustning.

Återinför statligt bidrag för katastrofmedicinsk utbildning och övning

För att kunna upprätthålla en god katastrofmedicinsk förmåga inom hälso- och sjukvården är det avgörande med en god planering och kontinuerlig utbildning och övning. Trots detta tyder mycket på att den katastrofmedicinska kunskapen har minskat inom vården och i en allt mer pressad sjukvård hinns nödvändig övning och utbildning ofta inte med. Samtidigt har den statliga finansieringen för att möjliggöra utbildning kring katastrofmedicin i regionerna avvecklats under 2010-talet. Istället blir det upp till varje enskild region att möjliggöra för övning och utbildning vilket bidrar till stora skillnader mellan regionerna.

Socialdemokraterna i Stockholm yrkar att

1. Socialdemokraterna verkar för återinförandet av nationella beredskapslager för sjukvårdsmateriel, läkemedel och medicinskteknisk utrustning samt att en lämplig myndighet ges ansvaret för att inrätta och underhålla beredskapslagren.

2. Socialdemokraterna verkar för att tydliggöra kraven på regioner och kommuner att lagerhålla sjukvårdsmaterial för att säkerställa lagerhållningen.
3. Socialdemokraterna verkar för att införa krav på lagerhållning av läkemedel för läkemedelsaktörer samt apotek.
4. Socialdemokraterna verkar för att en lämplig myndighet ges uppdraget att säkerställa läkemedelsförsörjningen till vardags samt inför kris och höjd beredskap.
5. Socialdemokraterna verkar för ett återförstatligande av apoteksmarknaden.
6. Socialdemokraterna undersöker förutsättningarna för nordisk produktion av kritiska läkemedel samt sjukvårdsmaterial.
7. Socialdemokraterna inför riktade statliga medel till regioner och kommuner för katastrofmedicinsk planering, utbildning och övning.

Partidistriktsmotion I104

Tandhälsa ska inte vara en klassfråga!

Trots att vi vet att munhälsan i hög grad påverkar vår övriga hälsa, har vi som samhälle valt att särskilja tandvården och den ordinarie hälso- och sjukvården i våra gemensamma försäkringssystem. Medan kostnaderna för hälso- och sjukvården till övervägande del finansieras solidariskt genom skattemedel, får individen bära merparten av kostnaderna för sin tandvård. Detta har bidragit till att frågan om tandhälsa, i allra högsta grad är en fråga om klass och att många avstår från att besöka tandvården trots stora behov.

Idag står patienterna för cirka 60 procent av tandvårdens totala kostnader i Sverige medan resterande del finansieras genom skattemedel. År 2015 låg de totala kostnaderna för tandvården på 27 miljarder kronor, av dessa stod patienterna för 15 miljarder. Det betyder att vi som enskilda individer betalar för merparten av vår tandvård ur egen ficka. Högkostnadsskyddet för tandvården ligger idag på 3 000 kr per år. Detta innebär att patienten står för de fulla kostnaderna upp till 3 000 kronor under ett år. För tandvårdskostnader mellan 3 000 till 15 000 kr står staten för 50 procent och för kostnader över 15 000 kr för 85 procent. Detta kan jämföras med hälso- och sjukvården där högkostnadsskyddet ligger på 1 150 kr och där staten står för hela kostnaden över detta belopp. Kostnader för sjukvårdsbesök som inte täcks av högkostnadsskyddet är dessutom kraftigt subventionerade.

Att kostnaderna för tandvården till stor del bärs av individen, gör att det är dyrt att gå till tandläkaren. Studier visar att så många som 17 procent avstår från att besöka tandvården av ekonomiska skäl. Detta gäller inte minst pensionärer med låg inkomst, så kallade fattigpensionärer. Enligt en undersökning från PRO avstår en fjärdedel av de pensionärer som har låga inkomster från att besöka tandvården. Att människor tvingas avstå från tandvårdsbesök riskerar leda till förvärrade tandproblem och kan på sikt därför innebära högre kostnader såväl för individen som för samhället. Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen har visat att personer med sämre socioekonomiska förutsättningar, i form av exempelvis lägre inkomst och utbildningsnivå, tenderar att ha en betydligt sämre tandhälsa. Exempelvis är det mycket vanligare med tandlossning hos grupper med låg inkomst i jämförelse med de med hög inkomst. Trots detta besöker individer med högre utbildningsnivå tandvården i större utsträckning än individer med lägre utbildningsnivå. I Socialstyrelsens lägesrapport för 2020 framgår att 78 procent av alla i åldersgruppen 30-79 år med en minst treårig eftergymnasial utbildning, besökte tandvården en gång eller mer under perioden 2009-2018. Motsvarande siffra för personer med förgymnasial utbildning var 51 procent.

Att vi som samhälle valt att lägga kostnaderna för tandvården på individen har utan tvekan bidragit till en ojämlik tillgång till tandvård och en ojämlik tandhälsa. Att många avstår från tandvård är särskilt allvarligt då vi vet att en dålig tandhälsa har ett tydligt samband med en rad andra sjukdomar såsom hjärt- och kärlsjukdomar, diabetes och vissa cancertyper. I en studie av övertandläkare Björn Klinge på Malmö Universitet konstateras det att patienter med tandlossning löper högre risk för att drabbas av hjärt- och kärlsjukdom. Även då man kontrollerar för bakomliggande riskfaktorer visar studien att patienter med tandlossning har cirka 30 procent högre risk för att drabbas av hjärt- och kärlsjukdom. Detta tyder på att obehandlade tandproblem kan leda till följsjukdomar och på så vis till ökade kostnader för hälso- och sjukvården.

I mars 2021 ska "Utredningen om jämlik tandhälsa" (S2018:02) lämna sitt slutbetänkande med förslag på hur tandvårdssystemet kan bli mer resurseffektivt och jämlikt. Trots detta saknar utredningen mandat att lämna förslag som överskrider de nuvarande ekonomiska ramarna för det offentligas kostnader för tandvården. Detta innebär att utredningen inte kommer kunna lägga fram förslag som går mot en mer solidarisk finansiering av tandvården. Detta är olyckligt mot bakgrund av att vi vet dagens finansieringssystem leder till stora skillnader i tandhälsa. Men att det är dyrt att besöka tandvården bidrar inte endast till ökade skillnader i tandhälsa och ökad risk för följsjukdomar. Att ha en dålig tandhälsa med skadade eller avsaknad av tänder bidrar även till ett socialt stigma. Det är inte värdigt ett välfärdssamhälle som Sverige att fattigdom ska synas i leendet, att människor inte ska kunna äta ordentligt till följd av obehandlade tandproblem eller att fattigpensionärer ska behöva hoppa över tandvårdsbesöket för att ha råd till en fika med barnbarnen. Det är hög tid att Socialdemokratien inkluderar tandvården i det gemensamma samhällsbygget. Tandhälsan får inte vara en fråga om klass.

Socialdemokraterna i Stockholm yrkar att

1. Socialdemokraterna verkar för att tandvården ska finansieras solidariskt genom skattemedel och att finansieringen av tandvården ska likställas med den övriga hälso- och sjukvården.
2. Socialdemokraterna verkar för att likställa patientens kostnader för besök i tandvården med motsvarande kostnader för besök i den övriga hälso- och sjukvården.
3. Socialdemokraterna verkar för att högkostnadsskyddet för tandvården ska vara i nivå med hälso- och sjukvårdens högkostnadsskydd samt att staten ska stå för hela kostnaden som överskrider detta belopp.
4. Socialdemokraterna verkar för tillsättandet av en utredning med mandat att föreslå att tandvården i ökad utsträckning ska finansieras genom skattemedel

Partidistriktsmotion J101

Vägen till ett jämlikare Sverige

Jämlikheten är socialdemokratiens raison d'être eller som det formuleras i en av motionerna till Stockholms partidistrikt inför årets partikongress "Socialdemokratiens vision om ett jämlikt samhälle är kärnan i vår ideologi." Ska vi öka jämlikheten krävs mindre inkomstskillnader. En väg dit är att restaurera, indexera och göra transfereringssystemen långsiktigt hållbara. Konkret handlar det om sjukförsäkringen, a-kassan och barnbidraget. Där 80/80 ska vara en grundläggande princip både vad gäller sjukförsäkring och a-kassa. Det ska inte heller finnas något siffermål för sjukförsäkringen.

Fram till 1980-talet gick utvecklingen vår väg. Ojämlikheten minskade. 90-talskrisen och dess följder innebar dock att de ekonomiska skillnaderna människor emellan återigen ökade. Ett skäl till detta var att risken omfördelades. Den enskilde bar en allt större del av kostnaderna vid sjukdom eller arbetslöshet. En utveckling som i många stycken fortsatt fram till våra dagar. Ett skäl till att omfördelningen minskade var att vi, i samband med 90-talskrisen, släppte indexeringen. Tidigare skedde en automatisk uppräknings av olika försäkringar och bidrag. Nu krävdes politiska beslut för att nivån skulle bibehållas.

Jämlikhetsutredningen konstaterar ex. i sin rapport "Att ett växande antal barnfamiljer hamnar under den relativa fattigdomsgränsen beror åtminstone till en del på att för barnfamiljerna viktiga transfereringar som barnbidrag och bostadsbidrag inte har följt med reallöneutvecklingen[1]."

Covid-19 har, på ett brutalt sätt, visat vad som kan hända om inte tillräckligt många omfattas av trygghetssystemen. Vi behöver därför genomföra en översyn av reglerna för kvalificering. Det är viktigt att så många som möjligt omfattas. De som har sjuk- eller arbetslöshetsersättning betalar, p.g.a. de s.k. jobbskatteavdragen, högre skatt. Att de som får mindre betalar mer är i alla avseenden orättfärdigt. Ett annat problem är att många inte heller får en tillräcklig ersättning med följden att de vänder sig till alternativa, ofta privata, lösningar. Det skapar parallella system som ökar byråkratin och drar isär samhället. Lojaliteten med systemet minskar. För ska den omfördelade dimensionen fortsatt vinna acceptans krävs att en majoritet av medborgarna uppfattar att systemet också gynnar dem.

Och bara så kan vi ta stora och viktiga steg mot ett Sverige för alla. [1] En gemensam angelägenhet 2020:46 sid 840

Socialdemokraterna i Stockholm yrkar att

1. Socialdemokraterna ska verka för att taket i arbetslöshetsförsäkringen ska höjas så att 80% av Sveriges löntagare får ut minst 80% av sin inkomst i ersättning.
2. Socialdemokraterna ska verka för en indexering av arbetslöshetsersättningen kopplad till inkomstbasbeloppet.
3. Socialdemokraterna ska initiera en översyn av a-kassornas kvalificeringskrav, detta i syfte att göra det lättare att få ersättning.
4. Socialdemokraterna ska arbeta för att nuvarande avtrappningsmodell för arbetslöshetsersättning byts ut till förmån för en rak ersättning under hela a-kasseperioden.
5. Socialdemokraterna ska verka för att taket i sjukförsäkringen höjs så att 80% av Sveriges löntagare får ut minst 80% av sin inkomst i ersättning.
6. Socialdemokraterna ska verka för en indexering av sjukförsäkringen kopplad till inkomstbasbeloppet.
7. Socialdemokraterna ska verka för att nuvarande avtrappningsmodell byts ut till förmån för en rak ersättning under hela sjuklöneperioden.
8. Socialdemokraterna ska verka för att karensavdraget inom sjukförsäkringen avskaffas.
9. Socialdemokraterna ska verka för att prövning av arbetsförmåga görs mot normalt och faktiskt förekommande arbete samt med utgångspunkt i att individer har olika förutsättningar och varierad omställningsförmåga.
10. Socialdemokraterna ska initiera en utredning i syfte att stärka sjukförsäkringens rehabiliterande dimension.
11. Socialdemokraterna ska verka för en trygg sjukförsäkring, utan rehabiliteringskedja, där ingen faller mellan stolarna.
12. Socialdemokraterna ska verka för att det inte förekommer siffermål i sjukförsäkringen.
13. Socialdemokraterna ska initiera en utredning av rättssäkerheten i handläggning av sjukpenning-och sjukersättningsärenden och möjligheten att stärka omprövningsmöjligheten för den som har fått avslag.
14. Socialdemokraterna ska verka för att ersättningen i sjukersättningen höjs och regelverket mildras så att långtidssjuka som behöver det beviljas sjukersättning.
15. Socialdemokraterna ska verka för att en indexering av sjukersättningen kopplad till inkomstbasbeloppet.
16. Socialdemokraterna ska arbeta för att skatteklyftan mellan dem som arbetar och de som är sjukskrivna/arbetslösa försvinner.
17. Socialdemokraterna ska prioritera en höjning av barnbidraget. Vid valsegern 2022 ska höjningen ske direkt efter valet.
18. Socialdemokraterna ska verka för att det införs en indexering av barnbidraget som är kopplad till inkomstbasbeloppet.
19. Socialdemokraterna ska verka för att det införs en indexering av studiemedlen som är kopplade till inkomstbasbeloppet.
20. Socialdemokraterna, för att säkerställa genomförandet, koppla en tidsplan till alla ovanstående yrkande

Partidistriktsmotion K101

Äldreomsorg

Från vi föds tills vi dör är vi människor, individer, med starka rättigheter. Rättigheter som alltför ofta åsidosätts när vi åldras. Äldre personer ses inte som kompetenta med möjligheter att bidra till sin egen och samhällets utveckling. Den synen finns i hela samhället, det är ålderism, och också inom äldreomsorgen. Äldres erfarenheter och kompetens måste tas tillvara. Den nya äldreomsorg som vi vill se måste ha det som utgångspunkt. Äldres självbestämmande måste vara den självklara utgångspunkten.

En trygg och individanpassad äldreomsorg är en trygghet för alla, oavsett ålder. Det ger trygghet att inte behöva oroa sig för föräldrar och släktingar eller att veta att en bra äldreomsorg finns den dag vi själva behöver den. Sveriges välfärd har ofta varit en källa till stolthet. Den utjämnar klyftor och den ger efter behov. Men svensk äldreomsorg är inte idag vad den borde vara. För lite resurser har gått hand i hand med en syn på äldre som patienter snarare än medborgare. Omsorgen i sig har allt för ofta setts som något som inte kräver särskild kompetens, snarare än en verksamhet som kräver kvalificerade undersköterskor och kompetenta chefer.

Att vi kan lita på välfärden är helt avgörande för vårt samhällsbygge, för vårt starka samhälle. Därför är läget i äldreomsorgen på många sätt oroväckande. Allmänhetens förtroende för äldreomsorgen sjunker i samma takt som myndigheterna rapporterar om bristerna. Det höga antalet dödsfall i covid-19 bland äldre på särskilda boenden och inom hemtjänsten i Sverige har med rätta riktat strålkastarljuset på behoven av en stärkt äldreomsorg. Det är dags att Socialdemokraterna kliver fram som det parti som stärker äldres rätt i äldreomsorgen och som ser till att höjd kvalitet går hand i hand med stärkta villkor för personalen. Det

finns inte en enskild åtgärd som behövs för att stärka svensk äldreomsorg. Vi behöver flera åtgärder samtidigt, vi behöver ett lyft för svensk äldreomsorg. Vi behöver en personal som mår bra på jobbet och kan utvecklas i yrkesrollen. Vi behöver att anhöriga kan slippa kriga för att mamma ska få den omsorg hon har rätt till. Vi behöver att den äldre person som har behov av omsorg får en god omsorg, oavsett var i landet du bor och oavsett om det sker i offentlig eller privat regi.

Under coronapandemin har Socialdemokraterna varit det parti som väljarna haft störst förtroende för vad gäller välfärden. Vi måste föra en progressiv politik med reformer som återställer förtroendet för välfärdsfrågorna i allmänhet och äldreomsorgen i synnerhet. Coronakommissionen har nu påbörjat sitt arbete och har kommit med sin första rapport. Där konstateras att det råder stora strukturella brister i äldreomsorgen. Villkoren för personalen är en bidragande orsak. Fragmenterad organisation och bristen på medicinsk personal och utrustning är ytterligare brister.

Stärk äldreomsorgen och individens rätt till en värdig omsorg

Kommunernas resurser till äldreomsorg har länge varit krympande. Lagstiftningen har inte kunnat hindra omsorgen från att användas som en budgetregulator i en del kommuner och det har blivit svårare för den äldre att få det stöd man behöver. Platserna i särskilda boenden för äldre har blivit färre, riktlinjerna för biståndsbedömning har skärpts och stramats åt. Behovet av hemtjänst räknas i minuter.

En ambitionshöjning för äldreomsorgen behöver befästas i lag. Nuvarande socialtjänstlagen behöver förtydligas och en äldrelagstiftning komma till, som understryker äldres rätt till en omsorg som bidrar till ”goda levnadsvillkor” för äldre, inte bara till som idag en ”skälig levnadsnivå”. Det senare begreppet har urvattnats mer och mer vartefter pengarna till äldreomsorgen inte räckt till. En tydlig lag behövs med krav på stat, regioner och kommuner som anger inriktning och ambitioner för att garantera den enskilde rätt till individanpassad vård och omsorg samt stöd och service. I utformningen av lagen ska det fackliga perspektivet finnas med.

Personalen är en av de stora faktorerna till en bra äldreomsorg. Att inte koppla ihop personalfrågor med kvaliteten har visat sig vara ödesdigert. Utbildad personal anställd på heltid som kan bemöta, kommunicera, entusiasmera, skapa delaktighet i vardagen, motivera med god personkänedom och som kan analysera allmäntillstånd och riskfaktorer, är nödvändigt för en bra äldreomsorg. En äldreomsorg av god kvalitet handlar om stärkt ledarskap, personalens förutsättningar och den äldres inflytande och om personliga relationer med kontinuitet. Det är viktigt att bibehålla autonomi som äldre, få stöd i de insatser man är berättigad till, och att de genomförs i största möjligaste mån med delaktighet av den enskilde själv. **Allt fler människor i Sverige lider av demens och vi har tagit många steg mot ett mer demensvänligt samhälle. Arbetet med att få bort tvång ur demensvården är ett exempel och 2018 antog Sverige sin första nationella strategi för demens. Arbetet med människor som har demens måste få kosta. Den bemanning som finns inom demensomsorgen måste vara tillräcklig för att också personer med demens ska kunna ha ett gott liv. En ny äldreomsorgslag som sätter äldres rätt i fokus ska också ta hänsyn till behoven hos äldre med demens.**

Stärk kompetensen och låt proffsen vara proffs

Nära hälften av kvinnorna i arbetaryrken arbetar deltid och det beror ofta på hur arbetet är organiserat. I första hand saknas heltidsanställningar och i andra hand är arbetet för krävande för att orka jobba heltid. För att klara av omställningen till att få fler heltidsanställda krävs politiska beslut. En personalintensiv bransch som vård och omsorg kan bara spara på personalen genom att anställa färre, utan relevant yrkesutbildning och med sämre villkor och löner. Vi vet sedan tidigare att privata utförare har en större andel deltidsanställda och en större andel tidsbegränsat anställda än kommunala utförare av äldreomsorg. Vi vet också sedan tidigare att inom äldreomsorgen har de kommunala utförarna ofta högre personaltäthet och högre utbildningsnivå bland personalen. Vi måste säkerställa en god schemaläggning, med en arbetsmiljö som gör att man har ordentligt med tid för återhämtning. Personalen ska ha rätt utbildning och kompetensutveckling och hälsa ska vara i fokus. Anställningsvillkoren ska bidra till att göra yrket attraktivt. Timvikarier och tillfälliga anställningar där man inte har rätt utbildning för yrket ska inte förekomma. I Sverige är förekomsten av delade turer betydligt högre än i våra nordiska grannländer,

dessutom är timmarna på en heltidstjänst fler. Med anledning av hälsa, välbefinnande och möjligheten till ett socialt liv med rekreation och återhämtning ska delade turer avskaffas.

En struktur och en organisation i äldreomsorgen måste bemannas utifrån verklighetens behov, med resurser som är kopplade till de faktiska arbetsuppgifterna. Den organisatoriska och sociala arbetsmiljön är avgörande för att personalen ska kunna ha ett hållbart arbetsliv. Dessutom måste resurser finnas för exempelvis yrkesutveckling, handledning, personalträffar, överlämningsstid och tid för återhämtning. Antalet medarbetare per chef inom äldreomsorgen är alldeles för stort. Det finns ingen möjlighet att sköta de arbetsuppgifter som en chef har med det antalet som finns idag. Därför behövs krav på maximalt 25 medarbetare per chef. Under coronapandemin har bristen på kunskap om basala hygienrutiner uppmärksammats. Den kunskapen måste förstärkas. Arbetsgivare måste ta ansvar för att bemanna med endast yrkesutbildad personal och ge möjlighet och förutsättningar till fortsatt yrkesutveckling. Därmed inte sagt att det inte kan finnas olika vägar in i äldreomsorgen. När man börjar arbeta och saknar utbildning ska man därför endast utföra arbete under handledning till dess att man minst uppnått yrkesutbildningsnivån till vårdbiträde som är första steget i yrkesutvecklingstrappan. Minutstyrning och minimibemanning måste upphöra. De som arbetar ska ha möjlighet att ge den äldre inflytande över insatserna och sin vardag. Då förutsätter det att personalen har inflytande, påverkan och att det finns tillräckligt med resurser för de faktiska behoven.

En värdig hemtjänst

Delaktighet och inflytande är en förutsättning för ett gott åldrande. Det handlar inte bara om att få säga sin mening i samhällsfrågor, utan också om att kunna fatta beslut om det egna livet. Det är extra viktigt när man blir mer beroende av hjälp och det egna utrymmet krymper. Det största problemet är att hjälpen fördelas efter plånbok istället för behov. Rikare äldre har råd att köpa rut-tjänster och utrymme att göra skatteavdraget. Nästan hälften av skattesubventionerna genom rut-avdrag går idag till den rikaste tiondelen av befolkningen, vilket ökar ojämlikheten. Äldre med mindre resurser har inte råd att köpa särskilt mycket rut-tjänster, ens med skattesubvention. Den här utvecklingen mot en skattesubventionerad VIP-välfärd för de rika och en otillräckligt offentligt finansierad basvälfärd till resten måste vändas. Istället för miljardsatsningar på RUT vill vi se miljardsatsningar på hemtjänsten. Under 1980-talet hade personalen inom hemtjänsten fyra boende per pass. Idag kan motsvarande siffra vara tolv boende per pass. Det innebär inte enbart att personalen sliter ut sig, utan bidrar till en stor otrygghet hos den enskilde. Vad spelar det för roll för kvaliteten och valfriheten om du har 100 utförare att välja bland, men inte vet vem som kommer att komma in i ditt hem för att ta hand om dig? Det behövs en nationell satsning på mer resurser för en hemtjänst värdig namnet.

Samverkan mellan hälso- och sjukvården och den kommunala omsorgen måste fungera

Svårigheterna att samordna omsorg och sjukvård mellan regioner och kommuner kvarstår trots försök att lösa problemen. Det gäller såväl somatisk som psykisk vård. Uppstyckningen av vården i isolerade vårdmarknader har drabbat dem som har komplexa vårdbehov och svag förmåga att orientera sig i systemet hårdast, och bland dessa finns många äldre. Bristande samverkan mellan kommunal omsorg och regionfinansierad vård leder till undvikbara besök på akutmottagningarna. Som ett resultat av detta blir många äldre invånare liggande på akutmottagningarna i timmar i väntan på vård. Brister i primärvården drabbar särskilt multisjuka äldre i behov av kontinuitet, samordning och trygghet. Vi behöver skapa en mer sammanhållen hälso- och sjukvård med god kontinuitet för denna grupp för att öka tryggheten och friheten för den enskilde, liksom för deras anhöriga.

Det är framförallt äldre, ofta multisjuka, som behöver sjukvård och den behöver anpassas och samordnas för att svara mot deras behov. Äldre med flera sjukdomar ska ha rätt till en samlad vårdkontakt, till årliga hälsosamtal och läkemedelsgenomgångar. Alla vårdcentraler ska kunna erbjuda geriatrisk kompetens. Det behövs även hemsjukvård i alla kommuner. Kommunerna har enligt Hälso- och sjukvårdslagen rätt att anställa sjuksköterskor till äldreboenden, men inte läkare. De skall hämtas från primärvården eller privata läkarföretag. Med jämna mellanrum görs upphandlingar av läkartjänster där olika läkarföretag och regioner deltar. Därför växlar läkarna på äldreboenden över tid. För att öka kompetensen, skapa kontinuitet och förbättra tillgängligheten för de äldre bör kommunerna få anställa läkare med geriatrisk kompetens på äldreboenden alternativt att vårdcentraler ska ha geriatriker som får ansvar för närliggande särskilda boenden. För att få tillgång till informationssamhället och för att ta del av rådgivning och andra

sjukvårdstjänster krävs idag Bank ID. Många äldre har inte den tillgången. Ofta behöver man hjälp vid problem vid användning av digital teknik. Det behövs därför en samhällsfinansierad telefonsupporttjänst.

Socialdemokraterna i Stockholm yrkar att

1. Socialdemokraterna tar fram ett äldrepolitiskt program för att säkerställa äldres rätt i samhället, motverka åldersdiskriminering och bygga ett samhälle gott att åldras i.
2. Socialdemokraterna vill se en särskild rättighetsbaserad äldreomsorgslagstiftning, som tillförsäkrar äldre rätten till goda levnadsvillkor, inflytande över sin egen situation och garanterar en god vård och omsorg. I utformningen av lagen ska det fackliga perspektivet finnas med.
3. Socialdemokraterna tar ett nationellt initiativ till en kraftsamling för att säkerställa en god och hållbar äldreomsorg i hela landet.
4. Socialdemokraterna vill se att anställda i äldreomsorgen tillförsäkras goda anställningsvillkor såsom tillsvidareanställningar på heltid och slopade delade turer.
5. Socialdemokraterna vill se en satsning på ledarskapet i äldreomsorgen och ett krav om max 25 medarbetare per chef.
6. Socialdemokraterna vill se kompetensförstärkning inom äldreomsorgen och höjande av undersköterskeyrkets status, bland annat genom skyddad yrkestitel, nationell undersköterskeexamen och möjlighet till karriärutveckling inom yrket.
7. Socialdemokraterna tar initiativ till en utredning av effekterna av gjorda privatiseringar av äldreomsorgen och av Lagen om valfrihetssystem, med sikte på att LOV ersätts av ett system som sätter behovsstyrning i centrum och säkrar de säkra äldres rätt till en god omsorg.
8. Socialdemokraterna vill se en lagändring för att säkerställa att vårdcentraler ska ha allmänläkare och geriatriker som får ansvar för närliggande särskilda boenden alternativt att kommunerna får anställa läkare på särskilda boenden.
9. Socialdemokraterna vill se att den äldres behov och önskemål ligger till grund för biståndsbedömning i äldreomsorgen och att kommunerna genomför förenklade beslutsformer.
10. Socialdemokraterna vill se en utökad kompetens inom geriatrik och en ökning av forskning inom området.
11. Socialdemokraterna vill att en nationell samhällsfinansierad telefonsupporttjänst för alla äldre personer införs.

Partidistriktsmotion K102

Pensioner

Dags för rättvisa pensioner!

Dagens pensionssystem har varit i funktion i omkring 20 år. Tanken med systemet var att ersätta det äldre ATP-systemet med en modell som skulle vara både finansiellt bärkraftig över generationer men också ge pensioner omkring 60 procent av slutlönen.

Pensionerna finansieras genom avgifter på pensionsgrundande inkomster och ligger helt utanför statsbudgeten. Fördelen är att det blir robust och inte föremål för politiska debatter varje år. Men det innebär också att systemet uppfattas trögt och svårt att påverka, särskilt när orättvisorna inom systemet tilltar. I takt med att fler blir äldre och att många gör entré på arbetsmarknaden senare i livet, påverkas

också finansieringen av pensionerna och kraven på att arbeta längre upp i ålder ökar. Det är en positiv sak att fler blir äldre men samtidigt måste alla oavsett yrke klara att arbeta ett helt yrkesliv. Så är det inte idag.

Dagens modell har visat sig gynna den som har arbetat heltid under lång tid, som inte varit sjukskriven eller arbetat deltid och som tillhör grupper med längre förväntad medellivslängd. Detta kan sägas vara en del av arbetslinjen, men samtidigt driver modellen på de ojämlikheter som finns i samhället. Pensionssystemet tar inte hänsyn till socioekonomiska faktorer.

Utbetalningarna, pensionen, beror på hur mycket var och en har betalat in, antalet arbetade år samt förväntad medellivslängd i varje generation. Arbetar man långt upp i ålder blir pensionen betydligt högre. Utöver denna del avsätts 2,5 procent av lön till ett fondsparande där man själv kan bestämma var pengarna ska förvaltas. PPM-systemet har visat sig locka oseriösa aktörer som med höga avgifter och skumma affärsmodeller lurat till sig stora pengar. Det stora antal fonder gör dessutom sparandet svåröverblickbart.

Det finns också ett grundskydd i systemet som utgörs av garantipension och bostadstillägg vilka är behovsprövade. Detta skydd ska ge den som är i behov ett stöd upp till ett inkomstminimum. Då systemet som ovan förklarats gynnar heltidsarbete och missgynnar deltidsarbete, sjukskrivna och arbetslösa räcker inte detta skydd. Omkring 250 000 lever under EUs fattigdomsgräns enligt Statistiska Centralbyrån. Var fjärde är en ensamstående äldre man och var tredje en ensamstående äldre kvinna. Framförallt är det kvinnor som haft lågavlönade jobb och som arbetat deltid för att kunna ta hand om hem, barn och gamla föräldrar. Oron många känner inför sin pension är stor. **Vi ser ett behov av att utreda hur grundskyddet ser ut och ska utformas för att motverka fattigdom och öka rättvisan i systemet.**

Pensionssystemet har visat sig förstärka orättvisorna som råder genom livet. Med den annonserade höjningen av riktålder för pension måste socialförsäkringarna reformeras så att dessa ger trygghet för äldre som närmar sig pension. Vi är dock positiva till att människor har en möjlighet att påverka sin pension, med insatser för ett hållbart arbetsliv och med reformer för att förstärka socialförsäkringarna är tanken om en pension kopplad till livsinkomst god. Däremot ska inte systemet förstärka orättvisan där vissa arbetar i tunga kroppsarbeten med ofta lägre löner som gör att man inte orkar arbeta långt upp i ålder. För att öka rättvisan behövs flera insatser. I grunden krävs reformer för ett hållbart arbetsliv och inom ramen för ett fungerande pensionssystem måste klassperspektivet vägas in. **Vi ser nu hur andra länder utreder och inför system som ger den som arbetat länge i tunga yrken möjligheten att ta ut en förtidspension, i Danmark införs en "Arne-pension". Socialdemokraterna måste därför både driva igenom förbättringar inom ramen för sjuk- och aktivitetsersättningen som ger fler äldre på arbetsmarknaden ett bättre skydd som att ta nästa steg inför en möjlighet till förtidspension för personer som arbetat i tunga jobb.**

Utöver den allmänna pensionen blir tjänstepensionen allt viktigare för att höja pensionen. De allra flesta som arbetar och omfattas av kollektivavtal har rätt till tjänstepension, men cirka tio procent får inte detta. Då pensionen ska spegla livsinkomsten bör tjänstepensionen dels omfatta fler och betalas in från första intjänade krona. Det vanliga är att tjänstepensionen räknas och betalas in från 25 år. Alla borde ha rätt till tjänstepension och i Stockholms kommun ställs krav på arbetsgivare och företag vid upphandlingar som ger anställda rätt till tjänstepension, detta borde vara en självklarhet vid alla upphandlingar.

Slutsatserna vi socialdemokrater i Stockholm drar är att dagens modell inte ger den trygghet för de många som utlovades när ATP ersattes, det är dags att göra något åt finansieringen, att fondsparandet innebär såväl en risk för den enskilde som att det byggs in en stark orättvisa vilken innebär att den som lyckas bra med sin placering men annars allt annat lika kan få en högre pension. Utöver detta är det inte acceptabelt att vårt pensionssystem förstärker ojämlikhet och orättvisor från arbetsmarknaden, vi kan inte stå upp för ett pensionssystem som tvingar tusentals äldre i fattigdom.

De senaste mandatperioderna har förbättringar i pensionssystemet genomförts. Socialdemokraterna har drivit på för att skärpa upp fondtorget, bostadstillägget har förstärkts, "pensionärsskatten" har tagits bort och ett pensionstillägg införs. Nu är det dags att ta nästa steg och öka rättvisan. Vi vill se förbättringar för dagens och morgondagens pensionärer, vi behöver återskapa tilltron till pensionssystemet och skapa ett system som ger alla oavsett klassbakgrund en god pension.

Socialdemokraterna i Stockholm yrkar att

- Pensionssystemet reformeras så att pensionerna uppgår till minst 72 procent av slutlönen
- Pensionsavgifterna höjs för att garantera en bättre pension för de många samt att höjningen finansieras av staten
- PPM-systemet avskaffas och pengarna används för att finansiera en höjning av pensionerna
- Pensionssystemet ska ta hänsyn till olika yrkesgruppers olika förutsättningar genom arbetslivet och öka jämlikheten mellan människor genom att ett socioekonomiskt perspektiv finns med när pensionerna beräknas
- Garantipensionen indexeras och följer löneutvecklingen
- Bostadstillägget indexeras och följer prisutvecklingen
- **Utreda hur grundpensionen kan förbättras så att ingen tvingas till fattigdom**
- Vid upphandlingar och avtal mellan offentlig och privat verksamhet ska krav om tjänstepension finnas
- Tjänstepensionen ska betalas från första intjänade kronan
- **Utreda möjligheten att kunna tidigarelägga pensionen för grupper som arbetat under lång tid i tunga yrken med inspiration från danska ARNE-pensionen**